

Slagben pro vobis

Brach Wenceslaus

Vocabularius rerum

Sum uerus possessor huius libri
Andreas Skahanusky
Anno Domini

1585

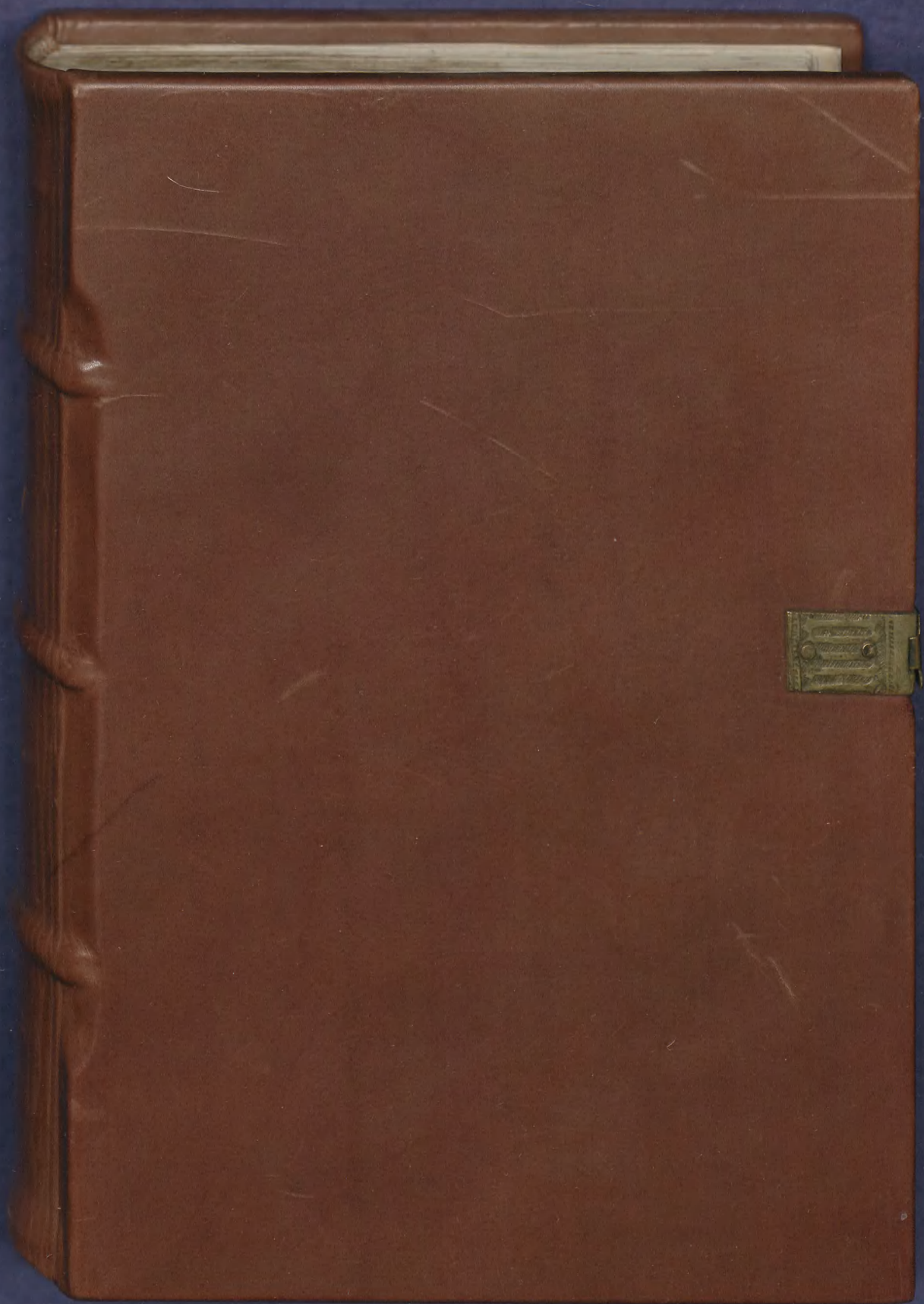
Decimum quing. militem ad supp. ligum
II IIII ccccc II cc IIII el ccc l ccc l c
II c III ccccc II cc IIII el ccc l ccc l c

Rex Anglicum gete bona dat st.
gna serena

1489

G. K. W. 4020

ff * 3404

Inc. 27 - 30

Glazbur pro 105

Bract. mensclaus

Vocabularius rerum

Sum verus possessor huius libri

Andreas Skrahawsky.

Anno Domini

1585

Decimum quing. militem ad supplicium ligat

II cIII ccccc II cc III l el ccc l ccc l e

II cIII ccccc II cc III el ccc l ccc l e

Rex Anglicum gete bona dat
gna serena

1489

G. K. W. 4020

ff * 3704

1205958 (W)

Inc. 29

Incipit tabula vocabularii. De celo et eius partibus.

De nominibus dei
De filio dei.
De sancto spiritu.
De angelis et choris.
De tempore.
De die et eius partibus.
De nocte et suis partibus.
De hebdomada.
De mensibus.
De anni partibus.
De impressionibus.
De homine et eius origine atq; eius sexu.
De proprietatibus hominis interioris et de affectibus.
De integralibus et corporalibus partibus hominis
De sanguine.
De complexionibus.
De affinitatibus et gradibus.
De patris.
De amicis.
De avunculis.
De materteris.
De nuptiis et ex his contractis.
amicicijs et appendentijs.
Civium et populi vocabula seniorum.
Militie et belli vocabula.
De panno et telo et de materia.
Instrumentis eorum.
De vestimentorum nominibus.
De indumentis sacerdotalibus.
De indumentis pedum et crurum capitis et ceterorum.
De ornamentis hominum.

De lectisternijs.	d	8
De nauiglo.		
Flauigium genera.	d	+
De domo et eius partibus.		
De edificijs sacris.	d	6
De sepulchris.		
De publicis edificijs.		
De terre vocabulis.	e	1
De lecis terre.	e	2
Loca terra inferiora.		
De itineribus.	e	3
De ponderibus.		
De mensuris.		
De mensura agroꝝum.	e	4
De escis.		
De potibus.	e	5
De singulis vasorum generibus.	e	6
et primo de escarijs.		
De vasis vinarijs et aquarijs.		
De vasis olearijs.	f	1
De vasis coquinarijs et pistorijs.		
De vasis repositorijs.		
De vasis luminariorum.	f	2
De lectis et sellis.		
De vehiculis.	f	3
De clericis et episcopis.		
De monachis.		
Nomina fidelium.	f	+
De philosophis.		
De poetis.	f	3
De magis.		
De rusticis et eorum instrumentis.	f	6
De agris.		
De culturis agroꝝum.	f	1
De frumentis.		
De leguminibus.	f	8

De stabulis.
 De pastouibus.
 De equis et eorum ornamentis.
 De scriptoribus et eorum instrumentis.
 De fabris et eorum instrumentis.
 De metallis.
 De fabris lignarijs.
 De murarijs et eorum instrumentis.
 De his que in ecclesia fiunt.
 De libris ecclesie.
 De festis et officijs sacris.
 De officijs sacris.
 De musica et speciebus eius.
 De ludis.
 Loca penalia.
 De venatione. Alucupio. Piscatura et
 captura animalium et ceterorum in genere.
 De molitore et pistore.
 De carnifice.
 De furore.
 De his que mercatorum et filium sunt.
 De rasoribus et balneariis.
 Ad iudices spectantia.
 Instrumenta legalia.
 De rebus.
 De medicis.
 De vinearijs.
 De animalibus in genere.
 De pecudibus in specie.
 De minutis animalibus.
 De serpentibus.
 De vermibus.
 De piscibus.
 De auiibus.
 De volucrum vocali proprietate.
 De quadrupedum.

2 f. 3

3 f. 4

4 f. 5

5 f. 6

6 f. 7

7 f. 8

8 f. 9

9 f. 10

10 f. 11

11 f. 12

12 f. 13

13 f. 14

14 f. 15

15 f. 16

16 f. 17

17 f. 18

De arboribus in generali.

De arboribus in speciali.

De herbis.

De oleribus.

De lapidibus et gemmis.

W Enczeslaus brackartis.

professor et examinatus in Constanz. suis scolipetis.
S. P. dicit. Multa ad te prestans inuenta. et assa
dua eruditione et beniuolentia afficior ea qua so
leo utpote mea tuis longe plerumque post habuerim. Sic et perfecto
boni viri munus. potenter idem quod tuetur. obque nomen susce
ptum nedum vindicare verueriam tueri qua optime possit. Hac
ipse impulsus occasione tuis pdesse tui votis cum rudimentis
quo ad potui induci animu. Esto quod optimi adolescentuli ad me
iam pce non pauca declinastis. et quod verecunde expetere voluist
intuitu desiro silenter indice rubore satis explodistis.

Quid enim enervatius te sepe numero scholasticis armis egentem
nihil sua appropriata ione ausis lingue committere. Venit piscoz
vitio id insolentie precipiendi gen⁹ aut multa. si quoniam denique sit bar
barice. strepitu efferre canoro. Non obsecute seuerim decretis ma
ternum obtinent elogium. Ego vero qui ab hisce inuoluo sudor
ribus. eam palestram nolens. sequi cogor in mediis nil noui dare
potui. Sed ne tui iustis te abigam orationibus que ex autenticis
vidi acceptionibus. ne te ex pluribus obtunderem. teneritati tue sub
scriptis assignari modicis pueruli pgressu tabellos. vale.

De celo et eius partibus.

Celum. Firmamentum. Solus. der. hymel.

Olympus. Aether.

Differunt tui. Quia celum dicitur aut quod oia celet. vel quod est stellis
tanque vas celatis. i. insculptis signis impressum. Aliquod celum p
aere ponit. Et est illud virgilij. vi. D numium celo p hie sereno.
Firmamentum dicitur quod suis legibus et cursu e firmatum.

Solus vero a puncto dicitur qui terminat axem. talis vero punctus
est duplex. s. arcticus et antarcticus.

Olympus a monte sicilie. ut credo altissimo.

Aether vero locus dicitur in quo sunt sidera. Et reuera aether mo
do p igne modo p aere varie accipit.

Spera die spera corpus solidum rotundum et in hoc differt a circu
lo qui est in plano. Item theologi dissentiunt et phi de numero
celorum. Nam ultra octauam spera quam vocamus primum mobile
a iij

ponunt celū trinitatē empirreū, cristallinū. Empirreū quasi igni-
tum sonat. Spere planetarū sunt septē. Prima saturni. Secūda
ionis. Tertia maris. Quarta solis. Quinta veneris. Sexta mer-
curij. Et lame luna sub qua ē perpetuū bellū qualitātū primarū in
elementis ad se continuo repugnātib⁹. Est em̄ sub luna ignis q̄ est
summe calidus et remissē sic⁹ sub q̄ aer q̄ est sume hūidus et im-
pfecte calidus. S̄ ignis et aer ī calido simbolisant. i. pueniūt. ideo
facilior in se ē transit⁹. i. mutatio talium elementorū. Aqua sub aere
est nisi in loc⁹ vbi de⁹ terrā ppter respirātia in ea aq̄s voluit esse
discooptaz. Est em̄ aqua sume frigida īpfecte hūida. igni marie
p̄traria. Ideo de⁹ vtriusq̄ simbolisans puta aerē tanq̄ bonū ar-
bitrū in medio posuit. Terra infimū est elementorū sume sicca et
īpfecte frigida aeri p̄traria. voluit prudēs de⁹ aquā ī medio et h̄
totū vocam⁹ mūdū et q̄libz seorsum p̄te mūdi. S̄ q̄ sūt in p̄ti-
nuo motu et ibi nulla est q̄es. Itaq̄ spere planetarū ferunt̄ p̄ octa-
uā sperā lz p̄ eā rapiunt̄. Elemēta v̄o p̄petuo pugnāt in se nō vt
primū se tēptant corrūpe. s̄ q̄tum qd̄q̄ possit alterū in se h̄ est in
sui naturā p̄uere. S̄ mūd⁹ d̄r q̄a est sp̄ in motu et h̄ q̄ ad spe-
ras. vel alteratōez et h̄ q̄ ad elementa. Janue celi sūt duo. vna et
q̄ sol p̄cedit sicut ē oriēs. Alia in quaz sol recipitur et est occidēs
Plaga Lima est pars celi. idem sunt. Oriens auffgang der
sunnen. Occidens nydergang. Septēbruo gen̄mitternacht.
a septem stellis que illic rotant̄. Meridies mittag. quia medius
dies vel quia sol in meridie meri. i. purum diem facit.
Emisperiū. i. media spera. halbhimmel. Orison id terminator visus
der halbhimmel. Venit p̄ctus q̄ imaginat̄ in celo lineā supra ea
put n̄m terminari. Zodiac⁹ est circul⁹ aialū quē Aresto. vocat
obliquū. q̄ oblique p̄ octauā sperā p̄stat. Alij eundē vocant sig-
niferū q̄ fert signa q̄ sunt. xij. Lacte⁹ circul⁹ quē phus vocat
galariā. et vulgo d̄r. der weysweg. Circuli celi sunt q̄nq̄. s. artic⁹
ab arcturis signis quē in septēbrione esse. circul⁹ v̄o huic directe
opposit⁹ antartic⁹ est. ab anti qd̄ est p̄. q̄ artic⁹ p̄tra positi⁹. Se-
cūdus circulus d̄r tropic⁹. i. reuolutōis. q̄ in eo sol acq̄lionis si-
nibus estatē faciēs vltra eū nō transit. sed statim reuertit̄. Terti⁹
circul⁹ est eq̄noctialis. in q̄ sol facit eq̄noctiū. i. equat noctez diei
qd̄ fit in ariete et libera. Facincti et die sancti gregoriij. Quartus
circulus ē antartic⁹ vt supra. Quint⁹ est tropic⁹ hyemalis. Itaq̄

cum sol ad eū puenit facit his que sunt ad aq̄lonē hyemē et his
 que ad austrū sunt estatem. In secūdo circulo solsticia sunt. q̄rū
 vnus est estiuale in cancro die viti ⁊ modesti aliud hyemale. q̄d
 est in capricorno die lucie. Eclipsis est luminis defectio.
 Stella stern. a stando dicta. q̄ nō nisi p sperā cui ē infixa mouet̃
 Dicūt em̄ p̄hi stella ē densior ps orbis. Jō recipit illuminationē
 Astrum ein grosser stern. vt sunt orion boetes.
 Sidus gesurn. a p̄siderando. Nam ambulantes in mari ⁊ tem-
 porum obseruatores ea p̄siderant.
 Planeta planet. a planon q̄d est errare. Nam abusio est planetas
 stellas dicere. nisi addam⁹ erraticas stellas dicēdo Cometa p̄sa-
 ben schwanz; an dem himel. quasi stella caumata vel crinita.
 Sol sunn. quia solus lucens. Luna mon. q̄ luce nitet aliena
 puta luce solis. hanc ⁊ lucinam poete vocant eo q̄ pientib⁹ fert
 lucem ⁊c. Virgil. in bucco. Casta faue lucina Liberē. in andria.
 O iuno o lucina fer opē ⁊c. Item lunā in celo dyanam in terris
 venatiōi p̄esse x̄o p̄serpina inferis dicari trime. hinc oriē nomē.
 Phebus appollo sunne.
 Phebe. bes. mon. Fingunt poete iouem p̄cubuisse latone. et ex
 ea in delos insula phebum genuisse ⁊ phebe.
 Arctio signoz p̄um⁹ septē stellis circa axem iuxta polumarticiū
 rotat̃ vrsam vocam⁹ q̄d in fabulis liquet ouidianis i meibamoz
 Vocam⁹ et septētrionem quasi septētrionē. Nam triones quasi
 teriones boues aratorij dicunt̃. quia terraz terunt q̄ tales stelle
 in plaustrī modum vertunt̃ vocamus plaustrum.
 Arcturus sidus post candam maioris vrsę in sinno boetes.
 Orion astrum ante thauri vestigia quo modo aburina orion fa-
 bule testant̃. Hyades stelle septem in fronte thauri. et tpe ver-
 nali oriunt̃ pluuiasq̄ colligunt.
 P̄hyades a pluralitate dicte septem sunt stelle añ genus thauri
 easdem dicimus vergiliās. q̄ tpe veris oriunt̃ et occasu suo hye-
 nem ortu estatem. p̄imeq̄ nauigationis t̄pus ostendunt.
 Lanicula der hundstern. Syriou eandem vocāt Laniculares
 dies inde venire. Nam tunc sol calorem suum duplicat q̄ corpa
 dissoluit euaporando. tempus medicine p̄hibitum.
 Lucifer mane. Vesper aut hesperus in sero. Ven⁹ idem semp.
 Signa celi sunt duodecim. scz.

Aries	Der wilder.	Taurus	Der ochs.
Gemini	zwilling.	Cancer	krebs.
Leo	lewe.	Virgo	iunckfraw.
Libra	wage.	Scorpio vel scorpius	scorpio.
Sagittari ⁹	der schutz.	Capricorn ⁹	steinbock.
Aquarius	wassermön.	Piscis	visch.

Hec signa. aut qz ab effectibus diuersis a celo mortalib⁹ infusis sortita sunt hmoi appellationē variā aut gentiliū incredulitas hec celo in suor⁹ diuini memoriam intulit z colit. Nam arietem ob iunis hamonis memoriā qui in arietis imagine. aut cornu⁹ vt aries ab egyptijs adorabat signum celi pstituerunt. Pariter iouem cretensem. taurum. qz cū Europa a genoris filia tauri habitu mūdum pertraxit Gemini. qd signum ppter castorem et pollucem fratres z cetera in fabulis poetarum.

Planete sūt a gentibus. vt fabule ferunt. in celum translati hominum nominib⁹ saturnum regem crete. Iouem eius filiu⁹ sūt martem iouis adulterio pcreatum zc. Nostra fides ea licet obseruat sine tñ non vt gentes superstitione.

De nominibus dei.

El hebraice deus dicitur latine. Ischiros. id est fortis. Anathannatos. i. immortalis. Sabaoth. i. exercituum dñs. Elyon. i. excelsus. Adonai. i. dñs. Ja. i. quod vltima sillaba alleluia dicitur. laudate oēs dñm. Terhagramon. i. ineffabile et gloriosus nomē dei. Saddan. i. omnipotens. Etern⁹. i. immortalis. Incorruptibilis. incomutabilis. omnipotens dicitur deus.

De filio dei.

Christus quasi crismate vinctus. hoc est dono gratie. Messias. i. cristus. Iesus. i. saluator. Emanuel. i. nobiscū deus. Unigenit⁹. qz nullus sibi frater fuit diuinitatē excellentia. Primogenit⁹ hūanit⁹ susceptōe in qua p grē adoptionem frēs Principiū. qz ab ipso sunt oia. dignatus est habere. Finis. qz in fine temporū humiliter voluit in carne nasci. Vel quia vltra ipsum qd querimus aliud nil est. De dei. quia verbum eius est. Verbum. qz p ipsum pater oia tanq̃ p nunciū iussit z reuelauit.

Veritas. quia non fallit.

Vita. quia creauit omnia. Aut sua passione vitam nobis dedit.

Imago dei dicitur propter patris similitudinem.

Figura. quia in forma serui prius imensam designauit magnitudinem.

Manus dei. quia per ipsum omnia facta sunt. Dextera dei propter effectum

opis totius creature. Brachium. quia omnia continet. Virtus. quia patris

Sapientia. quia secreta reuelat. in se habet potestatem.

Splendor. propter quod manifestat. Lumen. quia illuminat.

Lux. quia ad veritatem oculos cordis aperit.

Fons. quia omnium fontale principium. Alpha et omega principium et finis.

Mediator inter patrem et hominem. Diffusus. quia huic mundo apparuit

Homino. quia natus ex virgine. Propheta. quia futura reuelauit.

Sacerdos. quia se hostiam obtulit pro nobis.

Pastor. quia nos oues eius. Vitis. quia nos eius palmites.

Panis viuus. nam viuificat. Magister. quia suos docuit.

Mirabilem operator. quia deum se ostendit.

Nazarenus. quia de nazareth loco. Nazareus. id est sanctus.

Via. quia per ipsum ad patrem graditur. Hostium per quod ad deum iter

Mons quia est fortis. Petra. quia credentium firmitas.

Lapis angularis. quia pacem angelis et hominibus in se fecit.

Fundamentum. quia in ea firmissima fides.

de sancto spiritu:

Spiritus sanctus. quia patris et filii.

Spiritus eo quod inspirat. Est enim uno modo generale et sic incorporeum.

Potest creatura omnis spiritus meruit dici.

Spiritus sanctus non est genitus. quia sic duo essent in trinitate filii.

Neque est ingenus. quia sic duo essent in trinitate patres quod

est hereticum. sed ab utroque est processio.

Parachetus. id est solator. quia apostolos lugentes Christus per ipsum solatus est.

Septiformis propter septem eius dona. que merentibus tribuit puta spiritum sapientie et intellectus. spiritum fortitudinis

scientie et pietatis et timoris domini.

Donum. quia datur dignis.

Charitas. quia naturaliter eos a quibus vel ad quos procedit. coniungit.

Gratia. quia gratis a deo datur.

Digitus dei. ut eius operaria Christus cum patre et filio significet.

Ignis. quia ignitus. vel in ignis forma cunctis aptis infedit.
Lingua qz eos qd loquerent. docuit. **Spiritalis vnctio** p sicut
dinem. qz sicut oleū naturalr fert supra oēm liquore. cui pmisceat
ita spūs dñi ferebat sup aquas. vt ptz in **Exo.**
Trinitas qz trium psonarum vnitas. patris z filij z spūs sancti.

De angelis z choris.

Angelus. .i. nunci⁹. nomen officij qz naturaliter spūs sunt.
Mittunt em de celo hominib⁹ ad annuncianum aliquid.
Archangel⁹ qsi archa angeloz. qsi sūm⁹ angel⁹ z nūci⁹ ertzenget
Michael quasi q̄s vt deus interpretat. quia vltra alios micat.
Gabriel. .i. fortitudo dei.

Raphael quasi medicina dei p ipsum nunciat.

Ariel interpretat ignis dei. veluti moysi in rubro apparuit.

Chori. vel ordines spūum nomen. s. angeli archangeli throni co
minationes. virtutes pncipatus p̄tates cherubin z seraphin.

Virtutes quedā misteria angelica sunt p que fiunt signa z mi
racula mundo. **Potestates** dicunt qz sua p̄tate spūs malignos
coercent ne nobis noceant quantum cupiunt.

Pncipatus sunt. quia agminibus angeloz p̄sunt iubendo
explere qd deus vult p ipsos fieri.

Dominatiōes qz p̄tātib⁹ et virtutib⁹ p̄minent z ipsis dominant.

Throni sunt angeloz agmina qui quasi sedes dicunt eis deus
p̄sudet et p eos sua iudicia decernit.

Cherubin. .i. sublimes p̄tates angeloz z plenitudo scie dicunt.

Seraphin. angelorum multitudo.

De tempore.

Tempus zeyt. **Momentum** augenblick. minimū temporis.

Hora stund. **Annus** ior. quia reuoluit in se vt anulus.

Dies tag. a dyan. .i. clarū. Nam solis p̄ntia z claritas diē. absen
tia ho noctē facit. Aut qz gentiles suis dijs dies sacrarūt. **Dies**
naturalr p̄tinet viginti q̄ttuor horas. puta noctē z diē. Artificialr

ho solū. xii. cūnet. Qui ē dies noster. q̄ sol ab oriente mouet in
occidens. Dicunt em dies. qz pagani suis dijs eo sacrarunt. vt

Dies solis sunnerag. **Dies lune** montag. **Dies martis** zinstag.

Dies mercurij mitwoch. **Dies iouis** donstag. **Dies veneris** frei

tag. **Dies saturni** sampstag. Licet in celo ali⁹ eoz qsi in se p̄ma

ne dieb⁹ sit ordo. tñ qz sol qui facit diem. occupat p̄mam domi

nice diei horam. taliq; princeps planetar. Et sic ordinando a sole
in ordinē celi. tunc ven⁹ sibi a daptabit scōam horam dñice diei
Mercurius tertīā. Luna quartā. Saturnus quintam. Jupiter
septimā. Mars septimā. Sol octauā. Et sic cōputando p omnes
horas diei naturalis. habem⁹ p^{mā} horā secūde ferie lune cōuent
re. et sic de alijs planetis. Itē egyptij inchoant dies ab occasu solis.
Persi et populi greci ab ortu solis. Atheniēses a sexta hora diei
romani. et nos a media nocte. Hebrei a vespertarum hora.
Ferie dicte sunt a fando q; in eis sit nobis tempus dictionis. id
in diuino vel humano officio fari.

De die et eius partibus.

Mane fru. Itaq; mane a manu. id. bonū. nil em̄ meli⁹ luce estimat^r
Meridies q; sit medius vel purus et clarus dies. Et em̄ merum
purum. quia tunc sol micat e celo medio.
Suprema dicit^r vltima que in die pars supest.
Sero vel Serum poet. quia pprie est noc et sere sunt clausae
Hodie. quia hoc die. Quotidie. id. quor diebus.
Eras quod est sequentis diei.
Hesternum et Heri aduerbium gestem.
Hodie vor gestem. q; sit poti die. Postridie. q; sit posteriori die.
Perendie erst. id. par ante diem. vel in antecessu. id. prius.
Audius aduerbium indeterminati tps significatiuum nisi ad
damus numerum ordinis. vt Audius tertius Audius quartus.

De nocte et suis partibus.

Nox nacht. quia nocet oculis. Partes noctis sunt septem.
Vesperū prima ps a stella occidentis que solē occidūū sequit^r
Vn Virgi. in bucco. Ante diem clauso cōponet vesp̄ olimpo.
Tenebre. quia teneant vmbra.
Crepusculum dubia lux. hoc est mediū inter lucem et tenebras.
Conticinium. tempus quo omnia silent.
Intempestum media noctis dicitur quasi inactuosum. quia in
actuosum. quia tunc quiescunt omnia.
Gallicinium. quia galli tunc diem nunciant futurum.
Matutinum est tempus inter abcessum tenebrarum. et aduentus
aurorā. Diluculum. q; iam incipiat lux diei videri.

De ebdomada.

Ebdomada a numero dierum dicitur. Septimana. q̃ septem sunt in ea mane. i. luces. ⁊ sol septies in ea oritur.

De mensibus.

Mensis a mente. i. luna vel defectio. Nam omni mense luna de-
ficit cum incendit.

Januari⁹. q̃ est ianua anni. Vel a iano deo bifronti ad signādū
introitum ⁊ exitū anni ⁊ hūc romani coluerūt ⁊ sup̃is sacrarunt.
Februarius a februo. i. plutone. qui inferni idolum cui hūc men-
sem sacrarunt romani gentiles.

Martius a marte romanoꝝ auctore. Vel quia animantia suos
mares vocant ad coeundi opus quod sit in martio.

Aprilis quasi apoulis. quia poros terre aperit ad germinandū
Vel a frodis. i. venere cui apulem sacrarunt.

Maius a maiā mercurij matre. Vel a maioribus ⁊ principibus
reipublice quibus est sacratus.

Iunius sit a iuniorib⁹ natu vel a iunone. Nam antea populus
roman⁹ diuisus erat in centurias senioꝝ et iuniorum.

Iuli⁹ et August⁹ a cesarib⁹ noiati qui p̃us erant q̃ntilis sextilis
quasi q̃ntus ⁊ sext⁹ a martio. Qui tūc a romanis p̃mus mensis
anni erat. Ceteri inde a numero dicti sunt. Septēber October

November December. q̃ a martio septimus. octauus. nonus ⁊
decimus fuerūt. Item cuiuslibet mensis tres sunt dies festi a ro-
manis instituti. s. kal. none ⁊ ydus. quia his diebus officia ma-
gistratuum aut alterabant̃ aut elegebant̃.

Kalēde a colēdo p̃mi dies mēsi⁹ q̃s romani ⁊ hebrei coluerūt.
None dies post p̃mū. q̃ fuit kalendarum q̃tuor vel sex. p̃mi

a mūdini nominē sumpserūt. q̃ his mūdine erat i p̃plo romano
Ydus ho sunt p̃mi dies octo post nonas aut ab yduo. id est
separatione mundinarum aut ab edendo. quia erant apud veteres
dies epularum. vt patent in kalendarijs.

Tempus biestrei. i. duoz mensium.

Trimestre. trinum mensium. ⁊ sic de singulis.

Binatus tui. zway iarzeit. Trimatus tui. drey iarzeit.

De anni partibus.

Ver. quia viret der glentz. Estus der summer. ab estu.

Autumnus der herbst a tempestate. Hyems der winter.

Initia temporum anni.

Uel petro def. estas exinde sequet. Hanc dat urbanus. aut
tumnu simpborian. Festu clement caput est hyemis venient.
De impressionibus.

Tonitrus donnerschlag.

Fulgur Fulgor 7 Fulmen wetterglast oder schlag.

Ictus celestis iaculi dicunt a feriendo. i. pcutiendo. Differunt
in fulgur quia tangit. fulgor quia incendit. fulmen quia findit.

Cuneus e lapis q fulmine descendit. stral. Iris regenbogen.
Halo circulus apparens ambire sidera in modum corone.

Pluvia regen. Plumb⁹ ein grosser schneller regen. Imber 7 plu
uiam 7 nimbu signat dictus q eo terra inebriet. Labrocer. idest

gross regen tropff. Persecuta klein regentropff lin. Butta tropff
Stilla dachtropff. Giando hagel. a granorum similitudine.

Anschne. Ringo gis. schneyen. Glacies eyf.

Belu kelten. Pruina reyff. a perurendo arbores.

Ros taw. Nebula nebel. Arotus terre erdtbildung.

Eclipsis solis sunnen scheynes vnderzug. oder sunnen vinster.

Eclipsis lune mones vinster oder verleschung.

Cauma incelsio facta in aere apparēs que 7 impcauma dr. Ven
tus windt. qz eius flat⁹ vehemens est 7 violent⁹. Trahūt em ven
ti noia aut a locis a quib⁹ fiant. vt affric⁹ ab affrica. Subsolan⁹

qz sub sole out. Aut a pditione vt vultur⁹ qz nocet vultui. Ze
phirus qz facit virere gramia zc. En aut qliber flat p adiuctos

Turbo windfbrant. vent⁹ in se // sibi collatorales piz in figura
reflex⁹ turbo dr. Et aliqn ex plurib⁹ vent⁹ ptra se mori turbo est.

De homine atq eius origine et sexu.

Homo mensch ab humo. i. terra.

Antropos grece. homo latine. Nam ana sursum 7 tropos reuo
lutio. qz solus homo celum spectat. En ovidius. i. metham or.

Prona qz cum cetera spectant aialia terras. Os homini sublime
dedit celumqz videre. Homuntio menschlin. Homuculus ides.

Diminutiva quantitates humane non nature.

Gnanus zwerglin. Digne. i. humanitas menscheit. Duma

nus. i. or. mus. menschlich. Humanit⁹ Humaniter aduerbia. i.

Adam prima creatura. nomen a quatuor plagis. aut qz forte

ab agro damasceno. Uel qz ab eo nobis dampnu venit Adam a

quo damnū. Protoplasma. tis. die erst schopffung. Plasma
schopffung oder geburt. Eua quia cū effectu ve. Inde euar in
terlectio volentis. Adam creat^r eua facta. Xpus pceptus nos ge
niti. Eua eduxit. Maria reduxit. Adam peccauit. Xpus libera
uit. Vir man. a frute. Virunculus mendlin. Viriliter manlich
Viritim aduerbiū. von man zū man. p singulos viros. Mulier
weyb. qz mollis animi. aut qz incōstans. vt inola. vñ Lbe. ymo
certe noui ingenū mulierū. vbi tu velis. nolūt. vbi tu nolis. cupi
unt. vltra. Et virgil. de dydone ait. Variū semp z mutabile feia.
Muliebritas weyblichkeit. Muliebriter weyblich.
Virgo iunckfraw. Et virginem ab etate viridi. Virgi. dixit in
bucco. de Pasiphe. Infelix virgo que te dementia cepit.
Virguncula iunckfraw. Adolescēs iungling. Puer qz nō parit
aut qz purus est. Infans vnredent. qz nō satur. Infantulus. la.
iungling. Ermostrodit^r ta. aliquis vel aliq in q vel in q vtriusq
ser^r mēbra apparent. Strumulus kropffet. Bibbosus hoseret.
Struma kropff. Hermodactilus zytlofen. Bibbus hoser.
Colica das grymmen. passio ipsius Colon des grossen darms
Iliaca. passio ilium. der kleynen termlin.
Variola die burseln oder vischlechten. Varioli a calore vario
Morbillus eius species. Morbilli ho cum saniescit z post cie
ctionem saniei stigmata relinquūt.

De proprietatibus hominis interioris. et de affectibus.

Homo interior	die seel.	Anima idem.
Spiritus	geyst.	Intellectus verstentnuß.
Ratio	vernunft.	Ingenium syn. quasi intus genitū
Voluntas	der will.	Volitio willigung.
Conceptus	vermerckung.	Affectus gyllichkeit.
Gaudium	freud.	Leticia frolicheyt.
Affectio	bewegnuß.	Ira zorn.
Letus	frolich.	Hylaris mudtsam.
Hylaritas. locunditas.		
Hylariter vel Hylariter.	Jocunditer.	
Spes	hoffnung.	Es spes onhoffnung.
Tristis	traurig.	

Tristitia	traurigkeyt		
Lugubris	weinber	Luctus	weynung
Dolor	schmerz	Timor	vorcht.
Tremor	erschreckung	Titubatio	cytterung
Ossitatio	auffgynung	Suspirium	seunfftz
Inspirium	inseunfftz	Spiritus	attem.
Respiro. as. are.	attemzyben	Bemo. is. cre.	seunfftzen.
Gemitus	seunfftzen.	Vel idem est quod dolor	
Ingero	hinneinessen	Digero	dewen
Absticare	widerkeuen	Digestio	deung
Egro aufwerffen.	z hoc nature supflunz	qđ digestum dicimus	
Somnus schlaff.	Somnium traum.	Somnolent ⁹	schlefferig
Sopor	natzung	Vigilia	wacht.
Memoria.	Recordatio.	Reminiscentia.	gedechtnus.
Differunt Memoria est pteritorum non obli torum.			
Reminiscentia vero obli torum. Recordatio est genus illorum.			
Appetitus	begyrdt.	Desiderium	idem.
Synderisis.	hymmelisch selen krafft.		

De integralibus z corporalibus partibus hominis.

Exterior homo.	der koÿppel.		
Corpus.	leib.	Caput	haubt.
Acephas	onhaubt.	Occiput.	der nacke.
Sinciput. anterior pars capitis.			
Interciput. media pars capis.			
Vertex	scheitel.		
Craneus.	hyrenschalen.	Cranella.	idem.
Durameter	die auffer hyrenschalen.		
Erebrum.	hyrn.		
Cesaries	Differunt cesaries a cedendo z ton-		
Crinis	har.	dendo viroꝝ est.	
Loma	Crinis eo qđ vittis discriminatur. et		
pprie mulierum est.			
Pilus	har.		
Lome sunt pexi crines. Inde Lomare. strelen vel ornare.			

Unde Theren. in beautozan. Et nosti mulierum mores dum
 molliuntur. dum comantur annus est.
 Pili. dicti a pelle quia ex ea pdeunt.
 Capillus. harlock. Curus. harschoff. Erica. zoff.
 Clauicium. glatz. Clauicles idem.
 Caluus. a. um. glatzig. Caluaria. dotenschedel.
 Lampus. der schlaff. Frons. tis. styrm.
 Vultus. antlicz. Facies idem.
 Faciem natura. Vultum dat hominis voluntas.
 Vultus mutatur. Facies non.
 Vulus. gesicht. Auditus. gehord. Odoratus ryche. Olfactus
 idem. Bustus gemack. Tactus. begreiffung.
 Sensus. entpfintnus. Oculus aug. Ocell⁹. auglin. Talm⁹ aus
 Monoculus einaugig. Ophthalmia augenwe.
 Pupilla. augenapfel. Uvea idem.
 Palpebra. augenbrauw. Vel sinus oculorum. Aciēs. gesichte.
 Corona. der mittel cirkel. Inter album & pupillam.
 Cornea. quia vt cornu durum. albuginem dicti.
 Lachryme. teher. Trena idā Lipp⁹ oculus vel cui fluūt oculi.
 Cilium. brauw. Supercilium. oberbrauw.
 Intercilium est medium inter cilia & supcilia. qđ sine pilis est.
 Hirquis. augenwinckel. Unde Hgi. in bucco. Et quo te. trans
 uersa tuentibus hirquis.
 Bene ptes infra oculos vsq; quo barba se elicit. Mala. wenglin
 oder becklin. Unde marilla eminentior sub oculis pars.
 Nasus. nas. Polippus fetor nasi. Naris. nasloch.
 Nasellus. Nasculus. Nasicellus. kleinne flin.
 Simus. Est qui nasum habet recuruum sursum. krummnas.
 Aquilis. langnas. Pinnula. naspsitz. Pinula idem.
 Interfinium. das mittel in der nas. die cruspel.
 Osoris. mündt. Oscedo mündtstank.
 Osidium est diuinatio que fit in operatione oris.
 Labium. das ober lefftzlin. Labium. das vnder lefftzlin.
 Labia mulierum. Labra virorum dicūt.
 Lingua. zung. Glossa idem.
 Dens. zan. Dentes precisorem vorder zeh.

Dentes molares. stöckzen. Quia quid illi molant hoc alij precl
dunt. **Dentes canini** sunt acuti medij inter molares ⁊ precipiores
ex sinistro ⁊ leuo ordine duo supius ⁊ duo inferius oppositi.
Gingina. zanfleyßch.
Bandibula. biler. oder kynback. **Saliva.** speychel. **Sputū** idē
Palatum. rache. **Concauitas** est supra linguam. Faur quia
effundi voces. güm. **Arterie.** vene arte p quas a pulmone spūs
ad vocis mittit generationē. **Vua.** **Uuula.** **Epiglottis** attē
blat. **Vel nodus guttureus.** est caruuncula que cadit supra mea
tum anhelit⁹. aut arterie onficiū nequid in via anhelit⁹ decidat
Guttur. kel. **Collum.** hals. **Busa.** vorder hals.
Leuir. hinderhals. **Gurgulio** schlundt. **Aentrum.** kyn.
Thor. seyßte an dem kyn. **Palear** idē. **Aliomō thor.** p le
cto dicat. **Inde chonturalis** ein heyliger. vt infra de lectisternijs
Barba. bart. **Ephebus.** on bart. **Lanugo.** iungbart.
Rumen. indruck. **Ruma** idem. **Vel in gutture** nodulus exns.
Erumna inde. i. miseria.
Sublinguiuz. opculum est gurgulionis. **Alio modo** est humor
naturalis frigidus ⁊ humidus in coige humano. rotz.
Catarrus. schnupff. oder pfnisel.
Lannapulmonis. das lungenrot. vt supra vocalis arteria.
Ysophagus. schlundtroz. **Trachea.** lungenrot.
Auris. ore. **Auricula** orelleppel.
Aures hominum. **Auriculas asinorum** vel brutorum dicas.
Cartilago. krusßbeyn. weychbeyn. sicut in auriculis ⁊ similibus
Brachium. arm. **Arm.** idem. **Ulna** vorder arm. oder elen.
Lacertus. hinder arm. quia lateri infixus.
Cubitus. elenbog. quia eo flecto incubamus sup ipso.
Manus. handt. Et prās dicat. vt armata manus. i. potestas.
Callus est durities manus.
Cyru. handt. **Inde cyroteca.** bendtschüch. quia tegit cyrum.
Digitus. finger. **Doller.** daum.
Inder. der zeigfinger. **Deidi.** der mittelfinger. **Ir.** das mittel
in der handt. **Dextera.** die recht handt. **Leua.** die linckhandt.
Sinistra idem. **Dungnus.** faust. **Pugillus.** feustlin.
Palma. gestrecktehandt oder spann.

Unguis nagel. **Angula** idē. **Ungues** hoim. **Angule** brutoꝝ
Artus gleich. **Articul⁹** gleichlin. **Muscul⁹** musbroꝝ. **Ala** achsel
oder arm. oder flugel. **Ascella**. vnderuchsel. **Subhirc⁹** vel sub
birquinus idem. nam cilleo. i. moueo. p. ascella em brachia mo
uent. Et qz ibi semp sudoris est fetor. ideo subhircus dicitur. Et
bircus a fetore aial est qd multum fetet. **Litillicus** kytzelsfleisch.
Litullo. as. are. kytzeln. **Blandula**. drues. oder pulen.
Humerus idem. **Armus** idem. Differunt tñ. Nam humeri ho
minum. **Armi** ho brutorum. **Schapula**. schulter
Inter schapulū. zwischen den schultern. **Pale**. arum. sunt
dorsi dextera. leuaqz mebra eminētia. **Truncus** a collo ad ignē.
Pectus. brust. **Thorax** idem. Differunt tñ. Nam pectus est
inter eminentes māmullaz partes. quasi perum. **Thorax** vero a
collo ad stomachum tendit. **Cutis**. haudt.
Pellis fel oder haudt. **Corium** leder. Differunt tñ. **Cutis**
carnem tegit. **Pellis** qz iniurias tegit. **Corium** qz ea caro tegat.
Itē cutis hominis vel dum ē in aiali. **Pellis** dum est in abstra
cta. **Corium** dum est in vsum depositum. Et cutis bonis. id ē
pellis cerdonis. **Corium** sutoris.

Māma. brust. dicit a mala qz rotunda est vt mala. Inde mam
milla le. diminutiū. Et sunt māme muliez. **Mamille** muliez.
vbera pectorz. **Papille** sunt capita māmaz que suggētes cōpie
hendunt a papo as. dutwerzel. vber brust. oder eytter. Et vbe
ra p eo significato solum dici pluraliter.

Lac	milch	Porus	schweissloch
Sudor	schweiß	Aruiua	schmer
Pingue	feyst	Pinguedo	idem

Differunt tñ. qz ysis. in. ei. ethi. **Aruiua** dicit cuti adherere
Pingue ho qdlibet corpus dicit serui. pmo geoz. virgilij dicit.

q neq pinguedo liceat dicere. sed nos sic vsurpamus.

Macer a. um.	mager	Macies	megerung.
---------------------	-------	---------------	-----------

Macilentus .	garmager	Crassus	feyst.
---------------------	----------	----------------	--------

Crassitudo	feyste	Corpulent⁹	großleibig
-------------------	--------	-------------------	------------

Caro	fleysch	Caruncula	fleyschlin.
-------------	---------	------------------	-------------

Fratres bruder. qz sunt ex eodem semine fructu.

Sorores schwestern. quia sociate semine.

Germani bruder. ex eadem genitrice. i. matre.
 Germane geschwestern. similiter uterini ex vno eodemq; utero
 licet ex diuersis partibus.
 Gemini gemelli quia vno partu geniti.
 Fratres patruales sunt quorū patres germani frēs inter se sunt.
 Patrūles bruder kinder.
 Patruus vater. patris frater quasi alius pater.
 Amica bas. soror patris quasi alia mater.
 Matertera beslin. soror matris quasi altera mater.
 Fratruales sunt filij matertere.
 Nepos nepotis kindes sun.
 Neptis kindes tochter. Compater geuater.
 Commater geuatterin.
 Patrinus gotte. Patrina gottin.
 Consobrini geschwisterkind. quasi consorini. siue hoc ex fratre
 et sorore. siue ex duabus sit sororibus.
 Auunculus matris mee frater. quia ab auo diminuit.

De patruis.

Patris mei frater mihi patruus est. ego illi fratris filius.
 Patruī mei p̄r mihi p̄r magn⁹ est. ego illi filij fratris fili⁹ v̄l filia
 Patruī mei au⁹ mihi p̄patruus est. ego illi filij filie nepos aut
 Patruī mei pauus mihi ad patrua est. ego illi nepos neptis.
 tis aut neptis filij filius aut filia.

De amicis.

Patris mei soror mihi amica est. ego illi fratris filius aut filia.
 Amice mee mater mihi amica magna est. ego illi fratris filie fili⁹
 aut filia.
 Amice mee auia. mihi p̄amica est. ego illi neptie filius aut filia.
 Amice mee pauia mihi abamica est. ego illi nepos aut neptis.

De auunculis.

Patris mee frater. mihi auunculus est. ego illi sororis fili⁹ aut
 filie.
 Auunculi mei p̄r. mihi auūculus magn⁹ est. ego illi filij sororis
 b iij

filius aut filia.

Auunculi mei auis. mihi proauunculus est. ego illi filij sororis nepos aut neptis

Auunculi mei proauus. mihi abauunculus est. ego illi neptis filius aut filia.

De materteris.

Matri mee soror. mihi matertera est. et ego illi sororis filius aut filia.

Matertere mee soror. mihi matertera magna est. ego illi sororis nepos aut neptis.

Auie mee soror. mihi abmatertera est. ego illi pronepos sororis aut proneptis.

Proauie mee soror. mihi promatertera est. ego illi sororis neptis filius aut filia.

De nuptiis et ex his contractis amicis et appendentiis.

Maritus man. Marita frau.

Masculus mendlin. Sponsus brutgam.

Sponsa braut. A spondeo. i. promito. vela sponda. i. lecto. Mas sponsa condormiendo sponso suam erit spondam.

Arrabo quod das pro coniugio. dicit quasi bona arra.

Arra ein hafftgabe als ein mebelringe.

Nam inter coniuges fiebant quedam stipulationes et promissiones. Coniuges quasi fide coniuncti propter indiuiduam vitam. ut subijciant iugo matrimonij.

Coniugium veramehelung oder die ee.

Procus kuppler a procando nuptias.

Pronuba eemecherin.

Innuba vnuermebelt. quasi non nupta.

Nuptie hochzeit. qz in his primum nubentium capita velantur Etiores qsi vniores. Nam olim nubentes puellae ad postes mariti venientes. anteqz intraderent lanceis vittis ornato oleo ungebant Matrona nupta casta. vnde matrimonium die ee. Matrona que in matrimonium venit. vel quia in matrimonium trusa. ideo di

citur matrona. Mater que genuit.
 Materfamilias que solennitate iuris in familiam mariti venit
 haufmutter.
 Monogamus der ein ee frau hat. quia vni tm nupsit. Est eniz
 monos vnum ⁊ gama mulier.
 Bigamus vir duarum aut vidue.
 Digamus idem. Nam gama mulier dicitur.
 Vidua wirbe. quasi viro ydua. i. viro priuata.
 Viduus wicling. Fratrissa vxor fratris.
 Leuir frater mariti. quasi sit leuis nō verus vir.
 Janicies zweier bruder weiber.
 Socer qui dat filiam. schweher.
 Socrus schwiger.
 Gener qui duxit filiam. doetherman.
 Paranimphus. brautfurer oder buter.
 Paranimpha brautfurerin. oder buterin.
 Hymeneus deus nuptiarum.
 Hymen deus castitatis ⁊ pellicula virginittis.
 Lentigo q̄ tangit ⁊ tactu rūpit illud qd̄ apparet ⁊ floret dicim⁹
 Diuortium viri ⁊ femine sepatio eescheidung q̄ fit ex snia iudic⁹
 Repudium femine relectio. hec aliter a legistis dicunt.
 Epitamyon est carmen nuptiarum.
 Osculum pacis est. kuf.
 Basium amicorum est.
 Suauum lasciuorum est.
 Banneo hūren buben.
 Banneum Lupanar Prostibulum. hūrbauß.
 Prostituta hūr. Meretrix idem.
 Scortum bubin.
 Peller zū weib. oder kebsweib. Concubina idem.
 Deliceo blande decipio. et est meretricum.
 Leno büb. Lena bubin. Lenocinium byberey.
 Prostibularius frauenwirt.
 Prostibularia frauenwirtin.
 Adulter eebrecher. Adultera eebrecherin.
 Fornicarius hūrer. Fornicaria hūrerin.
 Stuprator ein iunckfrau schwecher. ille qui virginem violat.

Stuprum violatio virginittis.

Desertor idem q̃ stuprator. qz virgini sertum. i. crinile deponit.

Sacrilegus qui in psonam sacram agit. ein kirchen brecher.

Incestor qui in amicam agit. einer der mit seiner mñmen czü schaffen hat.

Raptor qui rapit quam cognoscit.

Dechus est generale.

Zelotipus qui amat meam vel ego suam. eñ mit gemelner.

Inde zelotipia que ē suspitio amoris. ein arckwan d̃ bñlschafft.

Ciuium et populi et voca bula seniorum.

Ciuis burger. qz ciues quasi in vnũ vt viuant coeuntes dicunt.

Ciuis burgerlich. **Inde ciuitas.**

Consul ratzhere. a consulendo.

Preconsul einer an eins ratherren stat.

Exconsul quia functus est consulti.

Dictator fuit populi magister. Et est romedignitas supra con
sules. Durabat enim dictatura ad quinquēniũ. cum omni an
no consules qui duo erant variebantur.

Edictum kuniglich gebot. Et qz a Dictatorib⁹ edicta pdebant.

Populus volck. comprehendit ciuem ⁊ plebem.

Plebs gemein volck. demptis senatoribus et patribus. Et dici
tur quasi plures.

Vulgus. i. plebs. **Vulgus** eo q̃ facit quĩsqz quod vult.

Diaria die rñr. **Epilensis.**

Morbus caducus. der fallent siechtag.

Morbus comicialis.

Epilenticus. qui patitur epilentiam.

Verurca wartz.

Emorrois idis. fluxus sanguinis. ⁊ soite dum p os expulmus.

Et quia dominus sanauit in euangelio. Emorroisam mulieres
vocatam a sanguinis fluxu.

Proagra pedum. **Eurogra** est manuum infirmitas.

Idropisis wasserfucht.

Idropicus. wasserfuchtig.
Singultus. tui. anbelitus difficilis attractio. Vel medici vt dicunt. singultus est sonus violentie comotionis oris ex fumosa stomachi dispositione pueniens. Et dicitur forte die phnuffez oder der nesch.

Febris. kaltsiechtag

Terciana. drittegig

Quartana viertegig

Quotidiana febris tegklich ritt.

Lepia. feltsiechtag. **Leprosus.** malezig oder feltsiech

Epidimia pestilenz **Pestilentia** idem.

Calculus. gryen. Etiam **Calculus parvus** lapillus cadens in calcem ledit calcem. Etiam calculus lapis quo calculat. id est computatur.

Letargia. obliuionis infirmitas. A leteo flumie inferni. vt patet vi. Eneid.

Scabies

Prurigo raude. Et ardore.

Pruritus. tui.

Prurigo. quasi perurigo quia ex ardore ad scalpenduz impellit et perurie membra.

Pruriginosus

Phanaticus reudig.

Scabiosus.

Crispus. crauf. **Crinis passus.** breyt har.

Lentigo. rubea faciei macula ad moduz lentis. rifeln oder rof men. **Lentiginosus** ryfmet.

Lecus plindt.

Surdus taube.

Mutus stumm.

Edentulus. an zen oder zanlucket.

Mancus on handt. quia carens manu.

Claudus lame. oder hincket.

Loipes stelzer.

Contractus. lam zusamen gezogen.

Mutilatio. membrorum priuatio.

Vertigo. haubtſchwindel.

Sanguis.

Sanguis. blüt in corpore. Quia ſagiat corpus:

Eruor ſchweiß.

Sanies. eyter. Labi idem:

Putris tre. Putridus a. um. Marcidus a. um. Tabies a. ſi. faul

Laptoſus. byrnig. oder eygenſinnig.

Lunaticus. monig. quia mutatur ſin lunam.

Ulcus eris. eyß oder geſchwere.

Vulnus neris. wunde.

Licatrix. maß. quod remanet poſt vulnus.

Complexio.

Cōplexio. art oder eygene natur auß 8 vier elemēt eygeſchafft.
Melancolica. terrea ſicca ⁊ frigida complexio. Inde melanco-
licus. grauis. tardus. iners. lutei coloris. triſtis.

Flegma. aquea. frigida ⁊ humida complexio. Et ſere omnes mu-
lieres flegmatice ſunt.

Sanguinea optima eſt complexio: aerea. humida ⁊ calida.

Aqua ſanguineus ad optima aptus. pulcer. amabilis. liberalis.
affabilis. prudens.

De afinitatibus.

Pater. vatter.

Tutor. vt tutor.

Honoris. vt abbas.

Geniture. id eſt nature.

Estate. quia ſener.

Creationis. vt deus.

Adoptiuus. ex optione.

Putatiuus. q̃ putat. vt Joſeph pater iheſu.

Legitimus. eelicher vatter.

Adulterinus. eebruchlicher vatter.

Naturalis. quouſmodo. quia genuit.

Pater

Citricus. stieffmutter. Et pater a patrione. Est enim patratio
 veneri consummatio.
 Genitor. geberer.
 Paterfamilias. haufvater.
 Mater. muter. quasi in generatione existens materia. quia ma-
 sculus in ea semen terit.
 Moxerca stieffmutter. quasi nova mater.
 Paterfamilias. haufmutter.
 Parentes. quasi parietes. Versus. Pater generat. Mater ma-
 rit. vtrumq; gignit.
 Puerpera. kindtpetterin.
 Gemellipera que non duos sed plures parit pueros. Sicut ge-
 mini zwiling. Et non solum duo sed plures possunt dici gemi-
 ni. teste Ysid. xi. ethimo.
 Filius. sun.
 Unigenitus. eingepoerner sun.
 Primogenitus. erst gepoerner sun.
 Pnevignus. stieff sun. quia prius genitus.
 Gnatus. id est filius quasi generatus.
 Filius adoptivus. erwelter sun.
 Filius legitimus. eelicher sun.
 Filius naturalis. quouis modo genitus.
 Filius adulterinus. eebruchlicher sun.
 Posthumus. nach geporn. quia humato. id est sepulto patre est
 genitus.
 Filius doctrine. Filius imitationis. vt ap'lus nos vocat filios.
 Bastardus generale est. ?
 Spurius ex concubina.
 Nothus ex adultera.
 Danser ex scorto.
 Soboles progeniei ordinatio dicendo. primo genitus vnige-
 nitus medius nouissimus &c.
 Filia dochter. Gnata. idem.
 Pnevigna stieffdochter. quia prius genita.
 Dic sicut de filio supra.
 Item nothus de patre nobili. matre ignobili.

Spurius econuerso. vel ex patre incerto. e matre vidua. quasi
extra puritatem castitatis conceptus.

Orphanus. na. nū. Pupillus. a. um. Dicitur. ta. tum. weyflein.
Pupillus matre. Orphanus patre. Dicitur. vtroq; caret parente

Auus. eny. patris pater

Auia vel aua. gross. min.

Auus paternus. Auus maternus.

Auia vel aua paterna.

Auia vel aua materna.

Auctor mei generis est mihi pater. ego illi filius vel filia:

Patris mei pater mihi auus est. ego illi nepos aut neptis.

Patris mei auus mihi pater est. ego illi pater nepos vel pater neptis.

Patris mei mihi abauus est. ego illi abnepos vel abneptis.

Patris mei mihi abauus attauus est. ego illi adnepos vel adneptis.

Patris mei attauus mihi tritauus est. ego illi trinepos vel trineptis.

Cognati sunt patris. Agnati matris.

Affines vtriusq;. Hec Guarrinus.

Cognatio gesypschafft vom vatter.

Agnatio vō der muter. Affinitas von vatter vnd muter. Yside.
aliter de his dicit. Quod agnati ex patre et duz desunt filij in lo-

cum eorum succedunt. vt essent nepotes aut eius filij.

Cognati quasi ppinqtate iuncti. et veniūt p feminei sex. psonas

Proximi nach frund. a sanguis ppinqtate.

Consanguinei. quia ex vno sanguine. i. patris semine.

Pulpa. magerfleysch. Item caro q; cecidit. i. mortua est. Inde

Cadaver. schelm. Pulpa ho quia pulsata pcussa. vt in maccello.

Donatus in cōmentarijs. Theren. q; palpas homines. carnes
vero bruta. vt lupi aut canes comedunt. Et caro quasi cado. q;

mortua nature aut suo vicio.

Nervus. geeder. harwach. sicut cartilago compacti.

Os ossis. bey. Os oris. mündt.

Compagina capita ossium sunt. quia neni his sunt compacti.

Astetulla. march. Costa. ryp.

Latus seyt. quia latet dum sup eo iacemus.

Dorsum.

Lergum

Ruck

Differunt tñ dorsum q; durum ad
labores et ad portandum.

Tergum quia supini in terra.

Tergus oris sup teigo soli homines iacent. **Tergus** biutorum

Unde Virgi. i. eneid. Tergora diripiunt costisq; viscera nudat

Tergora quasi terga apparent. **Rucha. ruckenmark.**

Spina dors. rucken peyn.

Sponsalia sunt iuncture dorsu.

Venter Differunt tñ **Venter** q; cibum dige

Aluus bauch rit acceptum. **Aluus** q; cibum reci

Veterus pit et solet purgari ab abluedo dicit.

Veterus mulierum est. quia in eo concipiunt.

Umbilicus. nabel. **Ulia** klein derlin.

Clunus. arfback. **Hates** idem differunt. quia a cluno. i. defen

do. quia sedentis ossa defendunt. **Hates** ho quia dum sedemus

eis innitimur. **Ulia** vero quia obuoluamus nos. Est enim illos

grece obuoluere.

Genitalia gemecht.

Inguina idem. **Inguem** et mulierum et virorum potest esse.

Prapus. Daculus

Ramer **Uirga** virilis **Zagel.** q; virus emittit.

Veretrum **Ereus**

Mentula.

Prepucium. zagel decklin.

Testis. hod. oder zeng. quia sicut quilibet mas perfectus habet

duos testes ita in ore duum vel trium stat omne verbum id est

testamentum.

Testiculus. hodlin.

Vulua. quia ventris valua.

Aurea porta

Hec idem significant.

Indenda. scham.

Posteriora. quia natura retro posuit. **Adum** illa purgantur in

quinemur aspecta.

Femur. quia ea parte sexus viri et femine discrepat. Est ea pars

que est ad iginibus ad genua. huffe.

Sperma. tis. mannsamen.

Mentrum. frauen kranckheyt.

Quia omne mens sanguinis fluit liuidus p spinem dorsu.

Yponens venenum stillans ex vulua.

Matrie pellicula que post conceptum semen statim attractum
clauditur et continet in se decem cellulas.

Matrix bermuter.

Embrio ein vngelborn kindt.

Abolitus vnzeyttig kindt.

Secundina dicitur pellicula in qua puervoluit in vtero matris.

Et dicitur a sequor. quia sequit in mundum. kinsburdlin.

Merda dieck. Stercus idem.

Urina harm.

Vitides sunt poui vesice. p quos distillat vrina. Et dicit vrina
quia fit ex digestionis vstura. Nam medici dicunt q vrina est
calamentum sanguinis et omnium humorum naturalium.

Urinale haren glas.

Madula bruntzkachel oder bruntzwinckel.

Sipharius idem et pprie mulierum. Nam siphon. onis. est sibu
lus quem mulieres mingendo faciunt. Adictura bruntz.

Anus arf. Lulus idem.

Cota geschloß.

Crus bey. qz in eo currimus. sed sub genub⁹ illa pars crus est

Genu knye. Benicula. as. are. knyebyegen.

Poles politis. knye scheyb.

Suffragiens knye biege. oder knye weiche. qz subtus frangunt
et inclinant sicut supra in brachijs.

Lybia schinbeyn. ad similitudinem tube.

Sura wad.

Talus knod sub sura.

Pes fuf. quasi poda. quia a greco nomine tractum. Inde calo
pes vel calopodium holtzschuch. quasi ligneus pes.

Sola solen. quia solum terram imprimimus.

Cals. Calcaneus. Planta. sol.

Differunt tñ quia a calcando calca planicie planta.

Solea a soleo imprimendo.

Subtellus fufelin. quia est sub talo.

Pedica. zebe oder fufeyfen. quia pedem capit.

Pedor fuf stanck.

Allur. grofzebe. cetera vt supra digitus.

Angina halbgeschwulst.
 Diæsis. vomitus eriens ex ore.
 Diæcia infirmitas ex nimia cōestione.
 Cor hertz. Recordia hertzwe.
 Cordiaca hertzader. ⁊ est aliquando cordis passio.
 Vena ader. qz p eam sanguis venit. i. fluit p corp⁹ ⁊ iuncturas.
 Precordium vorhertze.
 Pulsus schlag. Pulsatilis schlagander.
 Splen milcz. Splenetica milczader.
 Jecur leiber. Epar idem.
 Colon bodler der grof darm. a quo venit Colica passio vt in
 fra patebit.
 Iliā klein dermlin.
 Epatica leiberader.
 Fibre iecoris extremitates. Et sunt quedā vene dicte fibre. qz ab
 ariolis ad phebigras p oraculis captandis ferebant.
 Bilis gallenpitter. humor fellis. ⁊ aliquando p ita ponit.
 Fel gall.
 Cistifellis gallenblatter. quasi cista fellis indeclinabile.

Effectus talium.

Cor sapit. Pulmo loquitur. Fel commouet iram. Splen ridere
 facit. Jecur cogit amare.
 Vesica blatter. quasi vas aque.
 Vritides blatterlochlin.
 Lumbus inebriat. quia in lumbis consistit libido.
 Ren hyrn. Lien masdarm. Lienteria infirmitas lienis.
 Poder arsdarm.
 Reticulum netzlin.
 Stomachus mage.
 Intestinum eingeweyde. Viscus idem. Et pluraliter maxime
 p hoc significato reperit. Sunt em viscera fm ysid. xi. et hi. cir
 cumfusa cordis loca quasi vistora. ⁊ ab alijs viscera dicunt om
 nia interiora sub cute ⁊ maxime solide carnes. Hec seruus.
 Etia plerunqz pro eodem.

Dmentum. wam. oder gedarm. Et continet intestinorum maiorem partem. fm Ysis.

Cecum intestinum quod est sine foramine. & vere hoc est impossibile. nam habet unum p quod recipit. et aliud p quod expellit sed alia foramina respectu aliorum intestinorum non sunt directe opposita. sed iuxta se posita. Ideo cecum dicitur.

Ieiunum tenue intestinum. Unde ieiunium quia extenuat ventrem.

Dmaum. kuttlen.

Colus krumer darm. oder kudler. quia digestum p ipsum colat.

Colica passio coli.

Latus weych in dem bauch.

Constipatus. hert in dem bauch.

Constipatio. hertung.

Eructuatio. aufwerffung. Prouenit enim ex cibi superfluitate.

Lactus. schlag. oder gnot. Appoplexia idem.

Spasmus. kramff.

Paralisis. membrorum resolutio.

Paraliticus. gelidbruchig.

Stranguinea. urine constrictio.

Dysenteria. blutischeys.

Est enim vulgus passim inhabitans multitudo.

Tribus. hui. geschlecht.

Tribunus. quia iura tribuit. aut tributa dat siue colligit. Romani creauerunt tribunos plebis & militum.

Senatus ein rat. A senioribus.

Conscripti patres. Romani senatores. quia eorum nomina aureis litteris & enea tabula conscribebant.

Senatusconsultus. a consulendo dicitur. quia senatus consuluit.

Senatus decretum. eyns rats meynung.

Plebiscitum eo quod plebs scire debet.

Censor. ein richter. a censu. eris. sunt enim primoniorum iudices.

Judex. vrteyler. oder richter. quasi ius dicens.

Iusticium cli. quasi iuris tactum. quod fit cum iudicis sententia aut silet aut repellitur.

Prefes. ein vockt. quia prouincie preest.

Prefectus idem.

Prouincia ein versorgung, oder ein gegent eins lands. **Regio**
nes a romanis bello victæ dicebant. **puincie. procul victæ. qbus**
dabatur prefectus id est pcurator. Dicimus em istac in re meâ
accepi prouinciam. i. procurationez. valet em idem q meas tue
re vices aut partes. Et hoc Therentianum est. Unde in phoro
mione. O geta geta duram accepisti prouinciam.
Pretor ein oberer der stat. quasi preceptor.
Pretorium rathaus.
Questor quasi quesitor apud quem questionez agebant.
Proceres die edeln. quasi alijs precedentes.
Primores. quia alijs preeminent.
Primores et proceres pluraliter dicuntur.
Nummularius secklineyster. **Nummerarius** idem.
Erarius der stat seckel. quia ibi era deponuntur.
Erarium locus talis.
Sazophilatium ein schatzseckel. vbi gæze reseruant. die schetz.
Fiscus ein gemeiner seckel.
Sindicus ein gemeiner procurator. vt **sindicus ecclesie. sindi**
cus capituli.
Municeps nati in eodem municipio.
Municipiũ freyheit. a pncipe ipetrata. **Inde iura municipalia**
Burgum ein bürg. **Inde burgarius et burgenſis.**
Prothonotarius statſchreiber.
Scabinus assessor iudicis. czunfftmeyster.
Monopolion. Collegium ein czunfft oder ein ſamlung.
Zunfra Fictum est inde magister zunffarũ. sicut magister ciuiũ
Tabellio. onis. ein leffer. brieff trager.
Tabellarius idem. a tabulis.
Mercenarius. myetling. Conducticius idem.
Conductor geleytsfurer.
Theolonius vel Theoloniator czoller. **Publicanus** idem.
Eractio schatzung.
Pedagium fußzol. **Edagium** wagen oder roßzol.
Villa dorff. a vilibus personis in ea.
Villanus dorff man. **Villana** dorff weib.
Villicus rector ville dicitur.

Colonus arbeytet. ackerman. oder rebman. **Sunt em̃ aduene**
quibus locatur ager pro emphiteosi. id est pro vsufructu.

Emphiteosis bodenzins.

Inquilinus eingeseß. quasi aliena incolens.

Aduena frembder. **Aduena** manet. sed inq̃linus ad tps manet.

Exterus frembder **Alienus** idem.

Longinquus ferr her frembd.

Indigena ein eingebomer oder hemischer.

Incola einwoner. sed et aduenis pprie.

Alienigena frembd geboirn.

Rurigena. genitus in rure.

Frantzigena genitus in frantia.

Sueuigena genitus in suenia.

Deregrinus bilgerin. eo q̃ parentes eius ignoiant.

Urbanus natus in vrbe. statman.

Opidanus natus in opido. **Romani** quōdam soli vibani. quia
sola Roma merebatur vrbis nomen. **Ceteri** aut opidani ab opi
dis. aut castellani a castellis.

Opidum sterlin. oder mercklin. quia opes in urbem ferebat. aut
his abundabat.

Famulus ein knecht. et ex ppria familia.

Seruus ein knecht. quia in bello seruatus. nam iure belli seru⁹
debiuit occidi.

Mancipium ein dienst. quia manu captum. vt homo equus.

Hec sūt inducta iure gentiū. q̃ iure naturali oēs liberi nascimur.

Uerna knecht oder magt. cōmunis generis.

Vernaculus knechtlin. diminutiuum.

Architriclinus schaffner.

Patronus verweser.

Pedagogus zuchtmeyster oder lerer.

Pedisequus. qua. nachuolgender knecht.

Empticius seruus. gekauffter knecht.

Liber frey. **Inde** liberalis ⁊ liberalitas.

Ingenuus edel. a genere sed nō a facto habet libertatem.

Liber ein entlediger knecht. a seruitute liberatus.

Libertinus. filius liberti.

Danumissus ein lediggesagter.

Dediticius. quia se victum dedit.

Deditio ein auffgebung castri vel burgi vel ciuitat^{is} oppugnati

Palatium pfaltz. Palentinus pfaltzgraff.

Pallinus landt vogt.

Inbursator eingesecklet. Ebursator außgesecklet.

Militie ⁊ belli vocabula.

Miles ritte. quia Romulus post urbem conditam mille elegit quos milites. id est propugnatores vocauit.

Bellum streyt. Antifrascos qui non pulcrum Bellus. ior. lissi^{us}. id est pulcer.

Rex kunig. quia regit.

Tyrannus kunig propria significatione quia fortis. Nam tyronis. id est fortis.

Satrapa est sapiens vel potens rex.

Dux hertzog. Nam ducit exercitum.

Princeps furst. Dignitatis nomen.

Monarcha ein einiger furst.

Iulius monarcha romanoꝝ primus fuit. Tetrarcha qui tenet quartam ptem regni qualis apud iudeam philippus fuit.

Liliarcha gewaltiger vber tausent ritter.

Centurio gewaltiger vber hundred ritter.

Miles ordinarius qui p ordinem militat ⁊ adhuc sine gradu.

Et dicitur Gregarius. quia humilis ⁊ ex grege.

Extraordinarius qui adeptus est virtute.

Emeritus ein alter ritter. quiescens a militia. His rome taberna meritoria fuit constituta. vt omnibus amore patrie in militia consumptis tandem quo viverent puium erat.

Veteranus idem.

Equester reuter. ab equo.

Tyro. onis. starcker. aptus militie.

Tyrocinium. i. noua militia. nam electo tyrone intemptabatur.

Stipendium sold. a stipitibus. i. denarijs.

Pedester fufknecht a pede. Phalanx. i. legio ein schar.

Satelles. itis. qui satis latus tuetur.

Satellitium. id est satellitis stipendium.

Excubitor qui excubias seruat.

Excubie arum. schiltwach. eo q̃ extra cubant p̃top̃ter c̃exercitus custodiam.

Velites quasi veloces pugnatores. Nam in bellis romanorū post terga militum equis insidebāt. cum ventum erat ad hostes descenderant.

Castrum ein boere. olim nulla his mulier interfuit. quasi castū ne militia lasciuie cederet.

Tentorium gezelte.

Funda schling. Nam iactib⁹ lapidūz vt Trasō apud Theren. in oppugnatione edium thaidis.

Sagitarij cum sagitta.

Balistarij cum arcu et balista. sic cum bambardis.

Balista nomen cepit ab inuentoribus. scz a baleatis populis.

Clipeus schilt. Inde clipeifer schilttrager.

Pelta idem ad lunę similitudinem.

Alchille. is. rotundus clipeus.

Umbo. onis. est locus in medio clipei a quo dependet. Inde

Umbilicus nabel.

Parmia ein cleins schiltlin. a paruitate.

Scutum buckler. Egis clipeus pelle caprina tectus.

Telum lang geschos. pfeyl.

Jaculum wurff. quia iacitur. etiam pro telo capitur.

Venabulum iag. pyß.

Spiculum geschos. ad modum spice.

Lancea speer. Lupis spyes.

Fabrica securpfeyl. Mucro spitz.

Gladus Ensis Spata. schwert. Differunt tñ Ensis ansa mucro scindit. Gladus totum. Spata. quia lata.

Framea messer. a fractura.

Alnceps gladius vtrobiqz scindens.

Sicca stablschwert.

Siccarius. ille qui fert siccam. velut anthonius in senatu roma no sicarius inuent⁹ est. teste Tullio in paradoxis. Est em̃ his pena statuta. vt in titulo lege de sicarijs.

Duglo. degen. Trusile idem. quia in trudendo stimulat.

Luniculus cultellus clunibus supra ligatus.

Testus tui.

Testus a cedendo. i. pcutiendo

Claua.

eyfner kolb

dictus velut inter daretem et cul-

Contus

tellum. Virgili⁹ in. v. commemorat

Item contus etiam genus gladij est. A contando. i. inquirendo nam occidit querendo animam.

Balista. armbrust. A beleatoribus populis.

Arkus. bogen. Quia a remotis arcet.

Corda sennd. Quia extensa sicut corda.

Pharetra. kocher. Quia fert iacula.

Aries. instrumentum belli. simile arieti.

Erix. cratis testudo. Nec ab animalib⁹ nomina capiunt per similitudinem. Cratis paries virgultus contextus. Testudo quia pugnantes regit sicut testa concham.

Petraria. quia facit petram.

Mango. quia manibus agitur. ein boier.

Morforium. quia pñcitur et piecto. in partes scinditur suoq³ factu mortificat.

Galea. helm. sed ex corio. Cassis ex ferro vel auro. Galea est pedatum. Cassis militum.

Danubie. spolia manu capta.

Conus. qd supraponit galee. Crista idem. Lorat. brustblech.

Lorica. pantzer. Cetera a partibus indumentorum trahunt sua nomina.

Veles. itis. est leuis armata. Ferentarij p eodem significato.

Tessera. kreyer. vt dum datur clam militibus. ne fiat confusio inter eos.

Lauterium. zeychen. Signatura vt sint cauti de se. als rotkrutz von ostereich.

Regio. ein schare. Ab electione militum. Continet em milia armorum sex. aut sex milia. sex centum sexaginta sex. vt alij dicunt

Regio teste Ysid. habet sexaginta centurias.

Manipulus. x. choortos. xij. turmas. cc.

Centuria centum militum est.

Manipulus ductor militum est. Sunt em hi qui pmo bellu in

cipiunt. **Uñ** apud **Theren.** vbi est ille manipulus. **furm** sanga.
Turma est triginta equitum.
Choors quingentos habet milites
Acies spitz. quia ferro armata. **Exercitus** ab exercitio belli.
Classis diuisio bellantium est.
Modus est peditum densa multitudo.
Luneus est in vnum militum collecta multitudo.
Contio pro eodem significato.
Ala est triginta equitum multitudo. vt alea uem ita ipsi tegunt
 exercitum die hinder spitz.
Cornu est extremum exercitus quasi acutum.
Agmen exercitus dum transit ab agendo.
Flauale bellum wasser streit. **Campestre** feltstreyt.
Castramitari am feltschlagen.
Circumuallare umblegen. **Oppugnare** bestreiten.
Funditus euertere zu grund erstozen.
Funditus eradicare idem.
Dirimere bellum streyt vnder z yhen.
Dare treugas ein friden nemen.
Emittere treugas ein frid ab sagen.
Indicere bellum ein streyt verkunden.
Temptare bellum scharmützen. **Luctari** ringen.
Duellum zweyer person streit.
Delabrum vel **Delabra** ein helenbart.
Gladiator fechter. **Dimicator** idem.

De panno ⁊ tela et de materia et instrumentis eorum:

Lana woll. a lantendo. **Vellus** schaffwoll. ab euellendo qd
 antiquitus oues nō tondabant cum nōdum forpex inuentū est
Linum flach s. quia lene ⁊ molle est.
Bissus genus lini candidissimi ⁊ mollissimi. ⁊ nascit in egypto
Canubum vel **Canabis** hanf. Et dicit a canne similitudinem
 quia sic crescit. Alij per p. scribunt.
Strippa reyft. oder kunkelflach s.

Tumentum a werck. quia tument.
Placium est stuppa ⁊ crassedo. serig **Vestuca** agen.
Sericum seyden. quia seres populi inuentores fore.
Bomber baumwooll. Etiam vermis dicitur qui net sericum.
Filum faden. **Blomus** mi. vel eris. klauel. **Colus** knuckel.
Fusum vel **Fusa** spinnel. **Pensum** wirten. qz appender fuso.
Alabrum baspel. a duabus alis.
Bugilius a giro. id est circulo.
Adatura garnstol. a meta. i. circuitu. **Globellum** idem. a globo.
Pannus. **Panulus**. **Cannellus** spül. quia ex eius cursu pitamē
 fit pannus. Et dicitur cannellus. quia est ex cannis factus.
Subtela spulseyt. vel ille stilus qui stamē determinat dū terit.
Veribolum spüleyten. quia vertit.
Tela leinwat oder wepp.
Stamen zettel. quia stat.
Trama wessel. Est em situm qd rectam viam mittit per telam.]
Inde trames. id est recta via.
Subtegmen der eintrag. **Telatium** weber stül.
Licium bindfaden. harlauff. oder warff band. oder kam. oder
 wepff. Et dicitur eo q ligat stamina.
Bilex zwilich. **Trilex** trilich.
Radius weberschiff len. **Naucula** idem.
Pecten weber strel oder blat.
Tertrina tunck. locus texendi.
Scansile trestül. oder schemmel.
Tertrium sub pedibus teritoris.
Didior. oris. weben. **Texo** idem.
Textor weber. **Textrix** weberin.
Pannus dych.
Netrix neerin. oder spinnerin.
Pannitorium dych haus.
Textorium weber haus.
Paniso as. are. spülen.
Panisor spüler.
Panistrice spülerin.
Liciatorium lignum quo licium inuoluit. das wesselholz.

De vestimentoz nominibus.

Vestis kleyd. et pprie mulierum.

Vestimentum idem. et pprie virorum.

Pallium mantel. quasi pellium qz antiquitus ex pellibus fuit.
"et est virorum

Mantellus mantel.

Manticulus diminutivum ein klein mantelin.

Penula mantel quasi deorsum pendens.

Palla ein erlicher frawen mantel.

Collobium iunckfrawen mantel.

Clamis mantel. z viroruz est. Et fm Ysid. Est in latere optura.

Clamis ein mantel offen auff der seyten.

Mantus pallium. qz solum manus tegat. Pretesta fuit puerile olim palleuz qd pueri vsqz ad .xx. annos ferebant z soli nobiliu puen dum studijs manciparent. vnde pteri dicebant et dicat pre testa. quia ei latior ptertabat purpura.

Toga fm Ysid. Pallium rotundum qd inundante sinu sub dextro in sinistrum ponit. vt pater in picturis trium regum.

Item toga dicit vestis romana qd nobiles tpe pacis portabant. Toga ho vulgo a nobis balhembat. Toga palmam induebantur victores. In quibus picte erant palme. i. victorie eorum.

Toga candida. induebant candidati qui pfecti in marciuz campum magistratus ambitione tenebant.

Palludamentum. pallium regis in bello. quo induto significabatur omnibz mens regis esse ad bellum. Confireunt em album aut purpureuz esse licet. Marcus crassus pullo. i. nigro paludamento ptra parthos utebat. De hoc Valerius li. i. ca. de pdigijs s. no sunt nos Marcus Crassus zc. Dicit em paludamentum a palam et mente. quia ipso induto palam est mens principis de bello faciendo.

Sagum sagi pallium militare.

Aulea. berler mantel.

Amiculum fm Ysid. hyren mantel. erat em ex ligno z in adulterio deprehense eo etiam induebant ne pellam cotaminarent. Li eet. Valerius li. i. de simulata regione. Amiculum scribit Dyonisium abstulisse idolo.

Abelotes. kursen mantel.

Amphitropus. innen vnd aussen rauchkleyd.

Pellicium beltz. quia ex pellibus.

Tunica ein rock an ermel. Teste Flouio marcello.

Circumtestium ein sinwelkleyd. oder ein gestrept kleyd.

Liclas idem. **Trabea** ein sammet kleyd. quasi trans beatus faciens. nam regij honoris erat trabeatum esse.

Abstruga vel **mastruca** beltz oder kursen. Fit em pellibus brutorum qua veste sardi vtunt.

Dyaplois ein zwisachkleyd.

Anaboladus pannus vel sindon q mulieres humeros tegunt.

Sindon sammat. oder wisserspeller.

Pegillum reginarum. **Peplum** vo matronaz ein schleyer.

Plage z **Plagelle** lintheum thorale. fm Floninum marcellum dicitur. z est grande.

Strophium fastia breuis quo colligant mamille. schutzlin.

Renuo ein rauchdeck mentelin bis auff den nabel.

Pedagium guldiner mantel.

Polimita ein kleyd von vil farben.

Richa schweißbüch. **Sudarium** idem.

Inclussum vel **inclussa** ein inwendigs kleyd. quasi intusstrum. quia intus corpori adheret.

Lamisia beniet. qz in his camis. i. stratis antiqui dormiebant.

Castula teste Flouio. est pallidum pince quo nude infra papillas cingunt. z est mulierum ein vnder schurtz.

Toga est feminaz. et mulierum est.

Flameum ein schurtz. Vel id quo mulieres tegunt sua capita.

Reticulum tegmen capitis mulierum ad rethe similitudinem.

Lapete tertie declinattonis. fm **Abarcelluz** tegmen vnice varijs pictum coloribus ein gemalt deckloch.

Capucium haubtloch. Etiam aliqu capita tegmina.

Supparum ein schurtz. a femore vsq ad talos ptensum.

Limb ein frauen rock vnden mit sammat verbiemet. oder ber schlagen. Inde est q limbz aliqu capitur p ora vestimenti ein bast. Alio modo limbz inferni pars dicit. Sunt em quattuor pres inferni. s. Infernus damnatorum. Limbz pueroru. Purgatorium z Limbz patrum.

Pannucia. peciata vestis ein geblecztkleyd.

Cocinus ein rotter p'eller.

Cocinia ein rotkleyd. Sicut purpura a cocco rubeo flore, tractum est.

Teristrum ein kittel oder ein schlutlin. aut quia terit faciem: aut a' theos idest estas. quia estivalis vestis est.

Suparus stauch.

Sapara longe vestes dicuntur et est plurale.

Interula ein vnderhemmet. quasi intus adherens.

Talaris tunica longa vsq; ad talos.

Talare pallium longum ad talos.

Lumbare ein kleyd das man auff gurt. qz lumbis adheret.

Bombicina baumwollen kleyd.

Mollicina idem. quia mollis vestitus.

Sericea vestis ein seyden kleyd.

Olesericea gantz von seyden.

Tramosericea ein halb seyden kleyd. cuius trama ex serico. et stamen ex lineo.

Purpurea vestis ein rot kleyd.

Olofora ein gantz rot kleyd. quia olon valet totum.

Bissina ex optimo et molli lino.

Linostena ein kleyd halben wollen halben flechsen. quia in stamine linum in trama lanam habet.

Acupicta glyfemet kleyd. quasi acu texta.

Tunica inconsutulis. sicut domini nostri ihesu christi.

De indumentis sacerdotis.

Casula mesgewandt. Et aliquando domus paupis diminutivum a casa. quia ad cadendum inclinata.

Dalmatica diacon rock. quia eius usus et textura in dalmatica regione primum inuentus est.

Humeral der priester goller. quia humeros tegit.

Superhumeral humeral.

Alba alb. ein weiß leinen tuch.

Zona gurtel.

Manipulus hantfan.

Stola. stool. que ⁊ succingula. q̄ in ambob⁹ sacerdotis laterib⁹
 Succingulum vndergurtel. succingitur.
 Suppellicium karhemet.
 Scapulare schepler. quia inter scapulas dependet.
 Almucium cutzhüt.
 Luculla munichs kutte. oder gugel.
 Aculeus idem. quia insutus ad modum aculei.
 Sucorvus kursen. mulierum vestis est.

De indumentis pedum et crurum capitis et ceterorum.

Phileus hüt.
 Balerus bilgerein hüt. Et ponit sepe p coronas.
 Mitra haub. Et est mulierum.
 Calendrum ein rauber kotzhüt. quia calidum est.
 Pyroteca hentischbüch.
 Manica ermel.
 Caliga hof.
 Calceus schüh.
 Sotular puntschüh.
 Ocrea styfel.
 Tripeda idem. quia in calcanda creat. id est sonat.
 Culpō. eng schüh. a culpando. quia delicati culpant ipsum.
 Pero pauren schüh. latus vt pera.
 Coturnus calceus tragicor. soccus comicorum. Unde oratius
 in poetria. Hunc socci cepere pedem. grandesq; coturni.
 Patricus sockel.
 Clauatus ringschüh.
 Solea fool. Planella idem.
 Sandalia bischoff schüh.
 Soccus sock. Liga hofnestel.
 Fascia wygenbant.
 Pedules. lis. füsfrüch. Pedux füsfrut. oder füsfrapff.
 Bare mulierum calciamenta.
 Corriga schühchryem.

De ornamentis hominum.

Vita haube oder harbandt. Et a vincio. is. ire. q. ligat crines.
Lema haub bendel. vel extemitas vite dependens ad modum
corone. Inauris oren ring oder schelle. ornamenta auribus
illigata als die heyden haben.

Torques halsbandt. z. virorum est.

Donilia do mulierum.

Armilie. quia armis circulus induit. i. brachijs z. viroꝝ est. ad
armorum virtute collate victorie causa que olim virile dicebant

Donile pectoris ornamentum furspang.

Fibula ein brustheffelin. oder anem mantel. oder ein schoner
gurtel ring.

Lunula bullula aurea mulierum in lune sititudinem pendens.

Spinter ein vortspang oder ein gluff.

Speculum ein spiegel. quia in ipsum species rei recipit.

Crinale krentzlin. a crinibus.

Sertum idem a sertis herbis.

Corono kron. quia circuitu vna.

Diadema kunigklich kron.

Sceptrum kunigklich zepter.

Tridens idem. quia tres quasi dentes.

Laurea corona ex auro. in signum triumphi.

Inde laureatus. i. coronatus. Et baccalauri. i. coronatus lau-
ri bacca qualis mos in athenis fuisse competi.

Ephyras bischoff oder apt kron.

Insula infel. Inde insulatus.

Ungulus mansgurtel.

Ungulum frauen gurtel.

Ungula. le. gurt. et est equorum.

Strophium. phij. ein guldener gurtel. Et licet de sancto Joha-
ne baptista dicat stropheum ex bidentibus. i. pellibus ouium.

Balteus ritter gurtel. Bulla gurtelspang. vel tumor aque ex ca-
vente pluuiali. gutta in eam ein wasser blat. Etiam bulla sigilli
cere impressum. Inde bullatus.

Semicinctum halb gurtel.

De lectisterniis.

Thorus bet. et pprie qui solet esse de herbis. Inde **Thoralis**
 vel **Lonthoralis** gemabel.
Lectus beth. quia de varijs floribus legebat.
Stratum beth. quia substernit quiescenti.
Pulvinus kussy. a pulvis dicit. **Pulvillus** kuslin.
Pulvinar banckpfulbe.
Loder golter. quasi lodie. qz in ludis iuvenes theatru erientes
 tum in pstitula irent. his facies suas ob verecundiaz tegebant.
Fultra qz lectos fulciant siue caput z vocant reclinatoria nuck
 bethlin. reclinatorium. oder gutschlin oder lotterbetlin.
Sponda spanbeth.
Cervical haubtkuslin. a ceruice.
Lulcetra betzych. **Thoral** decklach.
Thapetum debbich. **Pedibus** substernit.
Simblum thapetuma hlbriuch debbich.
Amphitabulum beyder teyl rauch debbich.
Stragula gestreift dych.
Viltrum heren dych. a villis.
Legimen vel **Legmen** decke.
Legumentum **Coopertorium** **Cooperculum** idem.
Fortuna vmbhangk. de pellibus.
Velum furbangk. a velando.
Auleum heydenischwerck. ab atthajo rege. pgamorum in ei⁹
 aula reperta. pannus in parietibus regum extensus.
Anabratum pannis sursum in templis vel regu aulis ptensus.
Petasma matis. parietibus templi extendit.
Lintheu. velum qd in lectulo sternit lylach. Et qdlibet lintheu
Lintheamen idem.
Manappa quasi manuppa bantzwehel.
Manapella ein kleyne zwehel.
Manutergium est togilla cum qua tergit manus.
Facitergium. quasi faciem tergens.
Facilletum schweissuchlin oder wuschuchlin **Sudariu** idem.
 Et dicit sudarium quia sudorem abstergit.

Stragulum et stratosium. Deck. quia strato superiacitur.

De nauigio.

- Mausterus** schiff herre.
Mausta schiffman. nauem ruens. dieresis poetica. **Mausta** idem
Maui schiff. a mando dicta.
Proza vorder schiff. prior pars.
Puppis binderschiff. quasi posterior pars.
Larina venter nauis. aut quia currina. vel quia caret rima.
Foxi pluraliter. tabulata aut concava nauium latera. onera vel incensus ferentia.
Algauia transitus hortatoris ad remiges.
Columbaria loca vbi remi eminent. a columbarum similitudine.
Transtra sedilla remigum. qz transversaliter in naue ponuntur.
Remus rüder. a remouendis fluctibus.
Paulmula das breyt an dem rüder.
Remex est gubernator nauis ein rueger.
Remigium rüunge.
Antenne quasi ante annem anhenckel. ne fluct⁹ nauē turbent
Malus segelbaum.
Clauus nachschalt rüder oder sturnagel. quia clauo clauis regitur.
Anchora ancker oder hagke. Virgi. Anchora de proza iacitur.
Consilia pfal. quia ligatur nauis.
Alueus wasser lauff. in naui.
Auculus schaff. Instrumentum nauticum. puta hauso rium. da mit man auß schopffet.
Scrupus rüder seyl. Restis wyd.
Funis seyl oder strick. Velum segel. Lintheum p eodem.
Rudentes segel seyl. quia ventis contacti. vt asini rudiunt.
Prouella band seyl. als Prouellum quo fune in litore ligatur nauis.
Contus stoessel. Trudes dis. schaltry.
Acateon der groß mittel segel.
Dalum der kleyn segel vornen in dem schiff.
Epidromos der groß segel binden in dem schiff.

Latafotates ankerbley **Anchote** iungitur. vel vt descen-
dat ad explorandam pfunditatem.

Remulus zugseyl.

Cerutus **Ventologium**. **Arthemo** wind gemerek.

Puluine sunt machine quibus naues deducunt & adducuntur
in portum welholtz.

Nauium genera.

Naui dicta a gnano. i. prudenti rectore.

Celos ein schnels schiff lin. quasi **velox**.

Phaselus campaz **nauigium** **Lembus** ein vischer schiff lin.

Horis campulus **cymba**. **lenunculus** **carabus** pro eodem.

Onetaria ein schiff mit güt.

Barca ein schiff mit kauffmanschatz.

Corbita ein grof langsam schiff.

Pontonium nisi impellit non transit.

Scaffa ein angehenckt schiff lin.

Carascopus idem. & hoc **barce** **toibite** zc.

Actuaria **navis** **remis** vel **simul** **acta**. **Auctoria** **marek** schiff.

Paro **raubschiff** in dem **meer**. **Adioparo** idem.

Pirata **meer** **rauber**. **Parunculus** **diminutium**.

Denter **tris**. **streyschiff**.

Liburnus **vast** **lauffendt** schiff. **Dromo** idem.

Calonis **holtzschiff**. **Calon** **lignum**. **Calaria** idem.

Ypogamus **roßschiff**. Et vbi reliqua **bruta** **traducunt**.

Linter **troglin**. **navis** **linteri** **similis**.

Trabaria **Lander** **Naui** **linteri** **similis** ex vna tra-

Candica **Lithoria** **becauata** & capiunt ad maximum

decem **homines**.

Libaria **speyschiff**.

Biremes. **Tririmes**. **Quadririmes** ab ordine **remorum** dicunt

Classis est **nauium** **multitudo**.

Traductoria **vberfur** schiff lin.

Epibacha ein **vberfurer**.

Naulum li. **schifferlon**.

Celuma **neuti** generis est **cantus** **nautarum**.

De domo et eius partibus.

Domus est que constat ex parietibus tecto et fundamento ptes
gens nos a caumatibus et imbibus. Vel est vnius familie ha-
bitaculum. sicut vrbis vnius populi. et sicut orbis domicilium est
totius humani generis.

Domuncula heuslin.

Casa eins armen mans haus.

Casula ein armes heuslin. a cadendo.

Vestibulum vorschoff.

Janua thur.

Antica voiderthur.

Hostium thur.

Postica hynderthur.

Sera schloß.

thurangel.

Limen schwell. nam intransitib⁹ est limis. i. transversalis.

Fores pluraliter thuren oder heuser. Diutius pmo sermone si-
gulariter dicit fore in versu. Exclusus fore cum longarem⁹ foret
intrus. Theren. in adel. pluraliter. Sed quid nam fores crepuer-
unt. Fores dicunt. quia antiquitus fores apperiebant.

Intritus eingangk. et est cuiuslibet rei.

Repagulum rygel.

Ober rygel.

Pessulum rygel.

Vectes rygel.

Clater vel Clatrus rygel.

Differunt in Repagulus intransitib⁹ repugnat. Obijcit em ideo
ober est. Pessulum a pello. Vectes a vehendo. vti in castris et
burgis. in bigis magis lapides ducuntur tpe noctis ad valuas
firmas pcludendas et muniendas. Clater vel clatrus a clauden-
do et pprie ortorum vel vinearum est. Et exclatrus fit cratis et.
Atrium vorschoff eingangk. prius se locus intrati obijcit ab atro
idest nigro. quia olim sine fenestris aut a fumo. nam illic enim
custodes. aut portitorij incubebant.

Portitor pfoener. Janitor idem.

Biadus steeg oder staffel.

Scala leyter a scandendo. Et solum pluraliter gramatici prior-
es seruilius varro et ceteri dixerunt.

Interscholare leyterstaffel.

Pauimentum estrich. a paulo. is. ire. i. pcutere. nam pcutit ve
solidat. En virgil. de area facienda primo georicorum simile di
cit Area tamen pnum ingenti equanda cilindro. Tabularū byn
Laquear idem. Virgil. in. ij. Enclid. Pendet lich in laquearib⁹
aureis incensi.

Aula

sal.

Salarium

sumerhaus.

Camera

kammer.

Thalamus

brutgam & kamer.

Cubile

schlaff kamer.

Stuba

stub.

Lenaculum

vbi cernimus.

Mensa

tisch ab amenitate.

Bausape.

tisch lachen. qz sapimus in eo gaudium.

Abacus

credentz.

Paries

wand.

Testudo

ein gewelb oder schneck.

Fornix schwybogen oder gewelb. Etiam fornix domus meretr
cum. Inde fornicor. aris. Inde fornicarius.

Columna pfeiler. quasi collum sustentando.

Pilare idem. Statuta saul.

Celare keler a celando. Celarium idem.

Penu vel penus. oris. vel penus ni. siue penum ni. omnia pro
eodem kelerbalf.

Fundamentum gruntfeste.

Promptuariū speyfer.

Dispensa speyfkamer.

Almarium. quia ibi reponunt ea quibus alimur.

Penetral heymlich kamer.

Loca dicitur quelibet fossa ad quam sordes defluunt et dicitur
a celo as. quod est abscondere vel sorbere. eo qz stercorea & imun
da absorbeat & abscondat.

Oletum est fetor vel locus vbi frequenter iungitur. qui grauit
fetet.

Urinaris seychwinckel.

Tectum dach: **Pinna** spitz.
Pinnaculum. omne id quod supponit pinne.
Scindula schindel.
Later zyegele.
Regula schindel oder latte.
Tignus vel **Tignum** sparr oder latte.
Tigellum diminutium letlin.
Ligna iuncta faciunt trabem.
Trabs balck. quia ex transuerso utrosq; parietes terminat.
Proceres fm **Yth. ix. ethi.** dicunt trabium capita que extra edifi-
 cia foras ptendunt. ein vorschüssender balck. oder ein vorhoff
 an einem hauf.
 Antes ein vorschlyessender stein an einer mauren. als ein pfoß
 oder keppfer. **Vel** sunt extra eminentes lapides. **Et** solum plu-
 raliter dicit **Virgil. ij. Georgicorū.** Jam canit extremos effetes
 vinitor antes. **Illic** capitur a **virgil.** antes aut pro maceria. aut
 extremo virium ordine.
Tolus est veluti scutūz breue in medio tecto. vbi trabes coeunt
 ein gybbel.
Epiger z melius pluraliter epegri holtznagel quibus ligna con-
 iungunt. **Et** dicitur ab **epi.** quod est supra z agros quod est tra-
 ctus. quia supertrahitur.
Clauus ein eyßner nagel. a calibe. i. ferro.
Comissura coniunctio tabularum zūfugung.
Disfocomion. locus in quo infirmi i plateis reperi reponunt.
Lulma vel **Loquina** kuchin.
Laminus kemmich.
Lucanar rauchloch.
Fenestra fenster. **Fenestrella** fensterlein.
Fumus rauch. **Fuligo** rüß.
Lanna kennel oder roze. **Lannale** idem.
Imbrex pro eodem.
Stilla dachtropff. **Stilicidium** tropffsal. **Stiricidium** idem.
Stiria gefroener scholl. oder zapff. appendens tecto.
Eridium locus cene tribus lectulis discumbentium dicit⁹ mo-
Secessus locus secessus. quasi sine accessu. re pisco.

Diuersorium. quia ex diuersis vijs conuenitur.

Apogeu ein hule in dem erdtrich.

Xenodochium ein bilgerin hauf.

De edificijs sacris.

Ecclesia. quia gloriosus locus. Nam cleos. idest gloria.

Delubrum kirch. quia delet umbras peccatorum.

Basilica idem. q. fundamentum fidei. Templū q. loc⁹ amplius

Capella kappel. aut quia olim pellibus caprinis tegebatur aut

quia pro significato tali abutimur. quia capella est parua capra

Un virgi. in fine bucco. Itē iam sature venit besper⁹ ite capelle

Sacellum. idest locus sacer.

Oratorium

Oraculum betheuslin.

Propiciatorium

Differunt tamen. Oratorium tm̄ orationi consecratum. Oraculum dum in ea responsa dabant. Propiciatorium ppitiationis locus. Est enim ppiciatio placatio.

Sanctasanctor. locus quem solus presbyter intrabat in lege q. ceremonie aut archa conderet.

Fannum. idest templum. a faunis populis. quia gentili more. ea construxere.

Martyrium marter vel locus martirij.

Ara producte ein altar. Et sunt are inferiorum.

Alta e idem. Sed altaria sunt superiorum. Virgil. in bucco

En q̄tuor aras. Ecce duas tibi daphin. duosq. altaria phebo.

Pulbitum pulbret. quia in publico positum.

Chorus kor in einer kirchen. multa significat.

Cancellū cantzel oder ein getter. siue cratis a cancellat⁹ lignis.

Ambo. onis. ein predigstül.

Analogium idem ab ana quod est sursum et logos sermo. quia in alto loco fit.

Clastrum closter. deberet esse clausum.

Monasterium idem vnius proprii hominis habitatio. Vel fortassis a vita monastica. vel quia omnia apud ipsos sunt monos in vnum et cōmunia.

Lenobium refectal. quia est omnibus comune.

Lenobita. communis generis. i. conuentualis.

Refectorium refectal. a refectione.

Ambitus kreutzganck. et corripit mediam.

Circuitus idem. vel vmbganck. **Limiterium** kirch offe.

de sepulcris.

Sepulcrum.

Monumentū.

Lumulus.

Sarcofagus. grab

Mauseolum.

Piramis. midis.

munf. **Sarcos** grece. i. caro. **Phagos**. i. comedere. **Mauseolum**. a nauseolo rege egyptioꝝ. **Piramides** ho regum sepulcra in altum columne ascendentes. **Pirami** similitudinem habebant. **Quale** primum apud egyptios in vsu fuit. vt legit in cronicis.

Epitaphium vbergeschriff auff dem grab.

Epicedion idem. Differunt tñ. quia epicedion est non corpe sepulto. aut a loco translato. **Epitaphium** vbi corpus est sepultum. Et illic quiescit.

Feretrum bar.

Barotrum idem.

Senotaphium ein ler grab.

Memia ein te ttengefang. cantus in funeribus mortuorum. **Vñ** **Oratus** secūdo carminū. Sed ne relictis musa procat iocis.
Ecce retractes munera venie.

De publicis edificiis.

Ciuitas stat. ⁊ populi est. **Urbs** idem. ab orbe parte aratri que muri designabant et menium diciť.

Opidum stetlin oder mercklin. vcl a muroꝝ oppositione vel ab opibus illic recondendis.

Villa dorff. vt supra patuit.

Castellum castell. a vite castitate.

Pagus dorff. a conuentu hominuꝝ. aut qđ domus in pago sunt dispersę. **Inde** paganus rusticus. oder ein heyd.

Castrum geschloß.
Vicus weyler. a via.
Colonia ein newe einwonung. antiquis cultoribus spoliata
 terra. nouis reductis colonia dicitur.
Compita. locus in quibus rustici in agris conueniunt.
Murus maur.
Penia zynnen
Phala hultzener thurn.
Prænitio beuestung oder bewarung. oder ein were. eo qd manu
 facta sit. **Prænitentium** idem.
Cohors die außser gewere. quia omnia coerceat et concludat.
Vallum ein auff geschute were. oder ein auff geschut erdtrich.
Agger idem.
Vallus fustes quibus fit vallum.
Sudes dis. zunstek. **Vallus** li. idem.
Præcaria zun oder wandt.
Seps zun. **Præcaria** vinearum est. sed seps satorum et frugum.
Fauc ein gang der stat. ad faucem animalium similitudinem
 quia per fauces est via cibi in stomachum.
Suburbium vorstat.
Turris thurn. tereno hostes.
Propugnaculum ercker.
Arces summe turres sunt a quibus hostes maxime arcant.
Coclea altissima turris rotunda quasi ciclea nam ab eo quasi a
 circulo tota ciuitas conspicitur.
Porta thor. ab ex vel importando.
Promurale zwinger. i. ante murum.
Vicus ein gas. quia in eo viesunt.
Platea ein grof gas do die landtstras gat.
Cloaca wasserlauff. et hoc p vicos quasi p eos colat aqua.
Etiā locus secessus a cluo verbo. nam clunib⁹ his insedemus
Pretorum rathaus. quia ibi debet sedere pretor.
Euria rathaus. quia in ea gerit ciuitatis cura.
Forum richthaus. a fando aut foroneo. athenarum rege.
Gymnasium generalis exercitiorum locus. sicut schole et
Pondonium marckthaus.
Prætorium werckthaus. mercenarij.

Taberna est pprie **Wmuncula** in qua panis ⁊ vinum et carnes cocte venduntur. ⁊ dicit a tabulis que ibi substernunt mercibus proprie ein wirtzhaus.

Asylum freyheit haus. **Abaz** a b ⁊ silen. tactus neminem licuit in asilo ledere ⁊ tangere.

Mediastinus pranger. qz olim in medio fori situs.

Forum mark.

Circus platz. a circuitu equorum.

Theatre locus spectaculorum ⁊ erat rotunde figure.

Amphiteatrum idem. hec loca a romanis zc.

Spectaculum ein gesicht oder ein schertz.

Macellum metzig oder fleyschpanck.

Apolatorium vbi lauantum ponuntur vestes.

Mercatum. locus vbi res mercatur.

Thelonarium zolnerhaus. Et aliquñ ipsum vectigal dicitur.

Prostibulum frauen haus. a prostituo.

Lupanar idem. A lupa vxore Faustuli.

Fornix idem habet significatum a fornicor. vt supra patuit.

Carcer kercker. a coercendo.

Ergastulus idem locus damnatorum.

Eculeus idem qd carcer. genus tormenti ad modum crucis.

Limum gefencknus. expulsio extra limen.

Postliminium erlofung. idest reuersio.

De terre vocabulis.

Terra erdtrich. quia terit. **Tellus** idem est dea terre.

Humus idem qz terra. ab humiditate ⁊ humore.

Lutum koth. quasi nō lorum. **Limus** schlym qz lenis ⁊ mollis

Scenum wuste. quia atrum vt umbra.

Gleba ein scholl erdtrich.

Glares vnfruchtper erdtrich. **Virgilij. Georgico.** Nam ieiuna quidem cliuosi glares rurs.

Creta weys erdtrich.

Hyrica terra fissila zerschrunden erdtrich. a bio as. hyric⁹ a. um. apertus a. um. vel fissus a. um.

Argilla laym. **Glis tis.** kletten.

Lapis was.

Arena sandt. Zabulum idem. oder ein leycht etdtrich.
 Scabra terra ein rauch hert erdtrich. Inde scabies venit.
 Lama scharff erdtrich. Diatius primo epistolarum Viribus p
 cliuos flumina lamas.
 Mons berg. Quia terra eminens.
 Cliuus est descensus montis. Virgil. in bucco. Molisq iugum
 demittere cliuo.
 Iugum die hohe des bergs.
 Collis eminentius montis iugum.
 Tumulus klein berglin. quasi tumens tellus. Monticulus idē.
 Campus felt. terra plana.
 Equor ⁊ terre ⁊ maris equalitas.
 Vallis tal.
 Conuallis ⁊ le. inter montes loca depressa.
 Solum qz firmum ein hert erdtrich. Inde soliditas. i. firmitas.
 Scopulus eminēs in mari lapis. ein fels. aut a speculando aut
 tegumento nausum dictus.
 Saxum quia durum. Prout habet in ps. De saxo durissimo.
 Rupis ein fels. Quia non facile rumpit.
 Lapis stein. quia ledit pedem.
 Petra idem. quia pede trita ⁊ consumpta.
 Arenarius sandstein. Bibulus idem. quia imbibit aquas.
 Lofus tauffstein. Silex kyßling.
 Marmor mermelsteyn.

De locis terre.

Locus et pluraliter loci pñcipia artis vt maxime in loyes et re
 thorica. Topiconum liber de illis locis tractat.
 Topographia est loci descriptio. Unde Virgil. in pmo Enēid.
 Est in secessu longo locus insula portum efficit.
 Regio landt. Prouincia Territorium idem.
 Plaga gemerck nach dem hymel.
 Prouincia landt.
 Regnum reych.
 Insula ein insel. quia in solo. idest in mari posita.
 Mediamnis in medio amnis. i. fluminis sicut augia maior.

Item annis dicitur aqua suauiter currens. ⁊ dicitur ab amenitate quia ibi semper locus delectabilis inuenitur.

Saltus locus ubi noui eriliunt.

Frondes ein neuer walt.

Faustes dicitur augusti inter montes aditus ⁊ supra fauce ciuitatis patuit

Confrages loca ubi venti concurrunt.

Lustrum ein thyr gart. ut luporum cubilia vel brutorum habitacula siue latibula tenebrosa dicuntur lustra. Et quoniam ludus quinquennio.

Rome ab augusto celebrati. ⁊ per quinquennium lustrum caput.

Lucus ein finster walt quia non lucet.

Desertum wuste. quia ibi non seritur aut a mansione hominum deseruntur.

Deseremus wuste. ⁊ ubi nulla fuit hominum mansio.

Quiarium ein statio uogel fliegend. locus in quem solis auius est accessus.

Item inuia sunt maris auia siue uenia terre.

Amena loca delectabilia quasi amata.

Tempe loca tessalie virida ⁊ perpetuo flore.

Appricus. a. um. lustperlich. locus accessu solis ⁊ aperto celo gaudens.

Opacus. a. um. ein finstere stat. Opacitas finsternus

Lubricus. a. um. ein schlipfferig stat a labendo. i. cadendo.

Tenebrosus locus. quia tenet umbram.

Estiua loca sunt quibus pecora estates vitant calores. Unde scatiua. ⁊ umbrata patuere estiua licet.

Flauale locus ubi naues edificantur.

Lextrinum idem.

Statio schiffstat. ubi ad tempus stant naues.

Portus locus ubi naues hyemant.

Importunus ein statio onusta. locus ubi nullus est portus aut refrigerium.

Portus a portandis comertijs.

Baya locum antiqui a baiuladis comertijs ⁊ est idem cum portu

Littus. landt am mere. quia maris fluctibus eligitur.

Ripa ein landt an dem bach oder fließende wasser. quia flumine rapitur eius terra.

Circumluium. locus quem aqua circumfluit. als die maynw.

Allunium quem aqua abluit. als der Reyn zu coßnitz.
 Alargo cuiuslibet pars loci. oder ein vmbſch wayß.
 Maritima loca maris intima.
 Burges tyeſſe. aque pfundior locus.
 Abyſſus tyeſſ. quia abeſt fundus. Et dicit ab a quod eſt ſine et
 byſſus qđ eſt gen⁹ luti candidiſſimi. quaſi ſine byſſo. i. candoze.
 Sentina locus in quē confluunt omnes imundicie.
 Sterquilinium ſcheyßgrub.
 Spectaculum eſt locus ludi aut ipſemet ludus.
 Specula ein wart vt tempore belli in montib⁹ et altis turribus
 ſpeculatores de aduentu ſpoliantiu⁹ p⁹nunciant eo qđ ſpeculan
 tur. i. antevident. et dicit a ſpecio cis. qđ eſt conſiderare.

Loca terre inferiora.

Specus aqua proſpici poteſt.
 Spelunca ein grüb.
 Spelea grüb. grecum eſt. dicit Seruius ſup bucco. Et nota qđ
 ſpeleum derivatur a ſpelunca.
 Spiraculum. locus quo terra ſpūm edit. i. eſt ventum.
 Cauerna hule. quia caret verno. i. luce.
 Infernus die hell. Avernus idem. quia ſine luce aut quia ibi
 nullum ver eſt.
 Hyarus preruptio terre pfunda ein gefallen erdtrich. eſt hyar⁹.
 Translatio eſt ab homine cuius oris.
 Profundum tyeſſ. a procul et fundo.
 Baratrum profunditas atra. die helle.
 Tartarus die helle. quia illic omnia ſunt turbata.
 Gehenna helliſch feur. et capī⁹ pro loco eiſdem ignis.
 Herebus die helle.
 Etira triſticia die helle.
 Locutus a luctu die helle.
 Letus ab obliuione die helle.
 Flegeton ab ardore. a deo infernorum.
 Achyron ab inuidia.
 Sunt em̄ hec quinq⁹ a poetis inferni flumina. vt ptz. vi. enci⁹.
 Infern⁹ locus omnium inferior. Orcus. i. infernus.

De itineribus.

Iter weg. antiqui dixerunt Itiner. ideo mansit g^{ti}s itineris.
Via idem qua itur vehiculum.
Publica frey oder landt stras.
Regia via landtstras. Regia iter idem.
Priuata via que ducit ad opidum aut villam solum.
Strata. quia vulgi pedibus trita.
Semitā ein fūßsteig. quia semis idest media vita.
ut etatis generis femini pro eodem.
Callis iter pecadū inē montes angustū. z callo pedū pduratur.
Trames ein zwerichter weg. q^z p agros trāſuerſe transmittitur.
Diuerticulum ſcheyd weg. quia vna via diuertitur ab alia.
Compita concursus plurium viarum. quia plures in ea vie com
petunt. vt sunt Buiue Triuie.
Buium. idest duplex via.
Cuiosum inter est flexuosum.
Orbita wagenlayß.
Vestigium fūßſtapff.
Miliare meyl. mille passibus.
Leuca idem. z quingentos habet passus.
Stadium ein roßlauß. Et p^ztinet centum vigintiquinq^z passus.
Octo stadia faciunt vnum miliare.
Stadium a statione Herculis venit. quia ipse vno spiritu tot
passus confecit.

De ponderibus.

Pondo indeclinabile. idest pondus.
Pondus quia pendet in libra quasi pondus.
Libra ein wage.
Examen filum medium quo trutina equat^r et regit^r.
Trutina zung in einer wage.
Statera idem. quia equaliter debet stare.
Calculus minima ps est ponderis. p^zstans grauis lant^r geminis
Siliqua vicesima quarta pars solidi.
Scrupulus sex siliquas continet.

Diagma	acht teyl der vntz.
Denarius pondus aut numerus	decem nūmorum.
Solidus.	schilling. qz illi nil vceſt. ideo ſolidus dicit.
Semiuntia	ein halb vntz.
Semiſſis	idem.
Quadrans	das vierdteyl der vntz.
Untia	vntz oder gewicht.
Libra	pfunt. duodecim vntijs conſtat. ſicut annus duodecim
menſibus. et qz pondus pfectum.	Dicit em libra qz includit in ſe
cuncta iam dicta pondera.	Adina ein pfundt.
Sextercium eſt pondus duarum librarum ⁊ ſemis.	
Sertarius duarum librarum eſt quib⁹ aſſumptis dicit bilibris.	
Aſſumptus quater fit greco nomine.	
Lerix quinquies complicatus quinare ſue gomoz facit.	
Adice ſextum reddit congiuz. Nam congius ſex metiſ ſextarijs.	
Marca	marck.
Centenarius	centner.
Talentum	ein pfundt oder ein lott.
Balanx	ein wag. quia habet binas lances. i. ſcutellas.

De menſuris.

Metreta	ein maſ. Et eſt menſura liquidorum.
Modius	ein metz oder ſummerin. et eſt granorum.
Thorus ꝑ eodem.	Et ſm yſid. Triginta modioꝝ menſura dicit.
Una	aymmer.
Plauſtrum	fuder.
Seuma	ſam.
Una	ein elen. ⁊ eſt panni ⁊ lini.
Hoſtarium	ſtreich holtz.
Quartale	viertteyl. Quartarium idem.

de menſura agroꝝ.

Digitus fingerbreyte pars nimia agreſtium menſurarum.
 Untia inde habet tres digitos.
 Palmus menſura quattuor digitorum.
 Pes ſedecim digitos habet. ⁊ hoc ſm latitudinem.

Passus schut. pedes habet quinque.
 Iugerum ein tauchart. melius hoc iugerum q̃ iuger dicim⁹ sed
 hoc fm Alexan. sibi vsurpat legentes de agricultura Elarronem.
 et Coloinellam imo Laurenti⁹ Valli. ⁊ Cortelius testes sunt
 dicere hoc iugerum. in secunda inflexione.
 Iugerum aut̃ continet longitudinem pedum ducentorum quatuor
 draginta latitudine centum viginti.

De escis.

Libus speys.

Ulcus narung. a viuo.

Alimentum furung. ab Alo verbo. Alimonia idem.

Sed differunt. Nam alimentum est quo alimur. Et alimonia
 est alendi cura.

Affluencia

vberflusigkeit.

Opulentia

reichtumb. ab opibus.

Esca

speys. ab Edo verbo diminutiuo.

Esculentum

idem.

Epulum ab epulo. Dapes eius significati. Sed differunt.

Nam epule priuatorum. Dapes ho regum sunt.

Pulmentum ein gemus. a pulce dictum.

Sacietas genugsamkeit. Saturitas idem.

Sed differunt. Nam sacietas potest ex vno cibo quasi satis sit

Saturitas ho est ex vario alimentorum apparatu.

Crapula fresserey. quasi cruda epula. Nam crapula digestionē
 impedit.

Iantaculum fr̃u essen. a Iano deo qui est anni principius a quo
 et Ianuarius. ⁊ Iantaculum est primum ferculum qd mane et

ppe diei principium datur. quia eo ieiunium soluit.

Prandium ymnis. ab apparatu.

Merenda vesperbrot. quia post meridiem sumit.

Merendare est post meridiem comedere.

Lena nachtmal.

Obsonium ein klein essen. oder schlaffdrungk.

Symbolus vel Symbolum ein gemeyn vrtē.

Annona getreyd oder frucht. qz omni anno crescit noua.

Panis brot a pan. idest totum vel omne. qz omni cibo apponit
Libarius speyfbrot. et est seruorum.
Fermentatus panis geheffet brot.
Fermentum heffel. nam ferment sonat corruptionem.
 vt talis panis quia muscrescit schymlet. |
Reubacius ein leyb brot.
Azimus vngeheffelt brot. ab a. i. sine. 7 zimus corruptione.
Sigilincus rockenbrot. **T**riticus panis weytzenbrot.
Oideacius panis gerstenbrot. **A**uenacius haberin brot.
Succinericius eschebrot.
Focatus idem. quia in foco. i. igne coctus.
Libanicus brot gebachen in dem ofen.
Libanus bachofen. **A**rchocrea krapff.
Piacenta pfantzelt. **L**ibum idem. **H**abulo hyppen.
Laganum vel lagana flad. **C**rusta rind. **C**rustula idem oder
Lorta küch. **S**imila semel oder weisbrot. //bretzlin.
Pastillus ein pastill. **F**arina meel.
Fur fur grusch od kleyen. **C**aro fleisch. qz cado vt sup dictu est.
Crudu dicat qd no est coctu raw. **C**octum gekocht. qz coactus.
Asium gebraten. quia ardeat.
Lixum gefotten. quia lixos grece est aqua latine.
Fixum geroschtet. **S**alsum gesalzen. quia sale aspersum.
Opipatum gepfeffert. **R**ancidum pfynnet.
Succidum auffgehenckt fleisch.
Carofumigata gerauchet fleisch.
Cervina hirschen fleisch.

Caro

Arcina beren fleisch.
Leporina hasen fleisch.
Vulpina fuch fleisch.
Lupina wolff fleisch.
Vitulina kelberin fleisch.
Bovina rinderin fleisch.
Ouina schaff fleisch.
Porcina seu fleisch.
Ferin wilpiet.
Lardum speck.

Dffa sup.	Uippa weynwarm
Uappa	wasser sup.
Brodium	brot. Jus idem. oder iussel.
Balreda	sultz.
Frustrum	stuck. a frumine quo capiuntur.
Buccella	ein mundt voll. qz buccā. i. inflatione oris facit.
Mica	brosen. Farcimen brotwurst.
Mortisium	alles das man in dem morser zerstampfft.
Lac	milch. a candore.
Colustrum nouum	lac dicitur.
Caseus	kes. quia lac coactum.
Lac pressum	kes oder zyger. Virgil. in bucco. Et pressi copia lactis.
Seracium	zyger. Quuccum gerunden milch. quia lac coagu
lo actum.	Coagulum renny.
Mel	honig.
Fauum	die fusse des honigs oder der wab.
Archocopus	mutschel. quia artus panis.

De potibus.

Potus getranck a greco q est potes. **Potio** idem.
Vinum weyn. Istam cito venas sanguine replet.
Licum idem. a pprijs liberi patris. **Bachum** idem.
Temetum est bonū vinū. eo qd tenet mentem. Et h inebriando
Temulentus a. um. truncken.
Vinolentus voll weyn. **Merum** lauter weyn.
Roseum vinum qd nos rubeum vocamus. **Austum** most.
Alminium weyßweyn. quia est sine munito. i. rubore.
Succinatum gelsar wein. Succine gemme simile est.
Limpidum vinum klar wein. quasi perspicuum.
Lymphatum vinum gemischthweyn mit wasser.
Turbitum vinum trub weyn.
Falernum ein gutter weyn. a falerno campanie monte.
Vilum vinum ein arger weyn. quia vile.
Inferum vinum schenck weyn oder opffer weyn. quia nil sibi
 debet asferri. id est cōmisceri.

Spurtum vinum qđ offerre nō licet spurtum. i. aqua mixtum.
Pendulum vinum seyger weyn.
Honorarium vinum est quod datur regibus.
Erudum vinum vnmilt weyn. quale est vinum seniorum.
Aletum essigk. Vinum aqua mixtum quasi a quidum. quia hoc
citius acetescit.
Acidum quasi aqua mixtum. sicut in torculari post expressum vi
num aqua infundit acino z vinatio.
Conditum kreuter oder gemacht weyn.
Lactatum potio ex lacte.
Mullum. quia melle mixtum z aqua.
Mellicratum pro eodem.
Isdromel lauter tranck. quia ex ydros. i. aqua et melle.
Incomelum most gebonigt. quia fortiter comotum.
Saccatum sackweyn.
Orimellum mixtio aceti z mellis.
Rodomellum potio vbi in succo mellis rose admiscenť.
Fecula vna treubel seniff.
Vinum passum gesotten weyn.
Defrutum vinum gefangen weyn. quasi defraudatum.
Larenum vinum weyn auff den dritten teyl ein gesotten.
Ptilana gersten wasser.
Sicera est omnis potio que extra vinum inebriat.
Lereuisia byer. a cerere. quia ex fructibus conficit.
Adedo meth.
Succus safft. quia sacco exprimitur.
Fer heff.
Tartarum weynheff.
Sarum. **M**uria. Liguamen eingesaltzner visch brue.
Differunt tamen. quia Sarum dicitur a garo pisce qui a grecis
primum est falsus. **M**uria dicit. quia ex aqua z sale facta in mo
dum maris acerba. Sed liguamen ho quia post pisces in salce
mento talis liquor liquatur.
Amurca olheff.
Malsesia. malsasyer.
Malsafetum idem.
Accasia byren most.

Claretum claret.

Pectar deoz potus. vt dicunt poete. Plectit linguas bibentium.

De singulis vasorum generibus. et primo de escariis.

Vasa dicta a vescendo. quia in his esce deponerant.

Fictile getreytvas. Est vas luteum decoctum. Indetunc lutifugulus haffner. nam lutum. i. componit in olla.

Relatum vas ein auß gegraben oder gemalt vas.

Anaglipa vasa sunt superius sculpta.

Discus teller.

Scutella schussel a scuto cuius habet similitudinem.

Lanc ein gemalt schussel.

Parapsis vierecket schussel.

Patina breyt schussel. Patena idem.

Apofera opffel schussel. a pomis ferendis.

Linsorium teller brot.

Salinum seltzueflin.

Acetabulum essigkueflin.

Coclear dicitur instrumentum quo cibi liquidi solent manducari loffel. An versus. Dum coclear intendit intrare in oris hyatum.

Sepius impedit fortuna eiusdem meatum.

Sinabellum senffueflin. quia dicitur a sinape.

Poculum trinck geschirr. Virgil. in bucco. Et bina pocula nobis alchimendon fecit.

Vitale poculum ex vino.

Utrum glas. Patena schal.

Crater becher. olim habuit duas ansas.

Ansa ein handthaban dem trinck geschirr.

Craterculus ein kleins becherlin.

Laryus ein kleins becherlin.

Liphus

Emittis pro vno hausto sufficit. mygolin.

Adigale idem.

Calix ein hultzes trinck geschirr. quia calon. i. lignum.

Calatns idem.

Dyotha zwey otiger kopff.

Otha ein oug kopff.

De vasis vinariis ⁊ aquariis.

Dolum vas rotundum.

Enoforum weyn vaf.

Flasculum vel Vasculum.

Flacula vel Vacula. feschlin.

Fasculum.

Lagena lagel. Situla idem.

Ydria wasserkrug.

Situla quia sitientibus apta.

Ernea in amphitrione. a Plauto potest dici vas vinorum co-
rio circumductum.

Uter vteris weynschlauch.

Ladus weynvaf.

Larinum vas fictile yrderein schuffel.

Amphora krug.

Oica zuber. Orcius idem.

Ociolus zuberlin diminutiuum.

Liphus fm Ysid. r. erhimo. vas in quo manus lauamus.

Lupus a cupiendo vina velaquas.

Lupa idem ein kupfferin krug.

Mulgarium melck vaf. Mulera idem. Mulcrale idem.

Lebrum kinf bad zuberlin. quia in eo fit infantium locio.

Peluis becken. quia in eo fm Ysid. pedes lauantur.

Lauacrum gyeßvaf. Et reuera generaliter omne vas lotionis.

Fulorum gyeßvaf. ab effundendo.

De vasis oleariis.

Emicadium oel vaf.

Lechitus Scortia. quia est ex coilo.

Eleastrum salbenbuchß. Papis idis. idem.

Lenticula vas olei. quo sacerdotes ⁊ reges inunguntur vt vas

sacri crismatis.

De vasis coquinaris et pistorijs.

Tocula omnia vasa coquendi causa. a planto dicunt.

Olla haben. Fidenz idem.

Fidelia idem. Unde Persius respondet Viridi non cocta fide
lia limo.

Ledale brandt eyfen. Patella psan. quia patula.

Lacabus ein sturtz oder ein kachel oder hafendeckel.

Fodula kach.

Patina psanne.

Libes est quedam olla ein tygel.

Gramacula helz.

Sartago. i. patella olla enea. Et dicitur a sarcos quod est caro. z

Elgo gis. quia in ea caro agitat. ein rost psan.

Fritorium idem significat.

Tripes triffz.

Cribum sybe. quasi curistrum. qz p ipsum frumenta currunt.

Horabulum sybe. a prueno stercore.

Mortorium morser stein.

Tribulum idem oder der stoessel.

Mensuale hackbangk. ad modum mense.

Cracula ein rost. Caldare vel Caldarium kessel.

Artanus ein hackmesser.

Polus stoffel in eyen morser. Contus idem.

Sitropedes sunt vasa fictilia trium pedu. vel olle conqvarie.

De vasis repositorijs.

Bazophilatium sylberkammer. Et proprie vbi thesauri. templi
reponuntur.

Arca ein arch. ab arcendo intrantes.

Tibutum idest archa ein delin.

Locus deponendarum rerum est. Etiam locus pro crumena
et pro feretro.

Crumena

Cruma

seckel.

Saccus

Marsubium ein seckel.

Bera **Welsch**
Lapsa **lederfack**
Fiscus **gemeiner seckel.**
Sistartia nautarum sacculus.
Inuolucrum idem. Et dicunt sistartie. quia sunt sute inuolucra
 quia aliquid in se volutum teneat.
Canistrum ein kretlin
Listelia ein kyftlin
Costa dicitur a costa. quia ex costis. idest ex cannis vel lignis q̃
 bus teritur sit.
Cophinus.
Corbis korp oder zeyn.
Sporta Sportula diminutiuum.
Riscus est fissura vel fenestra patens in pariete. vt patet in
Eunuchus **Eberen.** ein kensterlin.
Armarium barnaschkammer.
Scrinium schreyen.
Mantica wadtsack.
Theca kast.
Capsula. a capio lederfack. **Cotila** idem.
Clitella briefstasch. vt cortisani ducunt.

De vasis luminariorum

Focus herd. quia fouit. idest nutrit ignem.
Flamma der flamm.
Teda brandt. **Tortis** idem.
Carbo kole.
Pruina gludt.
Scintilla funck.
Fauilla. idest scintilla. Sed scintilla dicitur proprie accensa. Fa-
 uilla vero extincta et igne deserta. quia fauilla est extincta scintille
 ignis vel cinis. ganneyft oder emritz.
Cinis esche.
Fedifera ferrum vel lapis super quo ligna aut tede ponuntur.
 brandt eyfen.
Lucerna dicitur a lucinum vel a luce quasi intra se lucē ascens.

Lucinus est candelæ lucernæ quasi lucinus.
Candelabrum leuchter oder kertzstal. quasi candelæ forum.
Candela kertz a candeo. quia accensa candet.
Lucinar hanget liecht. quia in luce 2 ære.
Far sackel. **Facula** idem.
Cereus kertzliecht von wachß.
Funale quod intra ceram sit finis butz. **Inde** finis venit.
Lichnum dacht. a luceo.
Letum vnschlut. **Lampas** ampel.
Laterna dicitur in quo latet ignis.
Lucubrum dicitur quod in umbra lucet.
Pira lignorum congeries vt ardeat. **Pir** enim est ignis.
Rogus dicitur cum iam ardeat.
Bustum cum iam sit exustum. Fuit em̃ tempore pytagore sepul-
 tura per ignem tanq̃ p̃ elementum perfectus. In quo rogo bu-
 sta corpora p̃re subiecta per cineres recollectos condebant in
 terram. vasis aut ereis aut retreis.
Acerta weyrach vaf. oder rauchvaf. **Curribulum** idem.

de lectis et fellis.

Lectus beth. a lectis herbis.
Thorus trutbeth. a trostis herbis olim in gramine dormiebat.
Stratus a sternendo dictus. Nec tria genera erant ante layco-
 rum inuentionem 2 vsum.
Lama ein kleins bethlin auff der erden.
Grabatum ein siechen bethe. grecum est.
Baionola ein rofbare. lectus qui cum equis baiola. i. portat.
Geniales lecti ein brautbethlin.
Sponda das ausserteyl an eym sponbeth.
Pluteus interior pars lecti.
Asser bret.
Lunabulum wage.
Luna idem. puerorum est.
Scamnum bank. a cadendo. Nam olim alta erant scamna.
Scabellum füßschemel. **Suppetanium** idem significat.
Scansile gradus vbi honorati sedent a scando. q̃ aliu scandit.

Sedes dis. stūba sedendo. Sedile idem.

Solium kungstūl. quia solus in ea rex sedet. vel quia ex lignis solidis factum.

Cathedra sedes doctorum.

Thronus quod est solium.

Subsellium est ceterorum cathedra.

Sella dicitur quasi sedda ein sattel.

Selle curiales richter stūl. Nam magistrat⁹ romanoꝝum his insidentes iurare debant. Et dicebant curiales a currib⁹. nam magistratus ppter itineris longinquitatē in curribus ducebant.

Tripedes. scamna habentia tres pedes.

Appodium ein ding dar an man sich leyhet.

Appodiare an leynen.

De vehiculis.

Carrus a cardine rotum.

Biga. karr. Carruca karr

Reda ein schlit. Vehiculum idem.

Currus wagen. quia rotas habet quibus currit.

Quadriga idem. quia quattuor habet rotas.

Carpentum. pompaticus currus.

Pilentum contextus currus quibus olim matrone vehabant.

Carpentum ein vafnacht wagen. vel currus triumphalis.

Plaustrum fm Ysid. in. xx. Ethimo. Est duarum rotarum oneribus portandis aptum.

Furiga furman. Vectoz idem.

Bigator karrer. Bigarius idem.

Currus falcatus streytwagen. Nam falc est belli instrumentum

Rota te. dicitur a Ruo is. ere. eo q ruat radt.

Circumferentia ein selge an eym rade.

Radius dicitur illud tectum et subtile lignum quod a mordiolo rote vsq ad cantum dirigit. et in utroqz insigit. ein speych.

Lantus nabe. Axis idem. oder ein achse.

Themo ein deichsel.

Luno ein lon vor dem rade.

Sedula ein leytterbaum.

Esseda est gen⁹ vehiculi. pmo reatum apud bellas gallie pptos

Unde virgil.in.lij. *Beot. Bellica vel molli melius feret effeda*
colla ein halbschiltlin. od ein kerchlin dz man an dēhalb zeugt.
Lauilla ein leyter an eyim wagen.

de episcopis et clericis.

Clericus vel Clerus p̄yester oder schüler quasi sorte electus.

Papa der babst.

Patriarcha ein oberst vater.

Archiepiscopus ein erczbysschoff.

Episcopus ein bysschoff.

Metropolitanus eins gantzen lands. oder balibyschoff. sicut

Maguntinus. oder ein erczbysschoff. oder ein furst der bysschoff.

Episcopi vo dicunt a scopin quod est sup intendo.

Pontifex. princeps sacerdotum dicitur.

Summus sacerdos der babst.

Summus pontifex idem significat.

Antistes. quia ante alios stat.

Sacerdos p̄yester. quasi sacrum dans.

Sacerdotes gentilium vocabantur flamines ⁊ flamendiales.

Flamendiales nos vocamus sanctimoniales.

Presbyter priester. quia prebens iter salutis.

Leuita ein leuit. a leui progenie.

Diaconus ein euangelier.

Epidiacones. ab epi qđ est sup ⁊ dyacones. q̄si supior dyacon⁹.

Subdyaconus ein epistler. *Lector* a legendo ein leser.

Psalmista. a psalmis cantandis. *Cantor* qui voce modulatur.

Tonsurista. q̄ habz tonsurā corone. *Itā* tondeo radere significat

Precentor. idest primus cantor.

Succentor. idest subsequens cantor.

Concentor qui cum alijs canit.

Accolitus grecum est. *Ceroferarius* idem. quia debet circa lectu-
ram euangelij ferre cereum. i. candelam.

Exorcista ein beschewerer. nam sup cathecuminos ⁊ energumi
nos inuocat dñi ihesu christi nomē. vt spūs imundus egrediat̃.

Hostiarius. qui in antiquo testamento fuerunt temploꝝ custo-
des ne quis imudus ingrederet̃. *Janitor.* idem.

Edittus mefner. quia edem tucturi
Archidyaconus ein etcz priester.

De monachis.

Monachus munch. quia monos. i. singularis vel vnum. z acos.
id est cura. Nam sui vnus gerit curam.

Cenobita conuent bruder oder schweſter.

Cenobium refectal.

Anachoreta dicitur qui deſerta perit relicta vita cenobiali vt ſan-
ctus Iohannes z Helias.

Cenobite vitam apoſtolorum ſequuntur.

Heremita einſydel. oder walt bruder.

Abbas apt. quaſi pater. Nam abba grece eſt pater.

Prior. Primas. Guardianus. dignitatum nomina.

Conuerſus ein leyen bruder.

Conuerſa ein leyen ſchweſter.

Incluſus clauſner.

Incluſa clauſnerin.

De nomina fidelium.

Chriſtianus ein chriſt. oder ein chriſtenlicher. qz. crismate vnctus.

Catholicus idem quaſi vniuerſalis.

Catholica ſedes eſt romana cura.

Catholica fides criſtenlicher gelaub.

Orthodorus. id eſt recte credens.

Orthodoxia fides. id eſt criſtiana.

Neophitus ein newer criſten menſch. quaſi nuper natus.

Cathecuminus dicitur qui doctrinam fidei audit. z nondum ba-
ptiſmum recepit.

Cathecuminus grece. id eſt auditor.

Competens dicitur qui poſt fidei inſtructionem cōpetit gratiam.

Laycus ein ley. Popularis idem.

Proſelitus ein frembder. dicitur aduena z circumciſus qui po-
pulo dei miſcebatur.

Eccleſia proſelita. id eſt iudaica.

Synagoga iuden ſchül.

De philosophiis.

Philosophus ein liebhaber der kunst.

Philos. idest amor. **Sophos** idest sapientia. Et sic dicitur amator sapientie.

Philicus ein naturlicher meyster. a philis quod est natura.

Philicus proprie ein arzet.

Philica naturlich kunst oder erezney.

Philologus ein naturlich rede.

Philonomia ein naturlich gesicht.

Ethicus tugentlicher meyster.

Ethica ein kunst von der tugent.

Politicus ein statlicher.

Pollicia kunst von regyrung der stett.

Polis idest ciuitas. vel plurale. yca. idest scientia.

Economus ein heußlicher man.

Economia die kunst von regyrung des hauf.

Loycus listiger vnd erkanther woer disputirer.

Loysa die kunst der listigkeyt.

Grammaticus ein kunstiger der büchstaben vnd der diction.

Grammatica die selbe kunst.

Rethor ein zyrlicher rede.

Rethorica die selbige kunst.

Relis idest ornatus. In de rethor.

Astronomus dicitur qui docet legem vel regulam de astris. Vel qui nominat ea ein stern seher.

Astrolagus. dicitur inspector ⁊ mensurator astrozum. Et dicitur ab astrum. ⁊ logos quasi loquens de astris. vt augurans ein reder von dem gestirne.

Astrologie talis scientia. **Geometer** ein erdrich messer.

Geometria scientia de terre mensura aut magnitudine.

Mathematica generaliter pro eodem.

Secta dicitur a sequendo quia alicuius sequitur documenta.

Platonicus qui sequitur platonem. Sicut beatus augustinus.

Archademicus idem.

Archademia villa platonis.

Aristotelicus qui sequitur Aristotilem.

Harportheticus idem. de ambulatione.

Stoicus a stoa porta. in arthenis iuxta quā fuit eorum studium
Tales ponunt virtutem summum bonum.

Cinicus ab imudicia. quia tales publice cum vxoribus suis
dormiebant. eo qd matrimonium erat licitum.

Epicurus posuit summū bonum voluptatem ⁊ crapulam. a quo
dicuntur Epicurei.

Synsophista. phus a tali secta. quorum erat nude pter pu-
denda. p inde vagari solitudines ⁊ philosophari.

Theologus. i. de diuinis loquēs vel tractans ein gotlicher lerer
Theologia ein gotliche kunst.

De poetis.

Poeta qui vere vel quasi vere. gesta sint obliqs figuris describit.

Poeta ein dichter. Oratius in poetria pictorib⁹ ait atq poet⁹.

Quodlibet audiendi semp sunt equa potestas.

Poesis gedicht. Poetria die kunst der poetrey.

Liricus a pluralitate carminum. quales fuit inter nros. Orati⁹

Tragicus quia ob hirci pmiū. Unde Oratius Carmine qui
tragico vilem certauit ob hircum.

Tragedia carmen scribens. illustrium facta malo tñ omne. i. fine
qualem inuenimus Senecam iuniorē.

Comedia est villanus cantus ⁊ nuptiarū apparatus. a camos
idest villa. aut a cōmessatione. postq theatro legebat.

Comidus. comediarum scriptor.

Comicus vt familiaris terrenus.

Item fines comedie leticia ⁊ nuptie. persone eius rusticant. sunt

Principium comedie est lis. ⁊ controuersia.

Item finis tragedie est infamis mors. Principium ei⁹ gloriosi
facinoris. ⁊ letum persone tragite sunt reges nobiles et diui.

Elegia est carmen miserie planetium.

Quale est Boetij de consolatione. Cum ipse in principio inquit.

Et veris elegi fletibus ora rigant. Est em̄ eleyis idem qd miseria.

Unde Elygiacus. i. miserie scriptor.

Satira carmen rephensorum ⁊ nudum omni saturnitate plenus
et facundia. Quale est carmen Persij ⁊ Iuuenalis.

Satiricus scriptor satire.

Satira. aut satirijs dñs siluestribus aut quia satis ire. et replet
bensionem intendit.

Deorici qui et dñini dicunt diuinorum scriptores. Quales apud
grecos homerus et apud nostros diuinus. Maro in Eneid. ro
seo ore scripsit. et pene immortalis ingenio.

Hystoricus qui scribit hystoriam. ut Titus Livius et Valerius.
Hystoria ein geschicht. ab histeron. i. videre. quia de gestis et visis est.
Fabula que in toto falsa dicitur. et a fando dicitur.

Appollogeticus. sermo sub simili comprehendens quod sub meta
phora fieri potuit. ut est apud Esopum et Aelianum. Et tale genus
sermonis est inuentum. ut per versilia homines ad bonos mores
inducerent et corrigerent sub enigmate. Item triplex genus homi
num. humile ut rusticorum. De quo virgilius in bucco. et partim in
Georgiis. Medium ut sunt ciues. quale est apud Virgilium in Georgiis.
Et sublime quale est regum. ut apud Virgilium in Eneide. Genus di
uorum ut regum et deorum. Genus transformatum. ut de homine bus
tum etc. Quale est carmen Pisonis in metamorphoseos.

Item triplex est dicendi character. Eregmaticus ubi sola poeta
loquitur. ut Virgilius in Georgiis. Dramaticus ubi persone inducte
loquuntur velud in comedijs. Mixtus est. qui et communis dicitur
In quo poeta et inducte persone loquuntur. Quod fit in Eneide. vir
gilius. Item poetria gaudet in his personis licet non omnis seque
natione. Parasito. inimicosolio. Besticulario. Themelico. Gnato
blanditor.

Parasitus	Adulator.
Adimus	Imitator.
Salus	Et saltando.

Besticularius a gestu hominum. Besticulatoz idem.

Hystrio. quia videri vult aut hystorias dicere.

Themelicus. Alusicus. Scenicus. qui in lucinis organis liris
vel citharis. et cetera aut tibijs precinnebant.

Scena locus umbrifolius cortinis. id est velis in theatro veluti do
mus instructa. In qua laruate persone ad gestus lectoris osten
tandos prodebant.

Studium humanitatis die poetry. quia de factis hominum et
deorum siue de verisimilibus est.

Facecia ein hoflich geschwetz.

Facetus ein klüg oder hoffelich redender curialis. vrbanus p^r
pue de doctrina. et ppue in factis. s. qui locos ⁊ vltus gestis et fa
ctis cōmodat ⁊ comparatur.

Curialis. a cura vel curia. Curiosus hoffelich.

Legalis. Civilis. stetlich.

De magis.

Magus schwartzkunster. malefici ob facinorū magnitudinem.

Magromanticus schwartz kunster. oder ein zauberer. a magicos. i.

mortu^o. q^r eorū diuinitio ē circa suscitādos mortuos aut p ossa

Ydromanticus. ab aqua. Pyromanticus ab igne. mortuorū.

Chromanticus a manu. Aerimanticus ab aere.

Incantor a carmine.

Diuinator zauberer. ab excreatione.

Fastinator a fallin. i. apparitione.

Aphyonissa zauberer. a phytone serpente. quem appollo inter
fecit a quo ⁊ phytus est dictus.

Ariolus zauberer. quia circa aras preces nepharias emittit.

Auruspex aure inspector.

Horuspex. horarum natiuitatis inspector.

Geneses dicunt. quia p signa duodecim nascentium iuxta suas
natiuitatem mortē et exitum pdicant.

Benediaci ideo dicunt quia natalium pseruant pseruatione.

Augur. quia auium cantu ⁊ garritu futura predicit.

Astrologus. qui ex astris futura pnuunciat.

Sortilegus. quasi sortem legens.

Sortilegus. qui p creaturam aliquā diuinat ein lofweffer.

Solisator qui ex membris aut extis salientum in sacrificio ani
malium aliquid pserum aut triste pandit.

Prescigium zauberer. quia prescindit aciem oculorum.

Prestigator gaugler oder zauberer.

Joculator schimpffmacher. a Joco.

Besticulator. fictor aut gesta rigmatifans.

Lenobares einer der auff dem sayl geet. Funabulari^o idem.

de rusticis ⁊ eorū instrumentis

Rusticus. **Rudicula.** **Agricola.** ein bauer oder ackermann.
Agrestis idem. **Rusticitas** paurbeyt. **Aratrum** pflug.
Strua gaytz am pfluch. **Buris** idem.
Struarius pflughalter.
Struaria pflughalterin.
Vomer wegeysen oder sech. quia terram vomit.
Dentale pfluggrundel. illud lignum in quo vomer inducit ad
 dentis similitudinem.
Traba egen. **Rastrum** idem. Etiam quicquid **Dentale** pro eodem
 quia multos acutos clauēs habet quasi dentes.
Ligo karisch oder bawe.
Furca gabel. **Bifurca** zweyzinget gabel.
Trifurca dreyzinget gabel.
Falcē est instrumentū aptum segetibus vineis et pratis. **sychele**.
Falcastrum ein segens.
Serrula quasi serra. **Instrum** aut **culcellus** q̄ purgant arbores.
Scodicia ein spad schaufel. **Grabatum** idem. Et aliquando
 p̄ gremio aut lecto. **Uti** pro gremio **grabatum** pro lecto pone
 grabatum **Fossorium** grablschaufel. **Sarculus** idem.
Ferrum fossorium q̄d habet duas dentes a sarriendo ryt eyfen.
 Et dicitur fossorium a fodiendo.
Destinatum. ferramentum bifurcatum quo semina purgantur.
Area then. **Atrium** idem.
Dianarium kornhauf. a granis dictum.
Cilindrus effrotundus lapis quo equat̄ area. vnde **Virgil.** in
 p̄mo **Geor.** Tum area primum ingenti equanda cilindro.
Moreum scheyr oder stadel.
Tribula flegel. **Ventilabrum** werffschaufel.
Fannus wanne.
Lumera kornheuflein. **Palea** spreuen.
Spelta fesen oder dinckel.
Tessera ein gemerck eins kornhauffen. quibus frumentorum
 numeris designatur.
Fenum hex. **Fenile** heuwagen.
Berula mystberen.
Lenosectorium idem.

De agris.

Ager acker. Aruum idem. sed socialis Virgi. de hoc in pmo
Geor. Ager consitus. i. arboris aptus. De quo in. ij. Georico.
Ager pascuus vt pratum qz animalia pascit. De h tertio Geor.
Ager florens vt sunt orti. De hoc quarto Geor. Virgilij.
Rus acker. Veteres dixerunt agros incultos. vt siluas et pa-
scuas rura dici.
Pratum matte. quia ptinus paratam siue magno labore.
Pascua weyd.
Tescua ein verlegner acker. Ego legi in antiquissimo libro Dia-
tij pmo epistolarum Tescua in metro. Nam que deserta et in-
hospita. tesqua credis.
Agellus eins kleins eckerlin.
Seges ein acker der geseet ist. Unde virgil. Illa demum seges
votis respondet. auari agricolae rē.
Seges aliquando pro sato. der sam.
Semen same.
Semen tis. feminini generis. Est semen frugū tempus vel act⁹
seminandi vel ipsa dea.
Compascuus ager verla finer acker.
Allunius ager den der bach verfurt.
Artifunius ager. dicitur cui⁹ finis obiectū fluminū aut arborum.
Noualis ager ein neuer acker. Unde virgil. in bucco. Impius
hec tam culpa noualia miles habebit.
Squalidus ager den man nit meer arbeyt.
Squalidus quasi excolidus. sicut exconsul.
Uiginosus ager ein feuchter acker.
Uligo naturaliter feuchter erden.
Paludinosus ager qui nutrit palem. i. pabula facit excrefcere.
Pales est dea pabuli.
Pabulum fütter.
Medium zinsper acker. quia patrifamilias per hoc preuidetur.
Fundus leben gut. oder acker. quia eo fundat et stabilitur pa-
trimonium. Unde Theren. in Eunuch. Ecce nostri fundi ca-
lamitas rē.

Limes tis die grosse furch. quo agri diuiduntur ein furch.
Lardo furch die gat in dem acker nach der plaga mitter.
Decumanus est limes qui transuersaliter cardini nachtest. ab
oriente in occidentens.
Sulcus dicitur quod defossum est inter duas porcas. ⁊ dicitur a sol
eo q̄ sulens solem capiat. ein furch.
Surculus ein kleins furchlin.

De culturis agrorum.

Cultura agri ackers arbeyt.
Lineratio rutte blüß. Nam calami aut stipule incedunt vt eru
dat inutilis humor terre.
Lineratio cineris agro sparsio. quia cinis saginat. sayß macht
den acker.
Pratio ackern der pflugung.
Intermissio ackerru. Nam ager vires exhaustas restaurat.
Stercoratio myßtung oder dungy.
Fumus myß.
Letamen idem. quia terras facit letas. i. pingues.
Stercus myß. quia in agris sternit.
Fumus dicitur quia fit ymus. i. sterus.
Occasio der schollen oder klotzen brechung.
Occare est terre glebas ligone frangere.
Occare bedecken mit erdtrich den samien baum oder reben.
Runcatio gettung. Runcare idem.
Runcare erruern. herbas inutiles euellere.
Veractum in dem glentz geseet.
Veractum idest verno tempore satum.
Proutio die erst ackerung. Prima post hyemē aratio p̄cisio ⁊
Satio segung.
Serere sehen. a sereno tempore quo debet fieri.
Messis die eren.
Messor meder oder schnitter.

De frumentis.

Frumentum alles eher gewechß. omne quod spicas eher habet
Frugis ein gewechß an eher. spicis. Et hec dicunt a frumine
quod est nodus gule. vt patuit supra.

Primitive die erst frucht. 7 solum plurale est.

Triticum waytz. quia teritur.

Far meel. a frangendo. Nam ante usum molarum olim in pilo. i. mortario frumenta frangebant.

Aldozeum weyßer schoner waytz.

Aldor waytz meel. qz ad ara. i. sacrificio utimur. 7 ē indeclinabile

Siligo rocken. a saletio.

Ordeum gerst. qz primum qd inter sata fit aridum.

Farrago gersten plust.

Farrago culmorum multitudo est sicut manipulus.

Manipulus. Aderges tis. Barba. ein garb.

Stipula stupffel. qsi vstula. Milium hyrs a multitudine fructus

Culmus strohalin. Inde calamus ein schreib feder. quia olim ex culmis erant calami. Culmus etiam significat ein stroen tuch.

Stramen stroe. quia struitur.

qz ex culmis fit.

Stipula etiam dicitur solum quod in culmo est circa cicutas intra cannas.

Cicuta das knopff lin an dem strohalin. Vñ Virgil. in bucco.

Est mihi disparibus septem compacta cicutis fistula. Et cicuta palio significato. vide infra capitulo de herbis.

Lanna der gerad balm von dem knopfflin zu dem andern.

Spica eber. Spicus pro eodem.

Folliculus est theca frumenti in arista. koren sack.

Arista eber spitzlin. quasi aride stans.

De leguminibus.

Legumen genus. Et hoc omne quod manu legitur. vt Faba

Pisa Lens 7c.

Faba bon. a fagin. idest comedo. quia primum hoc legumen homines comedunt.

Lens tis. lync. Licer kicher.

Pisa erbis.

Vicia wicklen.

Phaselus wolffstreckel. Lupinus idem.

De stabulis.

Stabulum stal. a stando.

Bostar rinderstal.

Quile schaffstal. Caula idem oder ein roßstal.

De pastoribus.

Pastor hirt. a pascendo. **P**apale ein hirten heuflin.

Angus roshirt oder rosteuscher.

Agaso ein esels hirt. quasi asinos agens et ducens.

Mulio mauhirt. **E**nnoicus geyschirt.

Opilio schaff hirt **S**ubulcus seuhirt.

Bubulcus rinderhirt.

Pedum hirten stab. est baculus curuus adiectus pedi animan-
tis puta bouis vel vacce cogit ipsum stare. vnde Virgilius buc.
At tu summe pedum.

De equis et eorum ornamentis

Equus ros. **E**qua ein merbin. Nam equi in quadrigis equa-
bantur. Inde dicuntur equinus nam ad equum pertinens.

Caballus ros. quia cauat pede terram quasi cavallus.

Sonipes ein reysig ros mit schellen oder mit harnasch behenckt
quia pede gressu sonat.

Allipes ein schnels ros. quasi alias in pede habens.

Dextrarius ein handt ros. quia ducit per dexteram.

Maleftricus ein beyros. quia leui passu et freno ducit.

Gradarius zehner. **M**anuus idem.

Meredus ein karrer ros. quia equus ducens redam.

Spadix schymel oder apffel graw ros.

Frenum zaum. a furiendo quia ne equus furiat. ideo sibi frenum dat.

Lupatum ein wolffzaum oder ein krum gebyß. ad similitudinem
dentium luporum.

Camus ein scharpffer zaum. quo supni equi frenantur. oder ein
scharpffe gebyß. **U**n in ps. In freno et chamo maxillas eorum et.

Habena halfter.

Capistrum idem.

Capulum zugel.

Corum leder zaum.

Sella sattel. quia sedda.

Lingula sattel ryem.

Manellus sattelpolster.

Lingula gurt. et sic est femini generis.

Strepa stegreyß.

Scansile idem.

Calcar spor. quia adheret calci pedis.

Antela vorder gerayt. **Postela** hinder gerayt.
Subtela gerayt vnden an dem satel.
Palera sattel deck. **Epiphium** idem.
Sagama me. pondus dicit qđ supponit selle. sicut mantica.
Mantica ein watsack.
Saginarus ein seimer roß oder ein trag roß. quia saginas. idest pondera portat. **Strigulus** roß streel.
Sudaria wuschtüch.
Lauterium brenn eyßen. Nam equi cremantur circa clunes. et feruant quosdam characteres.

De scriptoribus et eorū instris.

Scriptor schreiber. **Scriba** idem cōmunis est generis.
Notarius qui notas facit in chartis publicis schreiber.
Cancellarius kantzler. **Prothonotarius** der ober schreyber. vel primus notarius. als stat schreiber.
Pergamentum pergamen. **Bapirus** bapier.
Ledula zettel. **Carta** geschriffte oder büch.
Liber büch. **Loder** idem. **Lodicillus** buchlin.
Registrum register. **Bulla** bull. **Transcriptum** abgeschrieben.
Littere pſtr brieffe. **Epistola** sendbrieffe. **Missiva** idem.
Pumex bymis. **Corrosorium** schabmesser.
Scriptorale schreibmesser. **Penna** feder. **Calamus** idem.
Alum federseel. **Calamare** federseelin. **Pennale** idem.
Incaustum dindte. **Atramentū** idem. quia atrum. i. nigrum.
Pluteus schreiberbrett.
Pulpirum pulbrett.
Regula Liniale. **Linearium** linger.
Punctorium punct eyßen. **Antipita** liebeschinn.
Abunctorium abbreche.
Epicaunerium ein filtz auff dem pulbret.
Quaternus ein quatern. **Quinternus** quintern.
Exemplare das man abschreibet.
Exemplum das man schreibt.
Tenaculum heb eyßen oder hebholtzlin.
Tabula tafel. **Stylus** stiler. **Stigma** geschriffte.

Dithographus ein gerechtter schreiber.
Hystonographus ein geschicht schreiber.
Abfconforium liechtshym. **Eronographus** qui scribendo seruat tempora. **Eronographia** temporis descriptio.
Eronica liber temporum. **Eronicus** temporum scriptor.
Falsigraphus ein falscher schreiber.
Falsigrania ein falsche geschuift. **Epigrama** ober geschuift.
Eyrographia handt geschuift.
Abinrum menig oder rot dinten. **Cynobrum** cynober.
Lasiurum blaw dinten. **Rubrica** rubrick.
Dictica ein teutsche tafel.
Dica merck tafel. oder ein kerbboltz. **Un** versus. **Men** mibi qd
Dicam nō possum soluere dicam. oder ein schüler tafel.

De fabris ⁊ eoz instrumentis.

Faber schmidt. a faciendo ferrum ⁊ est nomen generale.

Aurifaber goltschmidt.

Cuprifaber kupfferschmidt.

Ferrifaber eyfenschmidt.

Gumphus rosnagel.

Sufferator hüffschmidt.

Angarium notstal.

Balatum hüffeyfen.

Serator schlosser.

Fornax ofen.

Laminus idem.

Incus ainboß.

Cudo is. ere. schmiden.

Forceps zang oder eyfne seher.

Tenella zang.

Malleus hamer.

Marcus der grof hamer. **Marcellus** der mittel hamer.

Malleus ideo dicitur quia dum ferrū calet ⁊ molle est ipm cedit

Marcus quasi maior malleus.

Malleolus hemerlin.

Lyma feyl.

Scalprum grubel eyfen.

Celum grabstichel. sicut aurifabri vtunt. ⁊ scribitur per dypton
gon. Inde celare. i. sculperet

Cornus dreher eyfen. Unde virgil. in bucco. Et lenta vitis fa-
cili superad dita torno.

Lothator Dieer der kopff oder schuffel **Directi**
Letes grab stickel. **Los tis** werzstein.
Allo onis schleyff stein. **Alla leadem**. **Follis** blasbalg.
Sypbo ein blasbalg in der kuchen. **Et sypbo** vrinale sibil⁹ in
 mingendo mulierum vt supra dictum est.
Aspersorium spengwedel.
Alueolus lechtrog vt fabi vtunt^r. quia ferrum in eo proijciunt.
 vt frigescat.
Anticonum fursel. als die schmid haben.
Fabrica schmit oder ein baw. 2 est generale nomen sicut officio
 na ein werckstat.

De metallis.

Minera ertz. quia in mineris. i. terre ventis inuenit^r.
Minorale idem.
Metallum ertz. a metallon. i. spes. Nam eius natura est vbi vna
 inuenit^r est spes aliam inueniendi.
Aurum golt. **Argentum** silber.
Ferrum eyßen. **Calibis** stabel.
Stannum zyn. **Plumbum** bley.
Cuprum kupffer. **Es eris**. glocken speys.
Argentum viuū quecksilber. **Mercurius** idem.
Rugo. quasi eris rubigo. sicut ferrugo ferri.
Rubigo geschmid rost. **Ferrugo** eyßen rost.
Squama eyßen flammen. **Et piscium** est squama.
Spuma goltscham. **Auricaleum** messig.
Lithargium girt^h. vel **litargium** kunterse.

De fabris lignariis.

Lignari⁹ dicif^r ois ligni artifex. **Carpentari⁹** zymmerman.
Carpenta te. ein span. **Carpentum** vrs. dictū est de vehiculis.
Securis agt. a secando. **Ascia** beybel.
Dolabrum ein bart do man mit ebnet. oder ein zwerch achs.
Dolabra idem.
Dolobella le. vel **dolobellum** li. i. parua dolabra.
Dolo as. are. lenigare hobeln. schlichten oder ebnen.
Bibennis zwerch agt. aut q^z habet binas pinnas.

Lenigal hobel oder stoffhemlin.
 Lenigal idem. Harn lene fm Aristo. In pdicamentis dicitur cuius
 partes coniacent. Lene schlecht. Inde lenigal.
 Cerebrum negber. Cerebellum negborlin.
 Cerebrare poru. Gnanicellus winckelmeß. Angulare idem.
 Angulus winckel.
 Serra seeg. Perdicæ dædali nepos ferre inventor.
 Circinus zirckel oder ryß. Perpendicularum bleymeß.

De murariis et eorum instrumentis.

Lathomus steinmetzel. Lathomus. i. diuisio. Lapidida idem.
 a scindo. idest diuisio.
 Cementarius mauerer. Cementum mortar. Calx idem.
 Murator mauerer. Murarius idem.
 Murus mauer. quia munit quod circumdat.
 Muratus a. um. vmb gemauert. Murulus ein meurlin.
 Sabulus kyß oder gryß. Sabulosa terra ein griessig erdtich.
 Arena sandt. qz fm varronē si nō aspirat arena quasi arida dicitur
 vñ Virgil. in Georg. bibulas vitet ares. Et pmo Eneid. Hospiti
 o phibemur arene. Si ho aspirat arena dicitur quia in cemento
 muris adheret. Gypsum. vel hoc Gypsum si. gypß.
 Gypsare weysen oder teuchen.
 Trulla est quoddam instrumentum cementariorum ferreum latum ad com
 planandum murum et ad lapides cum calce componendos et coniungē
 dos quia trudit et detrudit calce vel luto lapides ein kellen.
 Amussus bleywag. ab a quod est sine et mussio quod est dubio quia sine
 dubio cementarium reddit certum.
 Perpendicularum idem.
 Scis mairbamer ex vtraque parte scindens.
 Asciculus diminutivum.
 Maritorarius bildhauer. quia olim imagines diuorum ex marmo
 re erant etc.
 Lapidina steinbut.

De his que in ecclesia fiunt.

Continua ad rubricam de edificijs sacris vt supra de sepulchris.

Malla ein alter tüch.

Vexillum l. a velum quasi p^diminutionem q^{si} velulum fan.

Calix kelch. **P**atena paten. quia patula.

Pixis buchß.

Liborum cristen buchß. sicut sacramentum quod est anime ci^o
bus in eo seruatur.

Ampulla alter kentlin. q^z ample z ventrose vis. **I**mago bild.

Crucifixum kreutzbild. oder marterbild.

Lepida de. Est antiquoz patrum imago.

Statua gehawen bild. quia stando representat. **A**lio modo sta
tua. idest columna.

Simulacrum. omnis imago rep^sentans. i. cuius simile.

Reliquie heyltum. quia hoc nobis relictum.

Ceremonie heyltum. ab opido cerere. vt patet a **V**ale. libro pri
mo de religione. s. v^obe em a gallis capta. **E**ximie dicu^t cuiusli
bet rei eo q^z cruperant. Et hec tria solum pluraliter inflectunt
idest declinantur.

Sacrarium locus templi vbi sacra reponuntur.

Sacrista idem. **S**acrista ein meßner. **E**dituus idem.

Campana glock. **M**ola schell.

Lintinnabulum glocken klengel. **C**ampanile glocken hauf.

Horologium zeytglock. quia loquitur horas.

Baptismus tauff. **B**astiterium stauffstein.

Alperforium sprengwedel.

Caldare kessel.

Exrema vinctio der iungst tauff.

Confirmatio firmung.

Penitentia büß. **C**risina krisens!

Confessio beycht.

Eucaristia das heilig sacrament. quod dicit bona gratia.

Velum templi hunger tüch.

Canapeum pannus extensus supra altaria ne aranee decident

Episculus idem. q^z ad modum circuli olim formabat.

Depositio der begrebnus tag. **E**xequie idem.

Dies septimus der sibent tag.

Tricessimus der dreyßigst.

Anniversarius iartzelt tag. oder iartag.

Inferie mortuorum sacrificia que inferis soluunt. En virgil. 2.
Eneid. Totidem quos educat inferis viuentes rapit inferias.

Cetera vide vbi supra de edeficijs sacris ⁊ de sepulturis.

De libris ecclesie.

Psalterium psalter. a psallendo. idest canendo.

Antiphonarium antiphonar. quia est antiphonum. idest sonus
psalmorum. Hymnarius hymnus bñch.

Hymnus lob gesang.

Epistolare epistel bñch. ab epi. i. supra ⁊ stolon missio. Inde epi
stola vt supra dictum est.

Euangelium. idest bona predicatio.

Euangelizo. idest predico.

Breuiarium breuir. quia sermone breui perfringit.

Missale ein messbñch.

Graduale gradual. Et aliquñ pro ipso cantu qui aut gradatim
aut intra gradus ecclesie debet cantari. Tractus idem.

Erequiale toten bñch.

Obsequiale ein dienst bñch. quia in eo continentur que ad curam
pertinent animarum. Matutinale mettenbñch.

Vespertinale vesperbñch. Speciale ein sunderlich bñch.

Manuale handrbñch. Viaticum wandelbñch.

Biblia bibel. que diuiditur vt patet.

Biblioteca liberey. Liberaria idem.

De confessis et officiis sacris.

Festiuitas Solennitas. Celebratas.

Festiuitas dicitur. quia in ea diuina res fit.

Solennitas aut a sole. quia puta. aut a solido. i. firmo. quia eas
mutare nõ decet.

Celebratas. quia in ea tm̃ celestia agantur.

Pasce ostern. a transitu. ex egypto filiorum israhel.

Wentbecoste es. pfingsten. q̃ post q̃nqz decadas pasce celebrať.

Epiphania der erscheynlich tag. ab epi. i. supra ⁊ phanes. i. apo
partio quia angelus pastouibus ⁊ stella magis apparuit.

Scenopheya kirch weyhe. sunt tabernaculoz festa.

Encenia noua templi aut dedicatio aut sacramentotuz in noua
tio. vt in vigilia pasce fit.

Dies palmarum palmtag.

Lena domini der grun donerstag.

Sabbatum sampstag. quietis dicit dies. quia in ea dominus
quieuit a creatione et in sepulcro.

Dominicus dies. der suntag. quia dominus in eo resurrexit.

Parasceue es. karfreitag. dies passionis.

De officijs sacris.

Officium ampt. quasi officium. quia quisq; in eo id facit quod
nulli officit. i. nocet. et actus virtutis officium est. de quo tullius
officiorum libros tres scripsit.

Vespertinum officium vesp ampt. quia tunc incipit vespertus
stella apparere. que est noctis initium.

Matutinum officium metten zeyt. q; circa mane in luciferi ortu

Missale die mes. aut q; in ea hostia mittit patri. aut q; circa tale
tempus cathecumini reuerentes in ecclesia q; nondum renati
sunt foras missi ne sacramentis altaris interessent.

Chorus multitudo canentium. q; initio misse stabant circa aras
in modum corone. vel quia a concordia cantus.

Monodium

Dicitur vnus cantus monos grece est

Succinium

vnū latine. Et ados. id est cantus.

Succentor inde.

Bicinium dicit cantus duor. Chorus dicit cum multi canūt.

Antiphona. cantus reciprocus.

Responsorium. quia in eo vnus canit versus alter respondet.

Lectio. quia nō canitur sed legit. Canticum leticie vox.

Psalmus. quia ad psalterium cantatur.

Hymnus lob gesang. Alleluia idem.

Kyrieleyson her barm dich. Kyrieleyson. i. dñs et eleis. i. miserere.

Osanna. id est saluifica

Offertorium. quia dum cantabat munera alari offerunt.

Oblatio Sacrificium Imolatio offerung.

Libatio est calicis oblatio tm. vt in eneið. Aulat in medio liba
bant pocula bachi. Et alibi. Hunc libate pateras ioui.

Victima offer. et hoc propter victoriam habitam et hoc pro

vincendis hostibus. Hostia offerre

Libamen offerre. a libo as. i. offero. Et hoc de liquidis et vino.

Litamen sacrificium in litore ab his qui maris picularitarunt
Indelito as. i. in litore sacrificio. Inde lituus. i. cornu quo ad
litandum populus convocabat. Etia lituus baculus augurum
curuus. Holocaustu offerre vbi totum qd offerre igne consumit.
vt in veteri lege. Nam olon. i. totum et cauma. i. incensio.

Adanus impositio fit per benedictionem.

Exorcismus est contra diabolum increpatio vel coniuratio.

Oratio. idest petitio ein gebeet.

Exoratio. i. petiti impetratio. Orat qui petit. exorat q impetrat.

Hec donatus. vii Ther. in eunucho. Sine h a te exorare bidui.

Symbolus vel Symbolum gemeynsame erkantnuse. sicut est
n cere fidei articulos.

Symbolus. i. similitum bolos. i. morsus. vnde Theren. in eunu
cho. vt de symbolis essent. i. comederent.

erania. i. rogatio buttung. et hoc pro leto. i. morte.

Supplicatio. idest deuota oratio.

De musica et speciebus eius.

Musica die kunst des gesangs. Et dicit a moys grece quod e
aqua latine. qz circa aquarum sonus inuenta est.

Armonica que in vocum cautibus est.

Armonicus a. um. dulciter et suauiter canens.

Armonia einbellig lieblich gesang.

Armonia bona compositio dicit. Et est generale.

Organica que ex flatu consistit.

Richmica que digitoz impulsu numeros recipit sicut cithara.

Richmus grece est numerus latine.

Modulatio gesang. Armonia vocis concordia.

Symphonia der stymmen hofselich temperung.

Euphonia gut gesang. Et dicit ab eu quod est bonum.

Concentus einbellig gesang.

Concinnus heimlich gut gesang.

Concinne eintrechtiglich hofselich. Concinniter idem.

Ars vocis eleuatio dicitur.

Thesis. i. vocis positio. **S**uavis vox ein milte stym.
Acuta vox scharpff vnd resch.
Tenuis vox ein kleine zarte stym.
Bassa grob vnd nyder. z declinans.
Aspera 3ytterende stymme.
Rauca vox heysere stymme.
Dura est violenta. sicut tonitrus.
Clara que resonat in auribus.
Leca que eructata nil post se reliquit soni.
Perfecta vox que est alia z suavis z clara.
Organum orgel et est generale omnium vasorum musicalium. in
 vsu nostro speciale est instrumentum.
Tuba trumet. a terrenis est inuenta. **Uñ** in **E**neid. **T**errenusq;
 tube mugire p ethera clangor.
Tubicen trometer in tuba canens.
Tubicena trumeterin. Et **h**in pristinum etiam dicitur hic z hec.
Clangor ein schal. tubarum vel campanarum sonus. tubicena.
Strulor est vox tubarum.
Tibia ein flote. quia olim ex tibijs animalium era.
Claudum 3way pseyff lin an einander gemacht. vbi alter alter
 ro longi⁹ est. **I**nde claudus venit cui⁹ pes pede longior est.
Fistula schalmey oder pseyff.
Classicum. i. tuba vel sonus tube. vel signum bellicum. vel con-
 centus omnium instrumentorum.
Buccina herthorn oder busaun. a bucca. i. oris inflatione. **U**nde
 perflavit fistula buccas.
Cythara harpff.
Lyra ein leyer. **B**arbiton idem. **Uñ** **O**rati⁹ tertio odarum. **D**e
 functumq; bello barbiton h paries habebit. **L**ure inuentor mer-
 curius ab **O**raton pmo **O**darum dicit.
Fides est corda cythare. z aliqui pro ipsa cythara. qz teste **L**au.
 valensi. **S**icut in fide nemo debet dissentire. ita in sono fides de-
 bet esse consonantia. **F**idicem harpff.
Monocordium truscheyt. quia habet vnā cordam.
Claui-cordium. quia cordium clauē tangunt.
Clauius lauten oder harpffen nagel.

Lutina ein lauteh.

Fidula ein fideln oder geyses

Psalterium ein psaltery.

Cimbalum cimbaln.

Acitabulum idem.

Tinnicus sonus cimballi. Tinnio is. ere. sonare cimbalū signat

Plectrum richt hemmerlin. Pecten staffel.

Timpanū bauck. apriū ad sonandū. Timpanella diminutivum.

Sistrum. i. tuba ab inuettore in cimbalis festis consueta adhiberi in dymdamis montibus.

De ludis.

Ludus spyl. a Ludio inuettore. Ludius. i. loculator.

Ludio onis. idem.

Ludibrium spot oder betriegnus. Naz ludere est decipere.

Item antiquoz ludi fuerunt multiplices. scz theatrales quia in theatro fiebant vt ludi scenici tragici zc. Item Mega enses circenses. lustra olimpici ludi. agones palesterenses. ginnici. zc. de his patet legentibus hystorias romanas z grecorum.

Allea spilbret ab inuettore. Alea noie i initio troiani belli iuenta

Calculus bretstein. Item plura habet significata. vt patet in his versibus. Calculus est pondus minimus lapis ensis acutus.

Calculus est ratio. numerus sententia carbo. Adorbus z in ludis scacorum calculus ibit.

Tessera wurffel. Taxis. Taxillus idem.

Pirgus das innerteyl in cym spilbret. qz p ipsuz tesseres pgunz

Tactus ein wurff.

Unio ein es oder ein aug auff den wurffeln.

Binio ein taus zwey augen.

Trinio ein drey oder drey augen.

Quadrio ein quater oder vier augen.

Quinio ein zinck. oder funff augen.

Senio ein seef oder sechs augen.

Scacus schaffzagalbret. Nomen habens ab inuectoribus ei quodam scaco populo.

Rex kunig auff dem schaffzagalbret spil.

Regina kunigin in eodem ludo.

Rothus ein roth.

Miles der ritter in scaco. Alficus. der alte.
Calculus hic dicitur ein vende.

Loca penalia.

Quid carcer eculeus. ergastulus sint. vide supra de publicis edl.
Lippus ein dyepstock. ficijs in sine.

Lathena ein ketten.

Podica ein zechlung oder ein fûß eyßen oder daummel stock.
aut a pede. aut quasi podica qui pollucem allucem stringit.

Compes fûß handt. quia cum pede.

Columbar ein hals eyßen.

Manica ferrea handt eyßen. quia manum tenet.

Flagrum geysel. Flagellum idem.

Flagella teste Servio secundo Geor. dicunt summe arborum
partes a ventorum flatu. Et credo flagellum ideo dici cū ex his
virgultis flagella fiunt.

Ferula schüler rût. a feriendo. idest percutiēdo dicta vel quia ex
ferulis facta. Unde virgi. in bucco. Florentes ferulas ⁊ gradia
lilia quassans.

Virga ein rût. a vireo es. ere.

Viber ein birck. vel inde virga dicit.

Prealmanum vel palmiterium. quia palma. idest manus scho
larium cum hoc tangit.

Crux ein galg oder kreutze.

Patibulum idem. a pactor quia magna fit in ea passio.

Culeus quasi claudius ein folter oder daummel fel. quia in
eis vsq; ad caput malefactores claudunt.

De venatione. Aucupio. Piscatura. ⁊ captu animalium.

Venoz aris. iagen. deponentale est. Venator ieger.

Venatio iagung actus venandi. Venaticus iagbunt.

Mollosus leydhunt. Etia gen⁹ canū. a mollosa epiro ciuitate.

Venabulū iagspeyf. a cui⁹ noie oia venationis infra. licet vsq;

demilitia. Venabuluz est venator iaculū. Venatio ois aut est

laqueis ⁊ pedicis. aut iaculo rheti vel indagine. de hoc ptz alibi.

Auceps. i. aues capiēs ein vogler. ⁊ est venatiōis spēs aucupij.

Aucupum vogelgestel. **Augurium** est cantus.
Piscator vischer. **Piscatura** vischung. actus piscandi.
Rhete ein netz. et est generale.
Simplagium ein kleins einfachs netzlin.
Plaga funis quo rheta ab ymo ⁊ summo tendunt.
Funda ein vischer garn oder netz. quia funduz mittit. Unde
Virgil. in primo **Geor.** Latum funda iam verberat annem. Et
 supra de instrumentis belli.
Trabum zugnetz a trabendo.
Cassis hui⁹ cassis zybnetz. Unde venit incassum. idest frustra. qz
 ipsa venatio frustra fit sine cassi. i. sine rheta.
Canopeum quo capiunt culices in modum tentorij extendit.
Uiscaria ein leymrüt. quo capiunt aues siluestres. A visco leym
 dictum.
Brutella ein klob. Ego credo diclauium tenella ein klob to mit
 man vogel fecht.
Hamus ein hamme oder ein beer. rheticulum ad piscandum.
Pedica funis quo pedibus bruta capiunt.
Aculeus ein angel. **Abuscipula** ein maufuall.
Murlegus maufhundt oder katz. qsi mures legens. i. colliges.
Rattus katz. **Pedica** etiam dicit ein klob.
Uuarium omne viuorum animalium receptaculum.
Lustrum thyer gart. Est etiam spacium quinquenale vt supra.
Piscina quasi piscium tina ein weyer.
Piscosus a. um. idest plenus piscium.
Piscuorvus piscium vorator. **Bagale** vischer heuslin.
Lugurum vogelbutte. oder vogelheuslin. a regendo dictum.
Decipula ein vogelschlag. in qua capiunt aues. a recipiendo
 constructum.
Captencula idem a capiendo.
Cauca vogelkefer. quia est caua.

De molitore et pistore.

Molo is. ere. malen. **Multo** as. are. frequenter molere.
Multor. **Molitor.** **Molendinator.** **Molendinarius** muller.
Molendinum mul. **Mola** idem.
Molaris mulstein. oder stockzan.

Taratantara redstab. baculus qui mouet triticum ad molarem
oder ein beutel den die mulen treybt. Et est nomen a sono fictu.

Vertebrum mulstein. **Rota** rad.

Amolum schon weiß meel.

Furfur grusch oder kleyen. **Siliqua** idem.

Lapisterium ein müler.

Metreta metz oder sechster. pro paruo modio.

Pistor. **Panifer**. **Libanari**. **Furnari** beck oder pfister.

Pistria pfisterin oder brotbeckin. **Pistrina** backhaus.

Pistrella beckenheußlin.

Libanus backoffen. **Furnus** idem.

Forniale ofen geschurt.

Aldor semelmeel.

Auenatum habermeel.

Cantobium waytzen kleyen.

Pasta deyg. **Acrisinus** senfft geheffelt brot.

Artocobus mundischelle. **Pistendrum** offenscheuff lin.

Cetera vide vt supra de elcis.

De carnifice.

Carnifex metzger. Et de homine dicit carnificium. vt carnifex. i. seductor. Sicut lectum est frequenter a **Liberen**. vt carnifex. qd ex hominibus carnes. i. cadauera facit.]

Lanius metzger. quia laniat pecora.

Abactator metzger. **Abacellum** metzbanck oder heußlin.

Farcimen brotwurst. **Fartor** factor eius.

Hilla schubling. **Salsutium** idem.

Sumen extra suum. aut pinguedo schwein geweyde. Sed teste

Ronio marcello. **Sumen** māma mulieris est a sugendo dictu.

Aurungia vel **Arunzia** schmer. **Arunia** idem.

Alia require de elcis ⁊ hominibus.

De sutoze.

Sutor generale est ad omnia que sunt.

Sutrium locus ad quem pro suendo conuenit.

Sutura not oder neußg.	Sutio idem.
Calceator schümacher.	Calciatrix schümacherin.
Corcator lederer. i. corci factor.	
Lerdo onis. ein ledergerber.	
Forma ein schümacherleyß.	
Subula ale oder seul.	Aluta losch oder rot leder.
Seta borst. de suisbus.	
Spagus Abita. Digitica drat oder fingerhüt.	
Pellifer kursner.	Pellicina kursner gaden.
Sartor schneider.	Satrix schneiderin.
Sartina ein schneider gaden.	
Aetor neer.	Aetrix neerin.
Foxer neer scher oder ein schneider schere.	
Ulna elen.	Acus eris. ein nadel.
Plica salt.	Ruga idem.

De his que mercatorum sunt.

Mercator kauffer.	Mercatrix kaufferin.
Mercantia kauffmanschatz.	
Institor kremer.	Institrix kremerin.
Instita kromgaden. nomen vestis. vrs. de vestibus patuit.	
Comertium variarum rerum comutatio.	
Camploz ein wechßler.	
Cambium wechßel.	Numularius wechßler.
Trapezetum wechßelbank.	
Fenator wucherer.	Usurarius idem.
Mutuator wechßler. p. equivalenti valore rei.	
Mutuum wechßel. qd est meum facio tuum. 7 econuerso.	
Sors gewinnen güte. quod est ultra capitale.	
Capitale haubtgüt.	Moneta muntz.
Monetarius muntzmayster.	Nummisina geschlagen muntz.
Merciporus weinkauff.	Mercidicus vnderkenffer.

de rasoribus 7 balneatoribus.

Rasor ein tüschcherer.	Barbitonsor ein bartscherer
Balneator bader.	
Rasorium. Rallum. Mouacula schermesser.	

Flebethumus laßeyßen. Flebothomator laßer. *Minutor* idem
Flebothomia. *Minutio*. *Ueneincisio*. lessin.

Fasciola laßbind. *Scatraro* as. are. schreppfen.

Ambubeya cōis gl. ein reyber oder ein reyberin. quasi ambiens
balnea. Ego xō in cōmentarijs Alronis in oratium. sup secūda
latini pmi libri. que incipit Ambobeyarum collegia. reperta lin
qua siriorum dici simphoniam vel tybiam.

Lir. uium laug. *Lircinium* idem. qz cineres in lira. i. aqua.

Pensoma matis. ein bald quest.

Strigilis badlach. quasi tergilis.

Sabatium badhembd.

Toga idem vel iuppe. *Require* supra capitulo de vestimentis.

Estuarium badstüb.

Lira wassertrager oder wassertragerin.

Tina wann oder badzuber. Inde *Argentina* quasi tina argenti
nomen p̄potis est ciuitatis. Strosburg.

Scaffa schaff. oder badzuber.

Urcolus ein zuberlin. *Terme arum*. naturlich bad.

Ad indices spectantia.

Juder richter. quasi ius dicens.

Juder delegatus dem etlich sach beuolben seind.

Subdelegatus vnter richter.

Arbiter scheydman. Est em̄ iuder p̄sensu vtriusq; partis.

Arbitrarius idem. *Arbitrium*. i. voluntas wille.

Assessor eins richters besitzer.

Uicarius ein statthalter. quasi vicem tenens.

Officialis amptman.

Jurisperitus ein gerichtz weyser.

Legisperitus gesaczt erfamer. Quidam nolunt dicere legista.

iurista. latinista. Teste vallensi Guarrino z ceteris grāmaticis

honoratis. Benedicimus canonista. qz canon grecum est. Sed

nomina ista a grecis z nō a latinis debent derivari.

Aduocatus rechts helffer.

Patronus beschymer verweiser.

Causidicus redner. causam dicens.

Actor clager.
 Reus schuldiger.
 Testis gezeug.
 Deponere testes gezeugnus geben. oder zeugen cyn legen.
 Negare testes. Non admittere testes gezeugen verwerffen.
 Appellare a testibus.
 Sigillator sigler.
 Sigillifer idem. quasi ferens sigillum.
 Notarius ein offenbar schreiber.
 Examinator verhoer.
 Commissarius. quia sibi causa committitur.
 Littere cōmunicationis banbrieff.
 Littere absolutionis ban entlofung.
 Littere interdicti kirchen verschlach brieff. vt dum Diuina in-
 terdicuntur.
 Littere in familie. que vadunt ad familias.
 Littere reintrusionis. quasi renouationis priorum pcessuum.
 Littere relaxationis entschlachbrieff.
 Sententie vireyl brieff.
 Appellatio verwerffung. a sententia inferiori ad superiorem.
 Littere recognitionis bekantnus oder vergichtbrieff.
 Instrumentum zeygbrieff.
 Autentica gelaub brieff.
 Copia ein abgeschrifft.
 Protocollum ein entworffen brieff.
 Libellus ein spruch brieff.
 Adonitorium ein warung brieff.
 Citatio ladbrieff.
 Huncius ein botte.
 Pedellus ein weybel oder pedel.
 Reco onis buttel.

Instrumenta Legalia.

Voluntas vltima der leczwill.
 Testamentum ein testament. mentis testatio vel post monumē-
 tum. i. mortem exprimit in ipso testatoris voluntas.
 Testamentatio testamenti factio.

Testamentari testamento aliquid legare.
 Legatum verschafft.
 Legatio verschaffung.
 Legare verschaffen am dotbette.
 Olographum testamenti. qđ totum manu testatoris est scriptū.
 Irritum virecht oder irrig. quod nō est rite factum.
 Inofficiosum quod exhereditatis sine naturali officio in alienas transfertur personas.
 Suppressum vnder gedruckt.
 Ruptum zerprochen qđ sit dum nasci possumus. qui neq; nō mine ex heres. neq; heres est institutus.
 Codicillus scriptura sine solennitate.
 Fideicommissum gelaublich beuelbnuß.
 Pactum fridam vberkommung. quasi ex pace iactum.
 Placitum wolgefelich.
 Mandatum empfelbnuß. quia olim fiebat datione manus.
 Ideo mandatum dicitur.
 Ratum fast. quia ratione vel rite factum.
 Cautio versicherunge.
 Emptio emptoris actio. kauffung.
 Venditio verkauffung.
 Locatio leyherung. locantis actio.
 Conductio illius cui locatur.
 Donatio gebung. doni actio vel datio.
 Stipulatio gelubnuß.
 Sponsio gelubnuß.
 Promissio gelubnuß. a promittendo.

De rebus.

Res a recte habendo. vel a rato esse. vel a reor. i. opinor.
 Hereditas erbschafft. ab egeris dictum idest pecunijs.
 Peculum dicitur patrimonij substantia a pecudis nomen trahit.
 Unde 7 pecunia antique diuine in pecudibus erant. Vñ virgi.
 in bucco. Nec spes vlla libertatis erat nec cura peculi.
 Heres cūda est bonorum hereditatio diuisio.
 Precaria leyding.

Uctalicium idem. aut a victu aut a vita.
Depositum zülegung oder beylegung. hec aliter a iurisperitis.
Depositum hinder gelegt güt. Pignus pfandt.
Ypotheca idem. aliter tamen apud iuristas.

De medicis.

Medeor eris artzneyen. Medicoz artis. idem.
Medeor huic re. medicoz illam rem. dicit Seru⁹ licet secundo
Beor. legit. Senibus medicant^r anhelitis.
Medicus artzet.
Medela artzney. Medicamentum idem.
Archigenes oberster artzet. Et dicit ab archa qđ est principalis
et genesis quod est natura. quasi principales inter naturales.
Phisicus. i. naturalis. Et dicit a phisis quod est natura.
Empericus landfarend^r artz. modo sonat malum.
Licet empericus dicit⁹ sit qui rerum medicine habet expientiam
Aethoticus solum morbum considerat z nō elementa neqz eta
tes neqz causas.
Cirurgicus penul. cor. i. medicus manu z ferro p̄cisionem ope
rans. Et dicit a ciros manus z ago. leib oder woundartzet.
Pigmentarius apotecker. Apothecarius idem.
Catheplasma züg oder pflaster. Emplastrum idem.
Pigmentum est p̄fectio ex vino z melle. z diuersis speciebus sua⁹
uis z odorifera zůsamen gestossen vil spetzerey.
Anthiodotum dicit venenum qđ datur p̄tra vitam. vel istud qđ
datur p̄tra venenum. ab anti qđ est contra z datum. quasi ex cō
trario datum. p̄traria em p̄trarijs curant. vñ sumit p̄ medicina.
Ungentum salbe.
Formacupula cōmunis generis ein salb verkauffer.
Herbarius kreutler.
Appotheca appoteck. Trifera tresfenet.

De vineariis.

Vinea weyngart. Vinetum idem.
Vinsator. Vinitor. Vineator. Colonus ein rebman oder ein
weyngartner.

Vitis weynrebe. quia habet vite qualitates. qz in ea vinum fia-
 scitur qd est calidum ⁊ humidum in quibus est vita.
Labruſta winter traub. oder ein wilde reb. quia in labris. idest
 in terre ſupficie crescit. Unde virgil. in bucco. Aspicere vt antruz
 ſilueſtris raris ſparſit labruſta racemis.
Palmeſ rebſtock. Et dicitur mollis materia que p brachia vitium
 emiſſa fert fructum.
Palmeſ neu geſchoſ. vñ virgi. Leto tergent in palmitē gēne.
Gemma vorbortz oder reb euglin.
Modus euglin oder knopfflin. **Oculus idem.**
Palleolus nouellus palmeſ.
Flagella ſunt vitium ⁊ quarumlibet arborum extremitates vel
cacumina quia a vento acta.
Vua traub oder weynber. quia vua. i. humore plena.
Vuapaſſa durre weynber.
Botrus weyntraub.
Racemus eſt botrionis pars.
Acinum vel acinus weynkentlin.
Vinatium treſter. quia vino caret.
Pampinus rebblat.
Spado vnfruchtber geſchoſ. ad ſpadonum ſimilitudinem.
Sermenta dicunt. quia inferunt ſetzling.
Surcus truncus qui poſt arboris abſciſionem manet abſchnitt
Surculus parvus ſurcus herſchoſ.
Scrobes. teſte Seruio. masculinū eſt fouez in quam vires po-
 nunt. vel que ſub viribus fodit. Unde virgil. in ſecūdo Geor.
 Aut ſcrobibus mandet mutata ſubactis.
Vallus rebſteck. **Siler idem.**
Ruſcus rebenbandt. Ego credo materiam p materiato. forte et
 ruſco olim vitium ligamina ſunt facta. Eſt enim ruſcus herba.
 Unde virgil. in bucco. Horridior ruſco proiecta vilior alga.
Spico as. are. rebſtecken ſpitzen ad ſpice ſimilitudinem.
Torcular trot preſ oder kalter.
Prelum li. kalter baum oder trotbaum. a p̄mendo dictum.
Calcatorium tretzuber. **Qualus ſeuchtzein.**
Quaſillus idem. ſunt per que colant vna.
Varatrum hutten.

Vindemia weynherbst. quia tempora tali vinum demitur. *Virg.* in tertio *Geor.* Spumat plenis vindemia labris.

Adustum most quasi nullum.

Putatorium rebmesser. *Falk* idem.

Putare est arbores purgare.

Putamen est arborum purgatio.

Spira kalter oder tröt spindel. Est enim spira reuolutio circuli non ad se redeuntis. unde spire serpentum sunt. et fumum nauis girationis. Bumasta est una magna mammae bouis similima. vii

Bumasta quasi bouis mamma. De his *Virgil.* ij. *Geor.* qui velite eum latius legat.

De animalibus in genere.

Animal thyer. quia est animatum.

Quadrupes fierfussich thyer.

Butum ein vnuernufftigs thyer. quasi sensu obruptum.

Pecus oris. grosse thyer. ut equi etc.

Pecus dis. ein kleins thyer. ut ovium etc.

Pecu indeclinabile et pluraliter. hec pecua pecuorum vel pecuum dicuntur communia animalia. a quo ulterius venit pecuare et pluraliter pecuaria primus. Et hec omnia a pascendo veniunt. *Pec* heyst alles das manglet menschlicher gestalt.

Armentum vich bruchlich zu streyt. et maxime equus quasi armis aptus. vel dicitur congregatio maiorum animalium que sunt apta ad arandum. et ut sic dicitur ab arma. eo quod cornibus sit armatum.

Fumentum arbaytsam vich. quasi iuuamentum. quia iuuat nobis arare.

Grex ein schar kleiner thyer sicut ouium.

Lanigeri greges. schefflin. quia lanas gerunt.

De pecudibus in specie.

Ovis schaff. *Bidens* idem. a dentibus duobus quos habet ceteris eminentiores.

Agnus lamb. agnoscit enim balantem in voce matrem.

Agnellus lemlin. Balans antis. *schefflin*.

Balare clamare ouem. Balatus ouium clamor.

Medus kitzlin. ab edendo. quia delicatissimus est esui.

Aries wyder.

Muto onls. Idem.

Aries. quia olim ad aras in sacrificio mactabatur.

Veruer wyder. quia habet vermen in capite.

Laper bock. quia ardua loca accedit ⁊ capit. Capia geyß.

Hircus bock a lasciuia nomen trahit.

Iber gemß. siluestris capra ab in montibus eundo.

Eglos. i. capra. Inde egloceron ein steinbock. Inde egloga et 2 sermo capruncus.

Lapucornus steinbock.

Ceruus hyrs. a ceron. i. cornu. Unde virgil. in bucco. Quacia cornua cerui.

Cerua hindt.

Damma fm aliquos ein orter. sed reuero p ceruo vel cerua. sepe reper. f. ⁊ in italia dāma genus ceruoz vnum ⁊ latum cornu habet ein demijn. Vñ virgil. in bucco. Cum canib⁹ timidi venient ad pocula dāme. Oritius xō vritur in se gene. pmo li. odorum. Cum dicit. Et supiecto pauide notarunt equore dāme.

Hyanulus rech bockin. Capriolus idem oder steinbocklin.

Lepus haf quia leui pes. Lunniculus kuniglein.

Lunniculus quia in cunnis. i. foueis sunt ⁊ canum indagine a speluncis excluduntur.

Sus sau. a subiendo agros.

Uerres gemest schwein oder ein eber. qz grandes habet vires.

Porcus farch quasi spurcus. quia iacent in ceno ⁊ spucitijs.

Porcellus ferlin.

Setiger sau. quia gerit sethas.

Seta porst. Scroffa sau. a sono fictum scz sera sera.

Licurris porcus natus ex apio ⁊ porca domestica.

Aper ein wilds schwein. quasi a fer. i. a feritate dictus.

Bos rind.

Thaurus styer.

Vacca kh. quasi boaca.

Vitulus ein kalb.

Iumentus idest iuuenis bos.

Vitula kalblin.

Iumenta iuuenis vacca.

Urus ein puffel. bos siluestris. Inde vri iuxta suetiam prouin- ciam quam vraniam vocant. quia in clipeo ducunt caput vri.

Afinus esel. quia sine senos. i. sensu. aut quia tardus sensus.

Asellus paruus afinus.

Ona ger. i. siluestris et ferus asinus dicitur ab onos quod est asinus
et ager vel agros. quod est ferum vel agreste ein waltesel.

Canis hundi de hoc supra de venatione. **Uelter wind.**

Adolosus rud oder leydhund.

Culper frawen hundlin. quia culpam de pedore quam non fecit.

Odoriscus spurhund. **Odorisscus** idem.

Laniculus. Cattulus. Catellus hundlin.

Sunt tamen generalia aut cattulus vel catellus leonis et.

Lanica hundlin.

De equis vide supra.

Bestia et fera differunt. quia omnis bestia est fera et non e converso
Bestie enim sunt que moribus et vnguibus sentiunt exceptis serpē
tib⁹. ut pardi leones et similes. a vastando dicte quasi vastie vel
a vi qua sentiunt quasi bestie. Fere autem sunt ille que et si non senti
ant moribus vel vnguibus tamen siluestres sunt sic dicte. quia na
turali utantur libertate et desiderio suo feruntur et dicitur fera eo quod ferē
quecumque velit ut libera. Quicquid ovis fera dicitur bestia. Quicquid etiam bestia
non dicitur nisi que mansionem hominum vitatur. et tunc dicitur bestia. quod est
domus et stas. Inde bestiola. i. parva bestia. Inde bestiarus
quod est. i. crudelis et vivens ad modum bestiarum.
Ferus iohannis. affinis. grymmich.

Liciscus canis vel canicula ex lupo et cane procreata. Unde
virgil. in bucco. **Mylrū** latrante licisca. Sicut mulus la. maul.
ex asino et equa. vel equo et asina.

Leo a leon obiecta n. dicimus nos latini hic leo leonis. Et ut
dicit Ysidorus. iij. ethimo. Leo grece interpretatur rex latine eo quod sit
puncceps omnium bestiarum. Virtus eorum in pectore est. Firmi
tas in capite. Cum dormiunt vigilant oculi. Cum ambulant cau
da sua cooperiunt vestigia sua ne eos venator inueniat. Cum
genuerint catulos tribus diebus et tribus noctibus catulus dor
mire fertur. tunc deinde patris rugitu vel fremitu veluti tremefa
ctus cubilis locus suscitare dicitur catulum dormientes. Circa ho
mines enim eorum natura est ut nisi lesi nequeant irasci. Pater enim
eorum misericordia exemplis assidue.

Prostratis enim parant captivos obuios repatriare permittunt
hominem non nisi in magna fame interire.

Tigris tyger thier. Et fluyū armenie velocissimū. En virgī. in
bucco. Aut ararum pat^r bibet germania tigrum. **Ligres** fungunt^r
bachi currum trahere vt patet in poetria.

Panthera panther thyer. a pan qđ est omne. qz oīm animalūz
dracone excepto amicus est panther.

Leopardus ex leone z parda. vel ex leona z pardo.

Unicornis. Monoceron. Rinoceron. einhorn.

Simeus aff. Simea effin. Nam homini simulat.

Elephas antis. Elephio grece est mons latine. quia mole corpo
ris elephantes dicunt^r.

Gryfes greyff. animal pennatum z quadrupes. Unde Virgil.

Iungent iam gryfes equis. tale animal odit naturaliter equum

Lynx luchs. Ex cuius vrina Plinio teste. apīs ligurius nascit^r

Ideo inuidia suam tegit vrinam in arena zc.

Ursus si fertur dictus qz ore suo fouet vetus quasi orsus. Itaz
aiunt eos in formes generare partus. z carnem quondaz quasi
qđdam frustum parē quā marer lambendo in mēbra cōperit. sed
hic immaturitas partus facit. deniqz tricesimo die generat vnde
euenit vt p̄cipiata fecunditas informis parcere^r. Item vrsorum
caput inualidum est. vis maxima in brachijs z lumbis vñ erecte
insistunt.

Lupus wolff. a ledendo dicitur. **Lupa** wolffin.

Vulpes fuchs. quasi fallax pede. z incesso vario.

Vulpecula fuchslin.

Taxus dachs. z arboris est pprium. Unde virgil. **Cyrnea** sus
giant examina taxos.

Castor est animal quoddā mirabile qđ viuit in terra z in aqua
caudam eius naturam piscis habet. z corpus carnuū est. Unde
cauda eius in ieiunio comeditur z corpus nō. z habet quattuor
pedes anteriores duos quasi anserinos cū quibus natat. poste
riores quasi caninos. In quantitate parui canis est. dentes ha
bens acutissimos z pellem p̄ciosam. testiculi eius multuz valent
medicis. z dicūt a castro as. qz cum sentit venatore se sequentem
seipsum castrat vt euadere possit. sciens se fugari ppinet testicu
los. Idem z Fiber fibri. z beuer. z canis ponticus dicūt.

de minutis animalibus.

Mus maus. q̃ ab humore terre nascit̃. tamen est naturale.

Lattus. **Muriceps**. **Murilegus** katz.

Sorex spitzmeuslin oder wasser meuslin. **Vnde** **Liberen**. in cu
nucho. **Ego** sum tam miser vt **sorex**.

Martix marder.

Aspniolus eychoin.

Mustela wysel.

Talpa scher oder maulwerff.

Licada heuschreck.

Gullus muck.

Formica emys quia vorat micas. **Papilio** seinfalter.

Erutus ygel.

Erinatus seu ygel.

De serpentibus.

Anguis schlang. quia angulosus. i. curuus incestus eius est.

Anguicomus gebarete schlange.

Anguipes gefusste schlang. pedes habet.

Serpens schlang. quia serpit occultis concessibus.

Aspis schlang. a spergendo. i. immittendo. hyos. i. venenum.

Aspidula. idest paruis aspis.

Coluber. quia colit vmbiam. **Idrus** wasserschlang.

Basilicus basilichk. quasi regulis ⁊ basis serpentum.

Dipssa durstschlang. q̃ quē momorderit sice psequente interit.

Priester schlang die alweg laufft mit offnem mund.

Emorcoia blut saugelschlang.

Ipsalis serpens qui sono necat.

Cerastes gehornet schlang. habet em̃ in capite cornua.

Amphisebena zwaybuttete schlang. vnus ab ante aliud a retro.

Celindrus. serpens aliqui in aqua aliquando in terra habitans.

Amatrix. serpens aquam venene inficit.

Lecula plintschleych. **Lacerta** idem. quia quasi latera habet.

Lacerta edechß. **Uipera** idem. q̃ vi rapit. nam masculus femi-

ne caput ori imponēs eam imp̃gnat. Et in voluptate oblita ca-

put marito desecet. **Ipsa** ho in partu rumpit̃. aut adeo victosa

est. aut ferus ab intra se emordet ⁊ sic creundo partum puenit.

Stellio serpens pulcer. stellaz s̃titudinē maculis q̃busdam con-

sperus. **Centupeda** a pedum multitudine.

Draco drach. **Cocodrillus** lindwurm.

Diacena dzechin.

Buffo erdikrot.

Atanea spyn. quia net in gere.

Rana krot oder froſch. **Rubeta** laubfroſch.
Salamites roſfroſch. quia ſub canna arundinum molantes.
Egredula erdtfroſch. quia in agris ⁊ ſicco viuit.
Scorpio ſcorpion.
Venenum gyfft. non vadit per venas.
Virus gyfft indeclinabile neutrum. quia vi cor penetrat.

De vermibus.

Vermis ē gial qđ plerūq; de carne vł ligno vel de q̄cunq; re terrena ſine vllō ꝓcubitu gignit. lz qñq; de onis naſcāt vł ſcorpio. **Apes** byn. naſcīt em̄ teſte ſeruiō. ſupra. iij. **Beor.** quedam trun cata caruuncula ex qua apes formant. ab a. i. ſine pes. qz ꝓmo naſcīt ſine pedibus. ⁊ poſtea ſumit pedes.

Auſca flyge. **Apiaster** binnen kunig. **Coſtrum** idem. qz ducit apium caſtra. **Ueſpa** weſſtz. **Euler** muck.

Fucus humel. **Uñ** virgil. in. iij. **Beor.** **Ignauum** pecus fucus a ꝓſibus arcet. **Ibi** dicit ſeruius. **Apes** de bobus. ſcarbones de eqs. de mulis fucos. de aſinis velpes ꝓcreati. **Strabo** birnyſel.

Bucus kefer. **Sanguisuga** egel. **Frugo** idem.

Lantareda grynenkeferlin. **Lantaredes** idem.

Linaſ Loncha. **Teſtudo** ſchnecke.

Cruca raup. vermīs oleta ⁊ arborum ſolia rodit.

Bombex ſeyden wurm. net ex ſe ſerſcam.

Teredo onis holtzwurm. **Teredo** inis. wurm meel.

Linea ſchab. veſtimentorum eſt.

Emigraueus haubtwurm.

Lumbicus darmwurm. oder regen wurm.

Aſcarida vel **Aſcaridis** vermīs cutis. **Coſtis** idem.

Mediculus lauſ. **Lens** diſ. nyſ.

Euler floch. **Larmus** ſpeckwurm.

Ricinus hunds lauſ. adheret em̄ auribus canum.

Uria ſaulauſ. **Limer** diſ. wantz.

Lenomia hunds muck. vela cenon. i. cōmune. quia cōmunis muſca eſt. ⁊ tamen maxime mordet.

Licendula ſcheynet wurm. quia tempore noctis lucet.

Aſilus breim oder humel.

Ostrum idem. Et ostrum sine dyptongon capitur p purpura.
 Tabanum idem. Pro purpura quia ostrorum sanguine pingit.
 Linomia hunds muck. a cinos. i. canis. Linifis fis. schneck.
 Locusta heuschreck. Bibia weyn muck.
 Burgulio wibel in dem korn. Burgulio etiam pmo Beor. vir
 gilij vermis teste seruo. veluti rana cui⁹ maior ps guttur ei⁹ est.
 Surio sury. Cirillus handtsury.

De piscibus.

Piscis visch.	Spina torn oder grad.
Lactes visch milch.	Pilogramum rogen.
Brantia visch federlin.	Squama schup.
Cancer krebs.	Balena baluisch.
Ceta vel cete meer visch.	Congrus qdaz piscis silis anguille
sed grandis. 7 morat in cauernis petrarum sub aqua wilbyn.	
Carepus grop. Barbalus barb. Taracus idem.	
Carpo karpff.	Fundula grundel.
Esox lachs. Sturigo stoer. Salmo salm. Lucius hecht.	
Bratius kresling. Hauso hausen. Ipocus idem.	
Strumulus stock visch.	Ruburnus bucking.
Allota aal. Silurnus hurling. Tymallus esch. Carti ⁹ lachs.	
Parca egling oder persick.	Melms schleyen. Linca karpff.
Horona ferbyn.	Anguilla aal.
Allec pisciculus ad liquorē salsamentorum ydoneus. 7 dicit ^r q ^d	
viuat ex sola aqua nihil aliud comedens ein hering.	
Trutta ferbin.	Forena furen.
Prasimus preefam.	Lenta schleyen.
Rubiculus rotling.	Melanurus piscis sic dictus milling.

De auibus.

Aues. Ales tis. Volucris. vogel. Sed differunt. Nam quis di
 citur. quia p auia hoc est desertas siluarum vias currit. Ales nō
 abalte volando. Volucris a volatu.
 Pullus yegklich iung vogel. licet in euangelio dicitur sedens
 super pullum asine.

Ala fettich. quia alta petunt aues per ales.
Penna feder. a pendendo. i. volando dicta. **N**az cum aues vo-
 lant quasi pendere vident.
Pluma pflaum. quasi piluma. quia sicut pili in animalibus ita
 plume in auib. **A**quila adler ab acie visus. **V**ultur geyer. a
 tardo volatu. **F**enix einiger vogel in arabia. **S**trutio straus.
Pauo psab. **P**aua pfebin.
Grus kranch. quia ordine gruunt. i. incedunt.
Ibis. **E**iconia. **R**ostrifona. storck.
Pellicanus pellican. auis egypti habitans iuxta nili fluminis
 solitudines. **B**radipes ein drap.
Griphes est animal quadrupes et pennatu. Sunt em griphes
 alites fere. et sunt in omnibus leonibus siles preter alas et facies
 quib⁹ aquilis pueniunt. et multu equos infestant. et eis limicant
 adeo vt equitem armatu cum equo in sublime rapiunt greiff.
Ardea reygger. **F**alco falck.
Accipiter habich. **C**apus idem. qz vtrunq nomen habeat a ca-
 piendo alias aues. **A**visus sperber.
Avisula sprintz. **A**lietus wanneweb oder kretz.
Herodius falck. oder plafns. qz animalium sue speciei est he-
 res. i. dominus raptorum. **A**vilus wyhe oder aer.
Gironagus a giro. i. circulo et vagando dictus.
Mlor schwan. qz tot⁹ alb⁹. nam olon. i. totu. **L**ign⁹ idem a can-
 die. **L**aofficus wannenweb. **V**espertilio fledermaus.
Noctua eul. quia nocte videt et tuitur. **A**llula idem.
Bubo hauw. **N**octicorax nacht rap.
Strix auis noctua a sonor dicta. **C**urtius keutzlin.
Philomena nachtgall. **L**uscinia idem.
Frundo schwalbe. **P**asser spatz.
Monedula hetz. **C**ornix krew. **C**ornus rap.
Columbus taubenkutter. **C**olumba teubin.
Palumbus holtztaub. **P**alumbes idem.
Phasianus fasant. **F**asis idem.
Ostigragus beyn bruckel. **T**ortela trofchel.
Aberula amsel. **F**rigellus huck.
Carduelis distel vogel. **C**arduelius idem.

Accalendis idis distel vogel. Unde vsrgit. Resonant accalam
 Sinzedula zeyflin. Alauda lerb. da dumi
 Lanapellus sebeslin. Regulus kunigklin.
 Laudatremula bachsteltz. Rapiuaga idem.
 Vicedula ried schnepff. Draculus beher.
 Upupa widhopff. Septuaga zann schlupflin.
 Luculus gutzgang. a sono.
 Picens specht rot von farbe.
 Merops gryen specht. Turtur turteldaub.
 Parix meys. a pariendo.
 Perdix rauphün. Conturnix idem.
 Galandra galander. Psitticus sitockus.
 Turdus kromat vogel. Mergus scharb.
 Mergulus taugerlin. Sturnus stara.
 Pica agrest. Amorellus emeritz. Quastola wachtel.
 Ortogometra p. tinne qdam accipiunt. Est em ductrix gregis
 sui ob orton. idest rectum. z metros. idest mensura. Et forte vul
 go dicitur vrhan.
 Orix orhenn. Fulica. Merganus. Anas wasser endt.
 Anata hauf endt. Anatinus ein ung wild entlin.
 Anetarius antrech. Anca gans. Anser ganser.
 Gallus han. Ballina hen. Gallinaci kophan.
 Capo capon. Quum ey. Vitellum totter.
 Albumen eyerclar. Conchula eyer schal. Crista kamp.

De volucrum vocali proprietate.

Turdus rixilat	Sturnus pisitat.	Perdix catabat.
Anser gracitat.	Turtur gemit.	Columba idem.
Palumbes plausitat.	Anas tetrinit.	Buus gruit.
Lignus diensat.	Accipiter pipit.	Milvus lipit.
Gallus cucurit.	Ballina gracilat.	Pauo pupilat.
Myrundo tinat.	Aquila clangit.	Turtur pulpat.
Coruus grocitat.	Draculus frigulat.	Liconia glotorata
Passer pipit.	Psitticus chere dicit domino suo.	
Luculus cuculat		

Cicada fritinnit	Apes bombilat.	Bubo bubilat.
Strix. Vespertilio stridunt.		
Noctua cucubat.	Ullula ullulat.	Bucio bubis.
Regulus zinzinllat.	Merops idem.	

De quadrupedum vocali pprietate.

Homo ridet et loquitur.

Leo rugit.

Bos boat.

Vacca mugit.)

Equus hinnit.

Tigris rancat.

Panther curit.

Pardus felit.

Lynx orcat.

Ursus vncat.

Lupus ullulat.

Aper frendit.

Elephas barrit.

Cervus glocitat.

Onager idem.

Asinus rudit.

Verres quiritat.

Asnes blacterat.)

Ovis balat.

Sus grunnit.

Hircus munit.

Canis latrat.

Et ringit dicendo r.s.m.

Vulpes gannit.

Cattulus glaucitat.

Lepus vagit.

Mus mintrat.

Mustela duntit.

Ballus grillat.

Sorex testicat.

Anguis sibilat.

Rana coarat.

Cattus catillat.

Unum bibit. dñ eo infuso athomi que

dam in eo sursum apparent quasi buliendo ascendere. als die kleyn steublin in der sunnen.

Cereuisia blicut. vitro infuso aut cypho.

De arboribus in generali.

Arbor boum. qz aruis. idest terra infixa est.

Arbusta neubaum. quasi arboris hasta.

Arbustum neutri generis. locus in quo crescunt arbores. Un

Virgi. in bucco. Resonant arbusta cicadis.

Rubetuz locus in quo rubi crescunt. ein pusclin oß woldlin.

Arbor dicit de sterili ⁊ fructifera. Arbos aut soluz de fructifera.

Frutex ein nider baum. quia fronte terram tegit.

Silua waldt. aut a silentio. aut a ruon. a ligno dicta.

Nemus ein grosser waldt. a numinib⁹ que pagani ibi constituerūt

Lucus ein finster hoher waldt p contrarium. quia detrah it soli

lucem vel quia ibi ceret lucebant ppter nemorum densitatem.

in alkum. geschos.

Saltus ein hoehwachsender walt. aut noui fröndes. qz salist.
Amara secreta loca z a via remota. aut tm amibus adibilia vo
gel oder holtzweg.

Recidiuu wderwachs. qz repullulat a tronco defecte arboris.
Insitio ymptang. Incisio idem. Et dicunt tpa z act⁹ plantadi
Insitio cu⁹ fisso tronco surculus fecu⁹ de arboris sterili inseritur
Insitio qz trunc⁹ findit et inscidit. **Planta** zweyge.

Plantare zweygen. **Plantarium** gewechß mit eygnē erdtrich.
Plantaria dicunt que ex seminib⁹ nata cū radicib⁹ z terra pro
pua trāsserunt. teste futo. **Lepes** was. qñ circa pedes crescētes.
Frons dis ast. quia fert virgulta vel vmbrae blat.

Ramus zweyge. qz de rubore. i. arboris tronco crescit.
Rculus ein neuer knopff vorschos.

Trūc⁹ arbori statuta. qz a radice trudit z extrudit frödes z folia
Radix wurtz. qz quasi rapijs terra est infira. **Cortex** rindt. qz
circuit exterius. **Liber** bast. qz ablata cortice. liber est arbor.

Suber bast. i. sub libro est z etiam interius arbori adheret.

Surculus abschnit. quasi serculus quia terra p̄cudit.

Virgultum zwey rutlin. **Vimen** idem. ambo a viriditate.

Fragella supra de vineatore dolt. **Aper** idem.

Foluz blat. **Loma** idem. vñ **Orati⁹ iij.** oda. **Redeunt** iam gra
mina campis arboribusqz come. **Flos** blüm. qz cito fluit z cadit
Bermen blust. aut surculum p̄gnantem a gerendo dicim⁹. **Fru
ctus** frucht a frumē. **Castula** scheyt qñ abstula que est arbori
ablata. **Fomes** dur scheidt oder ein durrer abschlag des baums
oder zundel. **Vñ** xgil. pmo **Eneid.** **Rapuit** in fomite flammam
Quisquilie arū. terraz sunt purgamina vel stipule cū surculis z
aridis folijs iuncte z collecte. **Laries** putredo ligni.

Lyma est virgarū summitas tolden spitze. **Stipes** stam.

Directum grun gewechß aut locus in quo virida crescrunt.

Aedulla marck. **Succus** safft.

De arboribus in speciali.

Palma palm. **Pacis** alma. **Olea** olbaum.

Oleagina idem. **Oliuū** olberlin. **Oleum** ol.

Oliua aliqn pro olea capitur. **Oleaster** wilder olbaum.

Trapetum olstampff. mola oliuaria dicit.

Balsamus balsam baum.
Opobalsamū balsam safft. Silobalsamuz balsam holtz. Xilo
balsamum idem. **Carpobalsamū** est fruct⁹ balsami. **Thus weyr-**
rachbaum. Thus weyrach. a tondeo. qz resina stillat in glebas
terre a quibus extondit. Et debet scribi sine aspiratione.
Adirra myrr. quia amara. Thus z mirra in arabia.
Piperis ho arbor in india. **Aloe** in india z arabia.
Cinomomum arbor zymet. in ethiopia z arabia nascit. Et dicit
ideo cinomomū quia cortex eius in modum canie est rotundus.
Amomium frutex albo z odouifero flore in siria z armentia nascit
Anchatus Cassia nō nostre plage sunt. ideo transeunt.
Laurus larwerbaum. Appollini z victorie sacatur.
Lauribacca larwerbaum. Inde baccalan⁹. i. bacca laureat⁹ an
tiquo athenensium more.
Malus fe. ge. opffelbaum. **Pomus** idem.
Malum apffel. omne dicit qd est rotundum. **Pomum** idem.
Pomum Seruio teste. dicit omne nō corticis duri. **Nux** vero
habens corticem durū. Ut virg. in bucco. **Castaneasqz nuces.**
Malum aranie bommerantzē.
Malum granatum granatopffel.
Malumpunicū. pomum ex loco nomen trahit. Nam poeni per
dyptongon. i. affricani. Un in canticis. Et germinasset mala pu
nica. **Sorbus** ein wilder apffelbaum. **Arbutus** idem. **Seruius**
ij. **Seor.** est testis. **Sorbum** holtzapffel. **Arbutum** idem.
Pirus byrenbaum. **Pirum** byr. Quia aut in eius summitate ac
cui⁹ ut pir. i. ignis. aut quia piramo similis.
Piramus mt. vel piramos dis. kegel.
Nux nuf. arbor est z fructū signat. nux a noceo qz ei⁹ vmbra aut
stulici diū pris noceat arborib⁹. **Nucle⁹** kern. qz corio duro tegit
Auellana basel nuf. ab opido auellans qz ibi inuenta.
Coulus basel stand. **Coulum** basel nuf.
Cornullum. aut aliquid exconulo. aut locus in q̄ crescūt cornli.
Hedera puten. ab errādo qz sic crescit z errat. vel qz semp heret.
Corimbus putenberlin.
Populus alberbaum prima longa. duabus alijs breuibus. et
herculi sacatur.

Cerusus kirschen baum. **Cerustum** kyrß. Nam dicendum esset ce-
 rasus et cerustum. ab opido ponti. **Ceraso** illic inuēto teste suo
Lynus krichen baum. **Lentiscus** idem.
Prunus pflaumen baum. **Prunus** pflaum.
Persicus pferfigbaum. **Persicum** pferfig.
Esculus neßelbaum. **Mespilus** idem.
Sergius vna cum seruis dicit. **Esculus** in glandem. idest iouis
 glandem **Esculum** talem essu in siluis q̄lis est **mespilus** in ortis
Lidonus kuttenbaum. **Loctanus** idem.
Loctanum kutten.
Amarillus amelber baum. **Amarillum** fructus.
Acer masßhalter. tunc habet aceris in genitiuo.
Acerius a. um. vel actatius aliquid ex acere.
Aleasius schlebe dorn. **Aleasum** schle. **Spina** dorn.
Spinetum dornet. **Comus** hagdorn.
Comum hagwurtz. **Dumus** beydenstaud.
Adoradum heydelbeer. **Adorambibrombeer.**
Adoraceli erdtber. **Cipressus** cipressen baum.
Cedrus arbor quedam vocant greci cedron. quod est arbor ar-
 dentis humoti et imputribilis cederbaum.
Abies thann. quia p̄ ceteris arboribus alte eat.
Abienus a. um. aliquid ex abiete factum.
Pinus nus. nui. vel **Pinus** ni. quedam arbor et dicitur a pin qđ
 est altum vel dicitur a pinum qđ est acutum quasi sub acumine fo-
 liorum ein furchenbaum.
Pinum est fructus eius. **Pinetum** est locus vbi crescunt pinni.
Succinum furchen holtz.
Pice idem. Nam picea. i. pinus. **Taxus** eyben baum.
Tareus arcus ein eybner boge.
Platanus anhozn a foliorum latitudine. **Fatinus** asch.
Fraxineus a. um. aliquid factum ex fraxino.
Buxus buchßbaum. **Burum** burbaum holtz.
Bureus a. um. aliquid factum ex burro.
Juniperus regholterbaum. **Juniperum** regholterber.
Fagus büch. **Fagum** buchel. fructus fagi.
Fagmeus a. um. aliquid factum ex fago.
Quercus hagenbüch. **Quercus** eyche. **Ilex** idem.

Item p̄ma etate que saturnea ⁊ aurea dicebat. Teste oul̄. p̄mo methamorpho. Homines fago glande vescabant. Et dicit fagus a fagin. i. comedere. Quercus a queredo. Iher ab eligen. to. Blans quia gulam implens eychel. Balla eych apfel. aliqd ex querco. Sambucus holder.

Iligneus a. um. aliquid factum ex ilice sicut quercine⁹ a. um.

Sambuccineus a. um. aliquid factum ex sambuco.

Alnus erlin. quia alitur amne. Alinus ein selber oder weid. q̄ in locis vlginosos crescit melius.

Salix weid. quia celeriter quasi sakiendo crescit.

Populus vs̄ etiam est gen⁹ salicis. cutus folia vna pte virida altera quasi alba ⁊ hirta hoc fingūt poete i introitu herculis cū theseo p raptu proserpine ad inferos. Nam ea folia in suo sero igne tartareo sufflammata ex pte exteriori. Robur dicit omne lignum firmuz. Vimen mollis virga ⁊ viridis. ⁊ dicit a viro es. vel sic dicit q̄ habeat vim multā. Natura em̄ ē talis vt etiā si arefactum abluat virescat merica beyd. humilis arbor. ⁊ quasi radix tota sit. Lilia lynd. quia antiquitus ex ea facta sunt tela. Arunda roz. quia cito arefcit. Lanna idem.

Scirpus genus iunci est. ⁊ est planus sine nodo. ein byntz.

Alua gryes. ⁊ crescit in pfundo paludis.

Alga que et eadem spēs est crescit in pfundo maris.

Viscus ci. mystel. et capis pro bitumine. Nam ex visco p auium captura pficitur. Dicit em̄ Plini⁹ q̄ ex stercore tortele innascit arboribus. Sauina seefen baum.

Amigdalus est nomen arboris mandelbaum. Sed amigdala ē fructus istius arboris.

Castanea kōsten. Et fructuz cum arbore signat. Vñ arbor inest siluis que scribit octo figuris. Fine trib⁹ demptis vix vnā mille videbis.

Ficus ci. se. ge. secūde declinationis p arboze. Unde Luce. xij. Arborem fici qdam habebat. Et d a secūdus. eo q̄ sit secūdi or et feracior oib⁹ alijs arborib⁹. q̄ bis vel ter generat fructum in annis ⁊ vno maturefcere alter ouit. Hinc ⁊ caria dicit fruct⁹ ei⁹ vel massa fructuū ei⁹ a copia. Inde hec ficus us. iij. p fructu.

Lapuficus siluefter fic⁹ ⁊ mortuoz. q̄ sterilis arbor illi⁹ arbor. Uiber birck. Albarnum locus vibicum.

Lariofilus negelbaum.

Muscatus muscharbaum.

Piper pfeffer. Et piperis arbor in india nascit in latere montis caucasi. folia habet ad iuniperi similitudinem. cuius siluam serpentes custodiunt. sed cum maturus fuerit incendunt illa loca ut fugiant serpentes ut possit colligi.

Lencopiper langer pfeffer.

Immatuum piper langer pfeffer.

Zinciber ymber.

Crocum saffran.

Doubaceus idem.

Siccomerus siluestre genus mori. Dicitur tñ q sit grecis terminus. Et arbor siccomeri folijs moro in alijs si cui silis. Lupulus hopff. Humulus idem. Ego credo fictum esse. Nam in coctus humuli fructus ceruise in ebuiatur. Inde ebrioz vox hum hum. ut visum est in saxonia. Tremulus espenbaum. a tremendo.

Lariofilus neglin.

Dacis muschat blut.

Dacropiper idem.

Rugosum pip klein pfeffer.

Crocus saffranstaude.

Dorus mauiberbaum.

Siccomerus siluestre genus

De herbis.

Arthimesia beyfuß.

Absintheum wermut.

Urtica nessel. quia urit.

Allium knobloch. Porrum lauch. Plantago breyt wegerich.

Ruta raut. Borago buretz oder borrach.

Apium epff. Apium fructus

Poleium boley.

Feniculum fenchel.

Lillus koel.

Organum rote wosten oder wolgemitt.

Salvia saluey.

Lauendula lauendel.

Valeriana baldrian. Trifolium klee. Hibiscus idem.

Ligustrum weyß glocken blumen.

Isopus isop sepli oder ispen. Licuta wiettrich vênata herba est

Lepa zwibel. quasi cephasi. capiti similis.

Sinapis senff samen.

Cimium kummich.

Abrotanum staal wurtz.

Accalissa idem. quia calida.

Hepita weyßwurtz.

Anetum dylle.

Satureia satirey.

Aenta muntz.

Maiozona maioron.

Hibiscus idem.

Licuta wiettrich vênata herba est

Capiti similis.

Maiozona maioron.

Serpillum feld kummich.

Coriander zoriander kornlin.

Viola veyel. **Rosa** roß.

Lilium gylgen. **Spina** torn. **Spinetum** tornbeg.

Centauria erdtgall. **Herba** a cironē centauro inuenta. que in
uentoris nomen sortitur.

Aristolugia hoolwurtz

Betonica betonie.

Eruca weyßer senff.

Eulago baselwurtz.

Bndicta benedicten wurtz

Anisum enis. **Anisum** pariter dicimus. **Artriplex** malt.

Alricula muris maußorlin. **Basilicum** basili.

Barba iouis haufwurtz. **Altea** ē malua siluatica ibisch

Balaustia pluß von margranopffel.

Lamamilla kammil.

Licer kieberkraut.

Linoglossa hundtzung.

Litullus erdtapffel.

Lactoreum bybergeyl.

Lamphora ampfer.

Dactilus dattelkerne

Elleborus nießwurtz.

Ebulus attich.

Flamula brandkraut.

Fumustere. erdt rauch oder tauben kropff kraut.

Bergrites. **Adilium**. **Panicum** byß.

Gladidolus schlatten kraut oder schwerelin.

Gentziana entzian.

Zeduaia zitwan.

Galanga galget.

Genesta ginster oder wilde rebens

Hermoadactilus zytloß.

Iulquianus bilßenkraut.

Iperiton sant iohannis kraut.

Iringus vich disteln.

Rabe augsteyn. vt patet in herbarijs.

Radopacia ebe. wurtz.

Carui kummich.

Ligustica liebstuckel.

Buglossa ochsenzungen.

Angelica engelwurtz.

Alcanua ferbkraut.

Altea ē malua siluatica ibisch

Basilicum basili.

Altea ē malua siluatica ibisch

Celidonia schelkraut.

Ciclamen schweynkraut.

Licozea sunnen wurbel.

Diptamus pfeffer.

Diagontea trachen wurtz.

Liquiritium süßholz.

Eupatorium wild salbey.

Camepitheos vergiß nit mein.	Camedreos idem.
Lactura lattich.	Dilymsolis meergreß.
Abandroza alraun.	Alua papeln.
Abellilorum bynsauge.	
Nardus nardenkraut. spinola ⁊ odorifera que crescit in india et	liria.
Nenufar feewurtz. et flos.	
Napelus napelkraut.	Petrosilium peterling.
Peonta peon kraut ab inuettore.	
Raphanus rettich. Et est duplex. s. maior ⁊ minor. Maior mer	
rettich oder kren. Raphanus minor rüben rettich.	
Risum reyß.	Solatum nachtschat.
Staphisagria bozgekicher.	
Saxifraga bybernel.	Uria wintergrun.
Verbena eyßenkraut. veneri sacrat. Unde virgil. in bucco.	
Pingues adole verbenas.	
Virga pastoris rot distel.	Vitis alba wilder zitwan.
Colubina natterwurtz.	Spongia schwam.
Agaticon goltwurtz.	Solsequium sunnen wurbel.
Elcie mutat in solsequium. teste Ouid. in metamorpho. Sicut	
anetus ⁊ papauer in suoz nominum flores.	
Lencopiper langer pfeffer.	Accedula ampfer.
Satirion stendelwurtz. a satiris nomen trahit.	
Sandix wayd. pingit ex sandice blaucus color cuius circa er	
fordiam est copia. Dicit enim Virgil. in bucco. sponte sua san	
dx pascetes vesciat agnos.	
Flamula weyd blüm	Affodilus goltwurtz.
Pulicaria flogen kraut.	
Asar vel Asarum haselwurtz.	Abellissa mellis.
Calomenta koren pintz.	Zizania radel.
Cucumer kurbis.	
Mustus moh. Unde virgi. in bucco. Mustosi fontes.	
Agitana maseran.	Laureata zyeland.
Lappa klette.	Enula aland.
Larex rießch werter. Larectum locus in quo crescunt carices.	
Fungus pyfferling.	Boletus bultz. species fungi
Eufasia augentrost.	Fragum erdtber.
Fragus erdtberkraut.	Ursina eberwurtz.

Spinachia spinet. Viridarium wurtz gart.
Arnoglossa schaffzunge. Linoglossa hunds zung.
Muscus bysem.

De oleribus.

Caulis koel grunkraut. Oleris. kapef oder kompost.
Aguderis. Truncus oleris. kraut stengel. oder krauts wirt.
Beta mangolt. Beta idem.
Rapa rube. Rapula diminutivum.
Rapus steeg rub. oder nop.
Rapocaulis spes mixta. q. folia caulis. z radicem rap. vel rape
habet. Etiam rapocaulis posses dici vulgo rüben kompost.
Rascutia in garten kres. Strucion onis brünnen kres.
Tyrsus gruner stengel. Otus ti. gart. q. in eo semp aliqd. ouit.

De lapidibus et gemmis.

Lapis dicitur q. ledit pedē. Sed hoc incouenienter. cum et fer-
rum z multa filia pedem ledere possunt. Forte lapis quia late pe-
dibus in stratis subternit. Volunt aliqui lapides dici eo q. le-
nes sunt sicuti alabastrum vel alabaster.

Scopulus kepffer. quia alta vti scapula supeminet.

Saxum fels. q. durum. Inde saxo onis. gens durissima ad fidē.

Petra ho a firmitudine. vel q. pedibus terat.

Rupes ein schropff an dem felsen. quia nō facile rumpit. vel q.
hyat eis raptura. Gemma ho a translucentia. vel gūmi instar
appareret. Smaragdus ein smaragt. Lapis viridi coloris trās-
lucens oculis. z memorie conducit. in coitu gestans rumpitur.
ergo castitatem suadet.

Adamas ein adamant. cristallo. vt dicit Euag. obscurior. z ferru-
ginei coloris durissimus. z ad sculpienduz aptus. hyrcineo cru-
ore soluit. nuce quellana non maior.

Magnes ein magnet. Dicit Albertus q. sit coloris ferruginei
apud trogoditas. z in mari indico nascit. ferrum attrahit mīa-
biles eius virtutes legunt in lapidario Alberti Euacis. Et in.
xxxvi. naturalium hystorie Plinii. c. xv.

Argaritha vel Perlia berlin. nascunt. in ostreis maris
nis aut conculis. Et albiores meliores.

Iacinctus iacinet. Albertus duo ponit ei⁹ genera. ⁊ Euag⁹ tria.
 Sapharinus est multū flavus. Aquaricus hō est remisse flav⁹.
 Lelidonius lapis nat⁹ in ventre hyrūdinis. ⁊ quidam ruffus. q̄
 dam nigra. Allectorius lapis est q̄ nascit⁹ in ventre gallinacei.
 et dicit⁹ etiam alro noīe gallinacus. Rubius rubin. a colore.
 Carbunculus karfunkelstein. q̄ vt carbo radios facit igneos.
 Cornelius corneol. subrubidus est veluti caro cruda lot⁹.
 Multe tamen sunt eius species ⁊ colores.
 Granatus granat. a quantitate grani.
 Jaspis em iaspe. eius species. Euag⁹ dicit esse. xvij.
 Ligurius lapis est qui nascit⁹ ex stillicidio ab inguine linctis.
 Saphirus saphir. celo puro siliis est. Calcedonius karzedonij
 Berillus barille.
 Crisolitus. fm Albertum. tenuis viriditatis est.
 Alabastrides vel Alabaster vel Alabastrum alabaster.
 Corallius korel. nascit⁹ in equore vt virgultum viride. Sed ex
 tractus ab aere statim indurescit ⁊ puniceus fit.
 Topasius topas. nascit⁹ in topasia insula et nocte querit⁹.
 Nam in rupibus eiusdem insule velut aurum nocte lucet.
 Ametistus ametist. coloris subrubidi.
 Cristallus cristall. politus lucet vt aqua.
 Draconites lapis qui extrahit capiti draconis venena fugat.
 Turckois turckis. flauī coloris subtenuis.
 Darmur marmelstein. Silex kyfling.
 Lofus duffstein. Pumex bymbs.
 Later zyegei. Arenarius sandt steini

Qui velit lapidum et gemmarū scire naturam. Colorem quan
 titatem. et locum natiuitatis. posse et virtutem. legat Auicennā
 in libro pprio. et in numeralibus. ⁊ in secundo libro canonis. le
 gat Euacem ⁊ Albertum ⁊ Plinium vltimis duob⁹ libris natu
 ralis hystorie. puta libro. xxxvi. ⁊ xxxvij. Nec pauca ī manifestio
 nibus pueris sufficient. Anno. MD. cccc. lxxxix.

